

BANKACILIK
DÜZENLEME VE DENETLEME
KURUMU

3 AYLIK

SAYI 9 | MART

2008

ISSN 1307-0347

FİNANSAL PİYASALAR RAPORU

- Ekonomik Çerçeve ve Gelişmeler
- Finansal Sektör Görünümü
- Risk, Sermaye ve Kârlılık Değerlendirmesi

**BANKACILIK DÜZENLEME VE DENETLEME
KURUMU**

FİNANSAL PİYASALAR RAPORU MART 2008 – SAYI 9

Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı

Bu rapor kamuoyunu bilgilendirme amacıyla hazırlanmıştır. Raporu da yer alan bilgilere dayanarak alınacak kararların sonuçlarından BDDK sorumlu tutulamaz. Rapordan kaynak gösterilmek suretiyle kısmen alıntı yapılabilir.

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu Adına

Sahibi: TEVFIK BİLGİN

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: FARUK DEMİR

BANKACILIK DÜZENLEME VE DENETLEME KURUMU

Atatürk Bulvarı No: 191 06680 Kavaklıdere Ankara-Türkiye

STRATEJİ GELİŞTİRME DAİRE BAŞKANLIĞI

Tel: (312) 455 65 29, Faks: (312) 424 08 74

İnternet Sitesi: www.bddk.org.tr , e-posta: fpr@bddk.org.tr

[Bu yayın tüm içeriği ile BDDK internet sayfasında yer almaktadır.](#)

BDDK OFİSTEKNİK Doküman Merkezinde 800 adet basılmıştır.

Basım Tarihi: 11 Ağustos 2008

ISSN (Basılı) : 1307-0347

ISSN (Online) : 1307-0355

AÇIKLAMA

- Temel amaçlarından biri **finansal piyasalarda güven ve istikrarı sağlamak** olan Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, finansal sektörde yaşanan önemli gelişmelere, bankalar ve finansal holding şirketleri ile finansal kiralama, faktoring ve finansman şirketlerinin performanslarına dair değerlendirmeleri içeren bu süreli **Raporu**, 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun 97 nci maddesinin 3 üncü fıkrasına göre; yayımlamaktadır.
- Finansal Piyasalar Raporunun bu sayısı, uluslararası ve ulusal ekonomik gelişmeler, bankalar ile finansal kiralama, faktoring ve tüketici finansman kuruluşlarının fonksiyonel grup ve sektör bazında performans analizi ile risklilik düzeyine, sermaye yeterliliğine ve karlılık analizine dair değerlendirmeler olmak üzere üç bölümden oluşmaktadır.
- Finansal Piyasalar Raporunda yer alan bankalara ilişkin veriler aksi belirtilmedikçe, bankaların yurt içi şubelerinin yanı sıra yurt dışı şubelerini de kapsamakta olup toplulaştırılarak sunulmaktadır.
- BDDK, Finansal Piyasalar Raporunda yayımlanan tablo ve grafiklerden dolayı hiçbir sorumluluk kabul etmemektedir.
- Finansal Piyasalar Raporunun herhangi bir sayısında yer alan dönemsel bir bilgi, takip eden sayılarda çeşitli sebeplerle meydana gelecek güncellemeler sonucunda değişikliğe uğrayabilir.
- Raporun bu sayısında katılım bankalarına ilişkin bilgi ve değerlendirmeler aksi belirtilmedikçe bankacılık sektörüne ilişkin bölümlerde yer almaktadır.
- Rapor, BDDK Veritabanından 31 Temmuz 2008 tarihi itibarıyla alınmış olan verilere dayalı olarak hazırlanmıştır. Bu tarihten sonraki güncellemeler raporun kapsamı dışındadır.

GENEL DEĞERLENDİRME

Uluslararası finansal piyasalarda yaşanan dalgalanmanın 2007 yılının son çeyreğinden itibaren derinleşerek devam etmesi, küresel ekonomik aktiviteyi olumsuz etkilemekte ve bu çerçevede uluslararası kuruluşlar, bu konuya ilişkin öngörülerini aşağıya doğru revize etmektedirler. Küresel aktivitede yavaşlama işaretlerine ek olarak, gelişmiş ülkelerdeki likidite sıkışıklığını gidermek üzere merkez bankalarının aldıkları tedbirlerin enflasyonist baskı yaratmaya başladığı yönünde belirtiler görülmektedir. Ayrıca, petrol fiyatlarında ve tarım/gıda fiyatlarında gözlenen keskin artışlar küresel ölçekte tüketici fiyatlarına yansımaya başlamıştır. Gelişmiş ekonomilerde gözlenen yavaşlama eğilimi, gelişmekte olan ekonomilerin de yakın dönemde büyüme hızlarının azalması olasılığını artırmaktadır.

Türkiye ekonomisi, 2008 yılının birinci çeyreğinde %6,6'lık bir oran kaydederek, piyasalarda oluşan beklentilerin üzerinde büyümüştür. 2008 yılının birinci çeyreğinde, ana iktisadi faaliyet kolları arasında milli gelire önemli ölçüde katkı yapan imalat sanayi, toptan ve perakende ticaret ile mali aracı kuruluşların faaliyetlerinin büyüme hızları, ekonomi genelinden yüksek gerçekleşmiş ve bu dönemdeki büyümeyi sürükleyen temel unsurlar olmuştur. Milli gelirden belirleyici rol oynayan imalat sanayi üretim endeksi ve cari dönem üretimi hakkında fikir veren imalat sanayi kapasite kullanım oranı, 2008 yılının ilk beş ayında dalgalanmalara rağmen artış eğilimine devam etmiş ve önceki yıl aynı dönem ortalamasının üzerinde gerçekleşmiştir. Dayanıklı tüketim mallarının üretimi ile beyaz eşya yurtiçi satışlarının azalma eğilimi göstermesi ve tüketici güven endeksindeki kötümserliğin devam etmesiyle yurtiçi talepte yavaşlama belirtileri görülmeye karşın, gıda ve enerji fiyatlarındaki artış 2008 yılının başından itibaren enflasyon oranlarında yukarı yönlü bir harekete neden olmaktadır. Küresel ekonomik koşullardan beslenen arz şoklarının devam etmesi enflasyon riskini arttırmaktadır. Mali disiplin ve iç borçlanma performansında kaydedilen olumlu gelişmelerin aksine, cari açık ekonominin yapısal sorunu olarak gündemdeki yerini korumaktadır. Gelişmekte olan bir ekonomi olarak özellikle yatırımlar açısından dış kaynağa ihtiyaç duyan Türkiye, doğrudan yabancı sermaye girişine rağmen cari açık vermeye devam etmektedir. 2008 yılının kalan kısmında başlıca risklerin, küresel dalgalanmaların kontrol edilip edilemeyeceği, yurtiçindeki gelişmelerin yarattığı iktisadi belirsizlikler ve enflasyon tehlikesi hususları etrafında yoğunlaştığı gözlenmektedir.

Türkiye ekonomisinin genel eğilimleri kesimler ayrımında incelendiğinde; şirketler kesiminin gelecek görünümünün, 2007 sonu-2008 ilk çeyreği itibarıyla, 2005-2007 yılları arasında oluşan olumlu görünümünden uzaklaşmaya başladığı gözlenmektedir. Ancak, büyüme, kapasite kullanım ve ihracat alanlarında oluşan görece olumsuz sinyallerin, şirket demografisine ilişkin mevcut verilerde belirgin yansımaları bulunmamaktadır.

Şirketler kesiminin yabancı bankalardan borçlanma verileri, ihracat bilgileriyle bir arada değerlendirildiğinde, Türkiye'nin 2004 yılı sonrasında Arjantin, Brezilya, Hindistan ve Çin'e göre daha yüksek bir risk iştahıyla borç/ihracat oranını arttırdığı anlaşılmaktadır. Uluslar arası piyasalardan borçlanmaya yönelik bu eğilime paralel bir başka yapı ise, sektörlerin yurtiçi kredi/katma değer oranlarında ortaya çıkmaktadır. Son dönemlerde nakdi ve gayri nakdi krediler içinde yüksek paya sahip toptan ticaret, inşaat ve metal ana sanayi sektörlerinin kredi/katma değer oranlarının, 2007 yılında, bir önceki yıla göre yükseldiği gözlenmektedir. Söz konusu sektörlerin kredi/katma değer oranlarında 2006 ve 2007 yılları ile 2008 ilk 6 ayda gözlenen düzenli artış, bu sektörlerde risk iştahılığının 2008 yılında da devam ettiğine işaret etmektedir. Gayri nakdi krediler açısından bakıldığında ise, metal ana sanayi ve inşaat sektörünün 2008 ilk altı ay sonu itibarıyla %50 oranına yaklaşan kredi/katma değer oranları, benzer bir tabloyu ifade etmektedir.

Toplam hanehalkı varlıkları içerisinde önemli bir yer tutan konutlara ilişkin olarak, 2006 üçüncü çeyreğindeki gerileme hariç, fiyatların, 2005-2007 yıllarındaki hızlı artışı takiben 2007 sonu itibarıyla yavaşlamaya başladığına dair işaretler gözlenmektedir. Özellikle 2005-2007 döneminde konut fiyat artışlarına yansıtıldığı düşünülen hızlı konut talebi genişlemesinin, konut kredileri kullanımında da farklı ivmelerle de olsa artışlara neden olduğu ve konut kredilerinin toplam tüketici kredileri içindeki oranının yükseldiği görülmektedir. Konut finansmanı amaçlı kredilerin hanehalkı borçluluk oranlarının artışına diğer kredi türlerinden daha yüksek katkı yaptığı, ancak 2007 sonu itibarıyla ihtiyaç kredilerinin büyüme hızının konut ve taşıt kredileri artış hızlarının üstüne çıktığı dikkat çeken bir başka husustur.

Mart 2008 itibarıyla, TCMB dâhil Türk finans sektörünün aktif büyüklüğü, genel ekonomik faaliyetlerle uyumlu bir büyüme eğilimi içerisinde, bir önceki yılın aynı dönemine göre %21 oranında artarak 844,6 milyar YTL seviyesine ulaşmıştır. Aynı dönemde, milli gelire oran itibarıyla bakıldığında finans sektörünün toplam varlıklarının Gayri Safi Yurtiçi Hâsılaya (GSYİH) oranının %95, bankaların aktiflerinin söz konusu büyüklüğe oranının ise %71,3 düzeyinde olduğu gözlenmektedir. Yapısal göstergeler itibarıyla, bankacılık sektörü, 2007 yılında olduğu gibi 2008 yılının ilk çeyreğinde de büyümeye devam etmiş, toplam şube sayısı 8.378'e; personel sayısı 173.075'e ve ATM sayısı 19.500'e ulaşmıştır.

Mart 2008 döneminde, bankacılık sektörü toplam aktifleri 634 milyar YTL olarak gerçekleştirmiştir. Bankacılık sektörü toplam varlıklarının %65,6'sı, toplam yükümlülüklerin ise %64,3'ü Türk parası cinsindedir. Toplam aktif içerisinde bir yandan kredilerin payı yükselirken diğer yandan menkul kıymetlerin payındaki azalma devam etmektedir. Nitekim 2008 yılı ilk çeyreğinde bankacılık sektörünün toplam kredi hacmi 2007 yılı son çeyreğe göre %12,2 oranında artarak 320,4 milyar YTL'ye ulaşmıştır. Aktif kalitesinin ve bankaların risk yönetimine ilişkin performanslarının önemli bir göstergesi olarak değerlendirilebilecek olan tahsili gecikmiş alacakların brüt kredilere oranında 2007 yılındaki düşüş eğiliminin 2008 yılının ilk çeyreğinde de sürdüğü ve olumlu seyrin devam ettiği görülmektedir. Diğer taraftan, mevduatın krediye dönüşüm oranı da 2008 yılının ilk çeyreğinde artmaya devam etmiş ve yaklaşık %82 seviyesine yükselmiştir. Ayrıca, TP kredilerin 2007'nin son çeyreğinde %76,1 olan toplam krediler içindeki payı 2008 ilk çeyreğinde %73,1'e gerilemiştir.

Mart 2008 itibarıyla bireysel kredilerin türleri itibarıyla gelişimine bakıldığında en hızlı artış konut kredilerinde yaşandığı görülmekte, kredi kartları istikrarlı bir seyir izlerken, taşıt kredilerinde ise 2005'ten itibaren nispi bir düşüş yaşandığı görülmektedir. Aynı dönemde, bilanço dışı işlemlerin toplam aktif büyüklüğüne oranı da %76,1'e yükselmiştir.

Aralık 2007 döneminde %18,9 olarak gerçekleşen sermaye yeterlilik rasyosu (SYR), Mart 2008 dönemi itibarıyla %17,2 olarak gerçekleşmiştir. Bankacılık sektörü toplam özkaynakları, Mart 2008 döneminde Aralık 2007 dönemine göre %4,3 oranında artarak 80,8 milyar YTL olmuş, buna karşın risk ağırlıklı varlıklar %15 oranında artışla 471 milyar YTL'ye yükselmiştir. SYR'deki gerilemenin ana etkeni kredi portföyündeki artış nedeniyle kredi riskine esas tutarın artması ve Ocak 2008 itibarıyla geçici ve kesin teminat mektupları ile akreditiflerin risk ağırlığının artırılmasıdır. Bu dönemdeki 1,7 puanlık düşüşe rağmen bankacılık sektörünün SYR'si hedef rasyo %12 ve yasal oran %8'in üzerinde seyretmektedir. Bu durum yakın zamanda küresel piyasalarda görülen olumsuz gelişmelere karşı bankacılık sektörünün daha dirençli olmasını sağlayacak bir unsur olarak değerlendirilmektedir. Sektör genelinde, maruz kalınan risklere ilişkin bulundurulması gereken asgari sermayenin toplam sermaye yükümlülüğü içindeki payları; kredi riskine ilişkin sermaye yükümlülüğü %38, operasyonel riske ilişkin sermaye yükümlülüğü %5,9 ve piyasa riskine ilişkin sermaye yükümlülüğü %2,5 olarak gerçekleşmiştir. Sektör %53,7 gibi önemli bir oranla serbest sermaye ile çalışmaktadır.

Mart 2008'de Türk bankacılık sektörünün net dönem kârı bir önceki döneme (Mart 2007) göre nominal bazda %14,4 artarak 3,9 milyar YTL'ye ulaşmıştır. Uluslararası piyasalarda birçok bankanın zarar açıklamasına rağmen Türk bankacılık sektörünün kârlılığını artırması olumlu bir gelişme olarak değerlendirilmektedir. Kârdaki artışın kaynağını; kredilerden alınan faizin etkisiyle artan net faiz geliri oluşturmuştur. Diğer taraftan bir önceki yılın aynı dönemine göre bankacılık sektörünün aktif ve özkaynak kârlılığı, sırasıyla, %2,8 ve %21,4 seviyesinde gerçekleşmiştir.

Kredi portföyünün büyüklük itibarıyla dağılımına bakıldığında, bankalarca kullanılan büyük kredilerin (bir gerçek ya da tüzel kişiye veya bir risk grubuna öz kaynakların %10'u veya daha fazlası oranında kullanılan krediler) ilk dilim olan %10-%20 arası kredilerinin miktarında artış yaşandığı ve söz konusu kredilerin hem özkaynak hem de krediler içindeki payını artırdığı görülmektedir. Ancak aynı dönemde %20-%25'i arası büyüklüğünde olan kredilerinin hem miktarında hem de kredi ve özkaynaklar içindeki paylarında düşüş yaşandığı görülmektedir. Bu dönemde montan açısından 1 milyon YTL'den büyük kredilerin toplam içindeki payında görece bir artış sonucu, söz konusu kredilerin toplam içindeki payı %43,2 olarak gerçekleşmiştir.

Türk bankacılık sektörü faiz riski açısından değerlendirildiğinde, 2007 yılsonu itibarıyla 124 milyar YTL'ye ulaşmış olan ticari portföyün 2008 yılı Mart ayı itibarıyla satılmaya hazır menkul değerlerde gözlenen büyük artış neticesinde 136 milyar YTL'ye ulaştığı görülmektedir. Ayrıca bu dönemde YP kıymetlerin toplam içindeki paylarında bir artış söz konusudur. Mart 2008 döneminde ticari portföyde yer alan sabit faizli DİBS tutarında bir artış gözlenirken, bu husus sektörün faiz hareketlerine karşı duyarlılığını görece olarak artırmıştır.

Finansal sektördeki gelişmeler ışığında kur riski değerlendirildiğinde bilanço içi açık pozisyon (BİP) ve bilanço dışı pozisyonun 2007 yılını son çeyreğinde belirgin bir artış gösterdiği, fakat 2008 yılının ilk çeyreğinde azalma eğilimine girerek Mart 2008 sonu itibarıyla, sırayla, 5 ve 5,8 milyar dolar olarak gerçekleştiği görülmektedir. 2007 yılının ilk üç çeyreğinde \pm %3 bandında dalgalanan YPNGP/Özkaynak oranı Eylül 2007–Mart 2008 döneminde \pm %1,5 bandında kalmıştır. Ayrıca bilanço dışı pozisyonun en önemli payını swap işlemleri oluşturmaktadır.

Yapısal faiz oranı riski açısından 2008 Mart dönemi incelendiğinde 1 aylık açık yılın ilk çeyreğinde TP'de mutlak değer olarak arttığı, 1 aylık YP açık ve 1–3 aylık YP açık düzeylerinde ise, önemli bir değişim olmadığı görülmektedir. 1–3 aylık TP fazla 2008 yılının ilk çeyreğinde önemli oranda azalarak açığa dönüşmüştür. TP açıklarda son çeyrekte görülen artma yapısal faiz oranı riski açısından olumsuz bir gelişme olarak değerlendirilmektedir.

Banka grupları bazında günlük ve ikinci vade dilimine ilişkin yabancı para ve toplam likidite yeterlilik oranlarının gelişimine bakıldığında ise, tüm banka gruplarında oranların bir önceki döneme göre azalma eğiliminde olmasına rağmen belirtilen alt sınırların üstünde gerçekleştiği görülmektedir. Sektör genelinde ikinci vade dilimine ilişkin YP ve Toplam likidite yeterlilik oranları bir önceki döneme göre azalış eğilimi sergileyerek sırayla 147,2 ve 154,1 olarak gerçekleşmiştir. Bunun nedeni ise toplam varlıklardaki artış hızının toplam yükümlülüklerdeki artış hızından daha düşük olmasıdır.

İÇİNDEKİLER

1 EKONOMİK ÇERÇEVE ve GELİŞMELER	1
1.1 Küresel Görünüm	1
1.1.1 Makroekonomik Gelişmeler	1
1.1.2 Finansal Piyasalardaki Gelişmeler	3
1.2 Ulusal Ekonomik Görünüm	6
1.3 Fon Talep Eden Kesimler	9
1.3.1 Şirketler Kesimi	9
1.3.2 Hanehalkları Kesimi	14
2 FİNANSAL SEKTÖR GÖRÜNÜMÜ	19
2.1 Finansal Sektörün Genel Görünümü	19
2.1.1 Finansal Sektörün Aktif Gelişimi	19
2.1.2 Yurt İçi ve Yurt Dışı Yerleşiklerin Yatırım Tercihleri	19
2.2 Bankacılık Sektörü Görünümü	20
2.2.1 Piyasa Yapısı Görünümü	20
2.2.2 Performans Göstergelerinin Değişimi	21
2.3 Bankacılık Sektörü Dışındaki Finansal Sektörler	26
2.3.1 Finansal Kiralama Sektörü Faaliyetleri	26
2.3.2 Faktoring Sektörü Faaliyetleri	26
2.3.3 Tüketici Finansman Sektörü Faaliyetleri	27
3 RİSK, SERMAYE ve KÂRLILIK DEĞERLENDİRMESİ	29
3.1 Bankacılık Sektörü Risk, Sermaye ve Kârlılık Değerlendirmesi	29
3.1.1 Kredi Riski	29
3.1.2 Piyasa Riski	32
3.1.3 Yapısal Faiz Oranı Riski	35
3.1.4 Likidite Riski	36
3.1.5 Sermaye Yeterliliği	37
3.1.6 Kârlılık Analizi	38

KUTULAR

Kutu 1: Finans Dışı Kesimlerin Finans Sektörü İçin Önemi	10
Kutu 2: Türk Bankacılık Sektöründe Sermaye Yapısının Analizi	22

TABLolar

Tablo 1.1-1: Dünya Ekonomisi Temel Risk Alanları	3
Tablo 1.1-2: Bazı Borsalarda 2008 İlk Yarı Yılı İtibarıyla Yıllık Değer Kayıpları	3
Tablo 1.2-1: Merkezi Yönetim Bütçe Gerçekleşmeleri	7
Tablo 1.2-2: Ödemeler Dengesi Göstergeleri	7
Tablo 1.2-3: Brüt Dış Borç Stoku Göstergeleri	8
Tablo 1.3-1: Kredilerin Dağılımı 2007	10
Tablo 1.3-2: Özel Tüketim Harcamalarının Gelişimi	14
Tablo 1.3-3: Bazı Ülkelerde İpotekli Konut Kredisi Finansmanının Tipik Özellikleri, 2005	17
Tablo 2.1-1: Finans Sektörünün Aktif Büyüklüğü	19
Tablo 2.1-2: Yurtiçi ve Yurtdışı Yerleşiklerin Yatırım Tercihleri	20
Tablo 2.2-1: Bankacılığın Yapısal Göstergeleri	20
Tablo 2.2-2: Bankacılık Sektörünün Finansal Sağlıklı Göstergeleri	21
Tablo 2.2-3: Bankacılık Sektörü Performans Endeksi	23
Tablo 2.2-4: Aracılık Maliyetlerindeki Gelişmeler	23
Tablo 2.2-5: Bankacılık Sektörü Temel Bilanço Büyüklükleri	23
Tablo 2.2-6: Banka Grupları Bazında Bireysel Krediler Dağılımı	25
Tablo 2.2-7: Banka Grupları Bazında Bireysel Krediler Takibe Dönüşüm Oranları	25
Tablo 2.3-1: Finansal Kiralama Sektörü Performansına Dair Başlıca Büyüklükler	26
Tablo 2.3-2: Finansal Kiralama Alacakları	26
Tablo 2.3-3: Faktoring Sektörü Performansına Dair Başlıca Büyüklükler	27
Tablo 2.3-4: Faktoring Alacakları	27
Tablo 2.3-5: Tüketici Finansman Sektörü Performansına Dair Başlıca Büyüklükler	27
Tablo 2.3-6: Finansman Şirketleri Kredileri	28
Tablo 3.1-1: Krediler ve Kredi Kartlarında Vade ve Para Cinsi Dağılımı	29
Tablo 3.1-2: Bankaların Kullandığı Büyük Kredilerin Dağılımı	30
Tablo 3.1-3: Kredilerin Büyüklük ve Müşteri Sayısı Açısından Dağılımı	30
Tablo 3.1-4: Kurumsal ve Ticari Kredilerin Sektörel Dağılımı	30
Tablo 3.1-5: TGA İçerisinde En Yüksek Paya Sahip Alt Sektörler	31
Tablo 3.1-6: TGA Teminat ve Garanti Bilgileri	31
Tablo 3.1-7: Sektörel Bazda Takibe Dönüşüm Oranları	31
Tablo 3.1-8: Kredi Riski Senaryo Analizleri Sonuçları	32
Tablo 3.1-9: Ticari Portföyün Menkul Kıymet Türleri İtibarıyla Dağılımı	32
Tablo 3.1-10: İkinci El DİBS Fiyatlarındaki Olası Değişimlerin Etkileri	33
Tablo 3.1-11: Eurobond Fiyatlarındaki Olası Değişimlerin Etkileri	33
Tablo 3.1-12: Hisse Senedi ve Yatırım Fonu Fiyatlarındaki Olası Değişimlerin Etkisi	34
Tablo 3.1-13: Kurlardaki Olası Değişimlerin Etkileri	35
Tablo 3.1-14: Yapısal Faiz Oranı Riskine İlişkin Senaryolar	36
Tablo 3.1-15: Yapısal Faiz Oranı Riskine İlişkin Senaryo Sonuçları	36
Tablo 3.1-16: İkinci Vade Dilimine Dair YP ve Toplam Likidite Yeterlilik Oranı Bileşenleri	37
Tablo 3.1-17: Özkaynak, Risk Ağırlıklı Varlıklar ve Sermaye Yeterlilik Rasyosu	37
Tablo 3.1-18: Özkaynak Bileşenleri ve Risk Ağırlıklı Varlıklar	38
Tablo 3.1-19: Yasal Sermaye Yükümlülüğünün Dağılımı	38
Tablo 3.1-20: Seçilmiş Gelir Tablosu Kalemleri ve Toplam İçindeki Payları	39
Tablo 3.1-21: Fonksiyon Grubuna ve Ölçeğe Göre Aktif ve Özkaynak Getiri Oranları	39
Tablo 3.1-22: Rasyo Analizi	39

GRAFİKLER

Grafik 1.1-1: JPMorgan PMI ve Seçilmiş Bölgeler İçin 12 Aylık TÜFE Değişimleri	1
Grafik 1.1-2: ABD Cari İşlemler Dengesi/GSYİH ve 2008 Yılı Resesyon İhtimali	1
Grafik 1.1-3: Kısa Vadeli ve Uzun Vadeli Faiz Oranları	2
Grafik 1.1-4: Tüketici Güven Endeksleri	2
Grafik 1.1-5: Küresel Borsa Endeksleri	4
Grafik 1.1-6: iTraxx Endeksleri ve CDSler	4
Grafik 1.1-7: Borsa Endeksleri	5
Grafik 1.1-8: Faiz Göstergeleri	5
Grafik 1.1-9: Nominal Döviz Kuru Endeksleri	5
Grafik 1.1-10: S&P 500 ve Gelişmiş Ülkelerde Büyüme	6
Grafik 1.2-1: Sanayi Üretim Endeksi, Kapasite Kullanımı ve İşgücü Göstergeleri	6
Grafik 1.2-2: Cari İşlemler, Sermaye Hareketleri, Rezervler ve Reel Kur Endeksi	8
Grafik 1.2-3: Borç Stokları, İç Borç Stoku Reel Faizi ve Ortalama Vadesi	8
Grafik 1.2-4: Faiz Oranları ve İMKB Endeksleri	9
Grafik 1.3-1: Açılan ve Kapanan Şirket Sayılarının Yıllık Değişimi ve Şirket Başına Sermaye Tutarı	9
Grafik 1.3-2: Temel Sektörlerde ve İmalat Sanayi Sektörlerinde Yıllık Büyüme Eğilimleri	11
Grafik 1.3-3: İmalat Sanayi Kapasite Kullanım ve İhracat (Miktar End.) Eğilimleri	11
Grafik 1.3-4: Konut ve Bina İnşaatı Sayıları ve Eğilimler	12
Grafik 1.3-5: Yabancı Bankalardan Alınan Borçların İhracata Oranı	13
Grafik 1.3-6: Kredilerden Yüksek Pay Alan Alt Sektörler ve Kredi/Gelir Oranları	13
Grafik 1.3-7: Makro Göstergeler, Üretim-Tüketim Büyümesi ve Tüketici Güveni	14
Grafik 1.3-8: Harcamaların Tüketim Büyümesine Katkısı ve Borçlanma-Dayanıklı Tüketim Eğilimi ..	15
Grafik 1.3-9: Hanehalkı Borç Yükü, Faiz Yükü ve Zimni Faiz Oranı	16
Grafik 1.3-10: Konut Piyasasındaki ve Konut Kredilerdeki Gelişmelere Dair Bazı Göstergeler	17
Grafik 1.3-11: Ücret, Konut Kredisi Faiz ve Taksit Göstergeleri ile Konut Maliyet-Fiyat Göstergeleri ..	18
Grafik 2.2-1: TP-YP Varlıklar ve Yükümlülükler	24
Grafik 2.2-2: Kredilerin Gruplar İtibarıyla Toplam Aktif ve Mevduat İçindeki Payı	24
Grafik 2.2-3: Kredilerin Türler İtibarıyla Dağılımı	24
Grafik 2.2-4: Kredi Endeksleri	25
Grafik 3.1-1: İMKB-100 Endeksi Günlük Getiri Volatilitesi	33
Grafik 3.1-2: BİP, BDP, YPNGP ve Kur Riski Sermaye Yükümlülüğü	34
Grafik 3.1-3: Faiz Açıkları, Faiz Marjı ve Bileşenlerinin Gelişimi	35
Grafik 3.1-4: Günlük YP ve Toplam Likidite Yeterlilik Oranlarının Gelişimi	36
Grafik 3.1-5: İkinci Vade Dilimine İlişkin YP ve Toplam Likidite Yeterlilik Oranları	37
Grafik 3.1-6: Özkaynak, Risk Ağırlıklı Varlıklar ve Sermaye Yeterlilik Rasyosu Endeksi	38

KISALTMALAR

AB	Avrupa Birliđi
BİP	Bilanço İçi Açık Pozisyon
BKM	Bankalararası Kart Merkezi
BÖMB	Büyük Ölçekli Mevduat Bankaları
BRS	Bankalar Raporlama Sistemi
BTOM	Bankalararası Takas Odaları Merkezi
BVSP	Ibovespa-Bovespa Endeksi
DB	Dünya Bankası
DİBS	Devlet İç Borçlanma Senetleri
DPT	Devlet Planlama Teşkilatı
DTH	Döviz Tevdiat Hesabı
EA	Euro Alanı
ECB	Avrupa Merkez Bankası
EMBI	Gelişmekte Olan Ülkeler Tahvil Endeksi
EUR	Euro
FED	Amerika Merkez Bankası
FPR	Finansal Piyasalar Raporu
FRB	Federal Merkez Bankası
GS	Goldman Sachs
GSMH	Gayri Safi Milli Hasıla
GSYİH	Gayri Safi Yurt İçi Hasıla
HH	Herfindahl Hirschman
HM	Hazine Müsteşarlığı
IFS	Uluslararası Finansal İstatistikler
IMF	Uluslararası Para Fonu
İMKB	İstanbul Menkul Kıymetler Borsası
IPE	Uluslararası Petrol Borsası
İSO	İstanbul Sanayi Odası
KOBİ	Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler
KÖMB	Küçük Ölçekli Mevduat Bankaları
KYB	Kalkınma ve Yatırım Bankası
LİBOR	Londra Bankalararası Faiz Oranı
MB	Maliye Bakanlığı
MDP	Menkul Değerler Portföyü
MKK	Merkezi Kayıt Kuruluşu
MSCI	Morgan Stanley Sermaye Endeksi
MXX	MXSE IPC
OECD	Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı
OÖMB	Orta Ölçekli Mevduat Bankaları
OSD	Otomotiv Sanayi Derneđi
PE	Performans Endeksi
PMI	Küresel Tüm Endüstriler Çıktı Endeksi
POS	Point of Sale
RAV	Risk Ağırlıklı Varlıklar
ROA	Aktif Karlılığı
ROE	Özkaynak Karlılığı
S&P	Standard and Poors
SPK	Sermaye Piyasası Kurulu
SYR	Sermaye Yeterliliği Rasyosu
TCMB	Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası
TGA	Tahsili Gecikmiş Alacaklar
TMSF	Tasarruf Mevduatı ve Sigorta Fonu
TP	Türk Parası
TSPAKB	Türkiye Sermaye Piyasası Aracı Kuruluşları Birliđi
TSRŞB	Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliđi
TÜFE	Tüketici Fiyatları Endeksi
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
USD	Amerikan Doları
ÜFE	Üretici Fiyatları Endeksi
VKET	Vadeye Kadar Elde Tutulacak Menkul Değerler
VOB	Vadeli İşlemler Borsası
YP	Yabancı Para
YPNGP	Yabancı Para Net Genel Pozisyonu
YTL	Yeni Türk Lirası

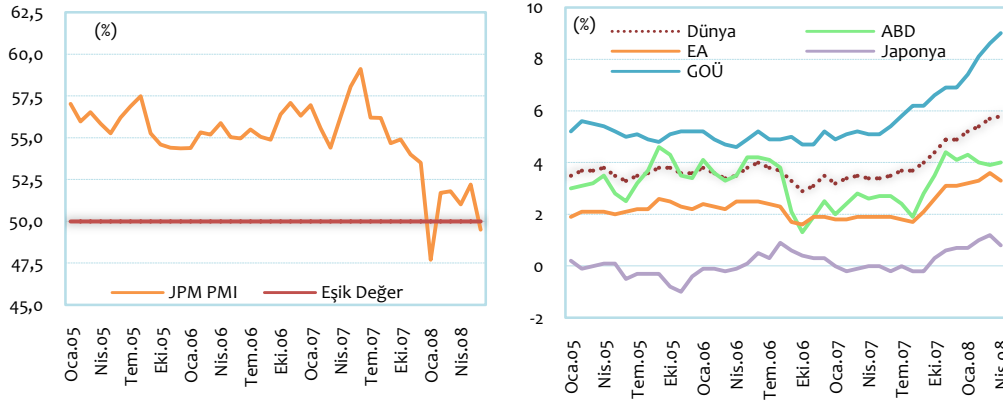
1 EKONOMİK ÇERÇEVE ve GELİŞMELER

1.1 Küresel Görünüm

1.1.1 Makroekonomik Gelişmeler

Uluslararası finansal piyasalarda yaşanan dalgalanmanın 2007 yılının son çeyreğinden itibaren derinleşerek devam etmesi, küresel ekonomik aktiviteyi olumsuz etkilemektedir. Ayrıca bu dönemde özellikle petrol ve gıda fiyatlarındaki hızlı artış eğilimi, ekonomik görünümün bozulmasına neden olmaktadır. Nitekim uluslararası kuruluşlar, küresel ekonomik aktiviteye ilişkin öngörülerini aşağıya doğru revize etmektedirler. Dünya Bankası, küresel büyüme oranında 2007 yılı için gerçekleşme tahminini %3,7 olarak açıklarken, 2008 yılı öngörüsünü %2,7'ye çekmiştir. Ayrıca JP Morgan ve Markit tarafından aylık olarak hesaplanan JPMorgan-PMI (Küresel Tüm Endüstriler Çıktı Endeksi) Haziran ayında eşik değeri olan 50'nin altında, 49,5 olarak gerçekleşmiştir. Üretimdeki söz konusu gerileme, sınırlı olmakla birlikte bu durumun son beş yılda ilk kez imalat ve hizmetler sektörlerinde eşanlı olarak gerçekleşmesi dikkat çekmektedir.

Grafik 1.1-1: JPMorgan PMI ve Seçilmiş Bölgeler için 12 Aylık TÜFE Değişimleri

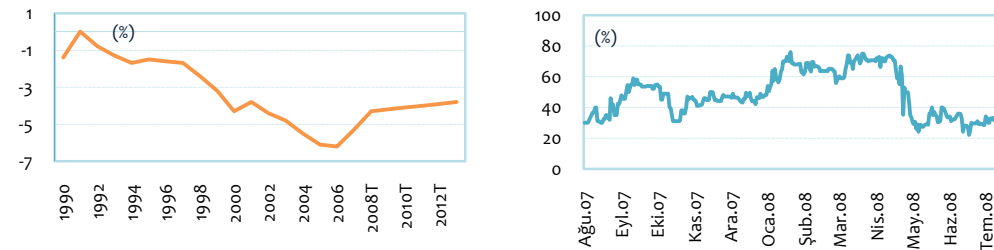

Kaynak: Reuters

Küresel ekonomik aktivite, ABD mortgage piyasasında yaşanan krizden etkilenmeye devam ederken, finansal piyasalarda likidite sıkışıklığını gidermek üzere gelişmiş ülke merkez bankalarının aldıkları tedbirlerin enflasyonist baskılar yaratmaya başladığı görülmektedir. Bu duruma ek olarak petrol ve tarım/gıda fiyatlarındaki gözlenen keskin artışlar küresel ölçekte tüketici fiyatlarına yansımaya başlamıştır. Nitekim yukarıdaki grafikten de izlenebileceği gibi, tüm ülke ve ülke gruplarında 12 aylık tüketici fiyatları artış hızları önceki yıllara göre yükselmiştir.

Başlıca bölgeler itibarıyla gelişmeler incelendiğinde, ABD ekonomisinin 2007 yılının son çeyreğinde %0,6 düzeyinde büyüdüğü görülmektedir. ABD ekonomisinde özellikle nihai talebin artış hızındaki gerilemeye bağlı olarak cari işlemler açığının milli gelire oranı, 2006 yılındaki %6,2 olan seviyesinden 2007 yılında %4,9'a gerilemiştir. Fiyat gelişmelerine bakıldığında, özellikle enerji ve gıda fiyatlarındaki artışların, enflasyonu %4'ler düzeyine yükselttiği görülmektedir. İç talebin daraldığı bu dönemde ABD dolarının diğer para birimleri karşısında zayıflamasının, ABD'de cari işlem açığının azalmasına ve böylece küresel dengesizliklerin azalmasına yardımcı olduğu görülmektedir. Ancak, önümüzdeki dönemde bölgeler arası büyüme performansına bağlı olarak doların diğer para birimleri karşısında tekrar güçlenmesi de olasıdır.

Grafik 1.1-2: ABD Cari İşlemler Dengesi/GSYİH ve 2008 Yılı Resesyon İhtimali

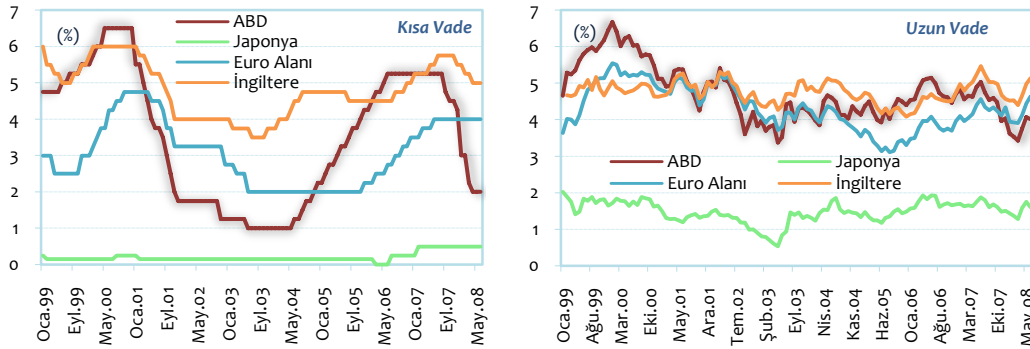

Kaynak: Reuters

ABD Merkez Bankası, bankalar ve diğer finansal kurumların likidite sıkıntılarını giderebilmek üzere bir dizi tedbir almış, ayrıca faiz oranlarını 2007 yılının son çeyreğinden bu yana toplam 325 baz puan indirmiştir. 2008 yılının ikinci çeyreğinde görece olarak istikrar kazanan ABD finansal piyasaları, en son Fannie Mae ve Freddie Mac gibi iki temel mortgage şirketinin hisse fiyatlarındaki keskin düşüşlerle yeniden sarsılmıştır. Bu duruma yönelik olarak FED, söz konusu iki temel mortgage kuruluşuna gerektiğinde kredi açabilme konusunda geçici bir tedbir açıklamıştır.

Euro Alanına bakıldığında ise özellikle inşaat sektörünün katkısıyla 2008 yılının ilk çeyreğinde de pozitif büyümeye ulaşmıştır. Ancak yılın ikinci çeyreğinde ekonomik aktivitenin görece olarak zayıflaması öngörülmekte olup, bu öngörülerini tüketici güveni göstergeleri de desteklemektedir.

Grafik 1.1-3: Kısa Vadeli ve Uzun Vadeli Faiz Oranları

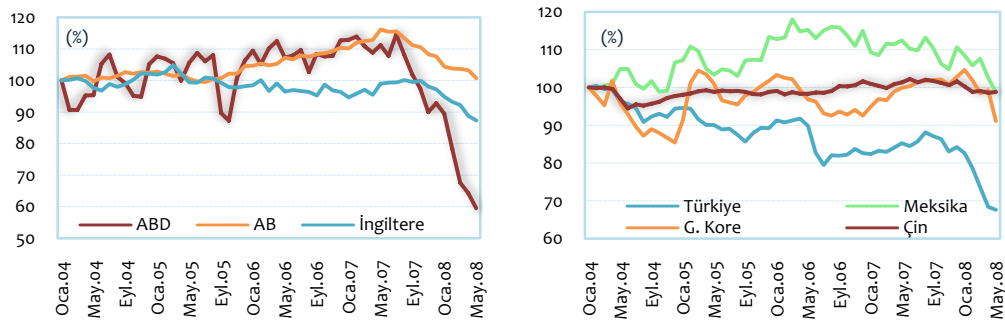

Kaynak: Reuters

Haziran 2008 itibarıyla Euro Alanı uyumlaştırılmış tüketici fiyatları enflasyonu (HICP) %4 olarak gerçekleşmiş ve diğer ekonomik bölgelerdeki gelişmelere paralel olarak enerji fiyatlarındaki gelişmelerin olumsuz etkisi açıkça hissedilmeye başlamıştır. Avrupa Merkez Bankası (ECB) küresel gıda ve enerji fiyatlarındaki artışa ek olarak ücret artışlarının da fiyatlar üzerinde bir baskı oluşturduğunu belirtmektedir. ECB, 3 Temmuz itibarıyla 25 baz puanlık bir artışa giderek politika faiz oranını %4,25'e yükseltmekle beraber, gelecekteki dönemlere ilişkin yeni bir artışa işaret etmemiştir.

Japonya'da ise 2008 yılının ilk çeyreğinde GSYİH büyümesi %1 olarak gerçekleşmiştir. 2008 yılında ihracatın güçlü bir performans göstermesi beklenmektedir. Nitekim, Dünya Bankası yılın tamamı için %1,4 düzeyinde bir büyüme öngörmektedir. TÜFE enflasyonu da girdi fiyatlarındaki gelişmelerden etkilenerek, 2008 yılı Mayıs ayında %1,3'e yükselmiştir. Japonya Merkez Bankası (BoJ), Haziran ayında faiz oranlarını değiştirmeyerek %0,5 düzeyinde tutmuştur.

Grafik 1.1-4: Tüketici Güven Endeksleri

Kaynak: Reuters

Gelişmiş ekonomilerde gözlenen yavaşlama eğilimi, gelişmekte olan ekonomilerin de yakın dönemde büyüme hızlarının azalmasına yol açarken, küresel finansal piyasaların durumuna bağlı olarak, uluslararası sermaye akımlarına daha hassas ülkelerde yavaşlamanın daha belirgin olma olasılığı yükselmektedir. Asya bölgesine bakıldığında ekonomik aktivitenin gücünü koruduğu görülmektedir. Çin'de yüksek oranlı büyüme devam ederken, Mayıs 2008 itibarıyla enflasyonda

da görel bir iyileşme sağlanmıştır. Latin Amerika'da ise büyüme performansında bir azalma gözlenirken, 2008 yılının başından itibaren fiyat artışlarında bir hızlanma söz konusudur. Brezilya'da 2008 yılı ilk çeyreğinde büyüme %5,8 seviyesindeyken, TÜFE enflasyonu Mayıs itibarıyla %5,5 oranında gerçekleşmiştir. Brezilya Merkez Bankası Haziran itibarıyla faiz oranı yarım puan artırarak %12,25 düzeyine yükseltmiştir.

Mevcut konjunktürde küresel ekonomi için öne çıkan ana risk unsurlarının başında enerji ve gıda fiyatlarındaki yükselme gelmektedir. Bu durum, özellikle az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin yurt içi fiyat gelişmelerini olumsuz etkilemektedir. Buna ilaveten, gıda ve enerji fiyatlarındaki hızlı artış, fakirleşmeyi hızlandıran yönü ile toplumsal etkileri, maliye politikası yansımaları, dış ticarete kısıtlayıcı önlemlerin yeniden gündeme gelmesi ile ödemeler dengesi yansımaları olan, orta ve uzun vadede de küresel ekonomiyi en çok zorlayan alan olarak gözükmektedir.

Ayrıca, başta ABD olmak üzere gelişmiş ekonomilerin finansal piyasalarında yaşanan krizin derinleşme riski hala geçerlidir.

Tablo 1.1-1: Dünya Ekonomisi Temel Risk Alanları

	Risk Düzeyindeki Değişim		Risk Düzeyindeki Değişim
2008 Yılında Küresel Yavaşlama	---	Gelişmiş Fin. Piy.ların Riskliliği	↑
2008 Yılı ABD Resesyon Riski	↓	ABD Fin. Krizin Derinleşme Riski	↑
2008 Yılı EA Resesyon Riski	↓	EA Finansal Piyasalardaki Bozulma	---
Yüks.Ekon. Büy.Perf. Zayıflama	↑	Küresel Makro Dengesizlikte Artış	↓
Enflasyon Riski	↑	Petrol Fiyatlarında Artış Riski	↑
		Ürün Fiyatlarında Artış Riski	↑

1.1.2 Finansal Piyasalardaki Gelişmeler

Küresel finans piyasalarındaki genişlemenin 2005 ve sonrası dönemde sürmesinin önündeki en büyük engel ABD dolarındaki değer kaybının uluslararası döviz piyasalarında yarattığı dengesizlik olmuştur. Güven unsurunu ortadan kaldıran gelişmeler finansal piyasalardaki daralma ile birleşince ABD'de patlak veren konut kredileri krizi Avrupa ve Asya ülkelerine de yansımıştır. 2008 yılı bu yansımaların somut verilere büründüğü bir yıl görünümündedir.

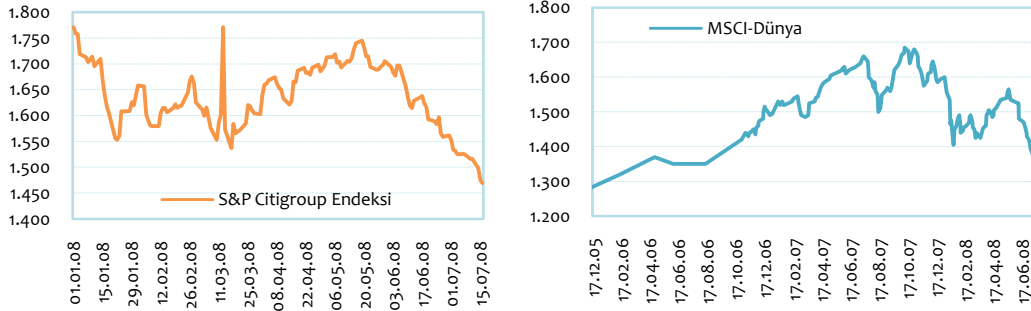
Mortgage krizinin 1 yılını doldurduğu bu günlerde dünyanın en büyük 31 borsasının değer kaybının 4,6 trilyon doları bulması krizin boyutlarının öngörülebilmemesinin hala mümkün olmadığını göstermektedir. Nitekim son günlerde AB içerisinde de bir resesyon ihtimalinden söz edilmeye başlanmıştır.

Tablo 1.1-2: Bazı Borsalarda 2008 İlk Yarı Yılı İtibarıyla Yıllık Değer Kayıpları

Borsalar	Kayıp (%)		Borsalar	Kayıp (%)	
	Dolar cinsinden	Kendi para cinsinden		Dolar cinsinden	Kendi para cinsinden
İrlanda	-31,80	-41,50	Tokyo	-13,60	-25,80
Yeni Zelanda	-28,60	-27,50	Türkiye	-13,30	-18,40
Londra	-18,00	-17,40	Almanya	-7,40	-20,60
Euronext	-17,40	-29,20	Çin - Shenzhen	-0,40	-10,20
ABD - Nasdaq	-13,80	-13,80			

Gelişmiş 23 ülke borsasının durumunu gösteren MSCI World Endeksi, kredi piyasalarındaki kayıplar ve yatırımcıların AB özellikle de Alman ekonomisine ilişkin yavaşlama endişeleri ile 2006 yılından bu yana en düşük seviyesine gerilemiştir.

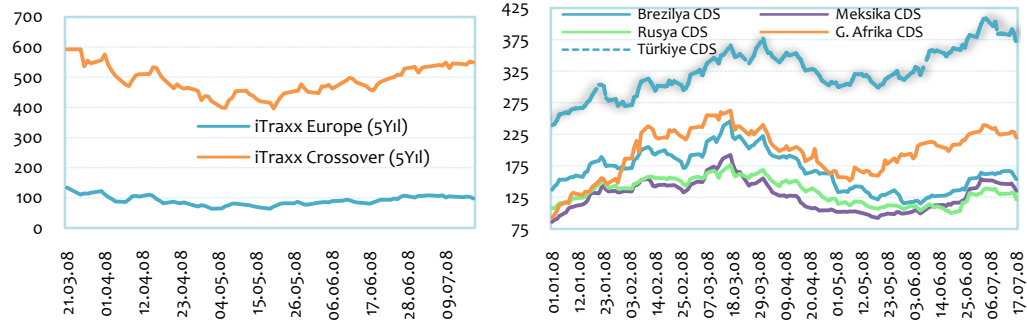
Grafik 1.1-5: Küresel Borsa Endeksleri

Kaynak: Bloomberg

CDS piyasasında 125 yatırım yapılabilir seviyesindeki Avrupa şirketinin kredi riskini ölçen iTraxx Europe ve Türkiye benzeri ratinge sahip 50 ülke şirketinin default sigorta primini gösteren iTraxx Crossover endekslerinde de durum küresel göstergelerin benzer yansımalarını vermektedir. ABD mortgage krizinin etkilerinin ne olacağı konusundaki tahminler Avrupa bankalarının açıkladığı bilanço verilerinin ardından revize edilmiş bu da endekse yansımıştır. Nitekim yılın üçüncü ayından itibaren başlayan eğimi mayıs ayına doğru 100 baz puanının altına çeken iTraxx Europe Endeksi, Temmuz ayının ortalarından itibaren yeniden 100 bazlı değerleri görmüştür.

Grafik 1.1-6: iTraxx Endeksleri ve CDSler

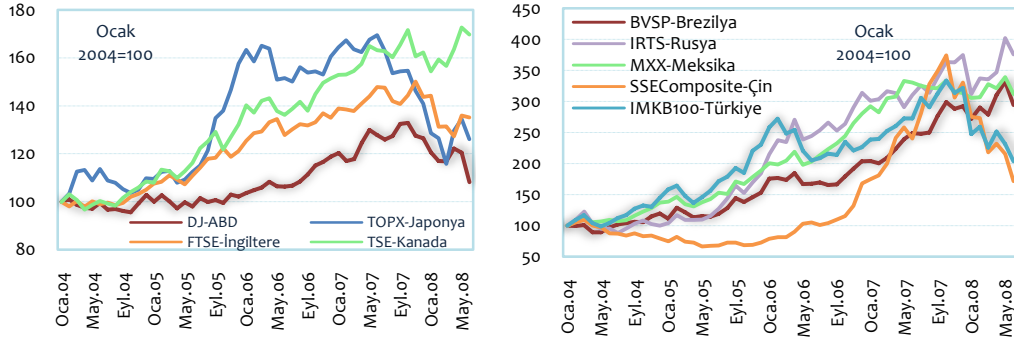
Kaynak: Bloomberg

Küresel likiditedeki daralma beklentilerine paralel olarak yaşanan dalgalanmalardan incelenen tüm ülkelerin etkilendiği görülmektedir. Rusya, Brezilya ve Meksika'da görece olarak sınırlı kalan söz konusu etki; yılın 2. çeyreğinden itibaren G. Afrika'da daha fazla gözlenmiş ve söz konusu ülkenin risk primleri belirgin biçimde artmıştır. Türkiye'de ise Haziran ayı içerisinde ülke risk primi artışı, 2008 yılının en yüksek noktalarına ulaşmıştır. Cari açık, likidite daralması ve risk iştahının azalmasına dair endişeler de Türkiye'deki etkinin temel nedenleri arasındadır.

Borsa endeksleri, gelişmiş ülkelerde toparlanma çabalarının ne denli yetersiz kaldığını göstermektedir. Benzer dönemlerde aynı trendi yakalayan Japonya ve Kanada borsalarında güçlü bir toparlanmanın ardından düşüşler gözlemlenirken, İngiltere borsasının direncini korumaya çalıştığı fakat Dow Jones endeksinin bu süreçteki en büyük kaybı vererek neredeyse 2006 yılındaki seviyelere kadar gerilediği gözlemlenmektedir.

Gelişmekte olan ülkelerdeki durum da benzerlik arz etmektedir. Rusya yıl ortasına doğru düşüş gösterse de diğer ülkelere nazaran büyük bir toparlanma göstermiş Meksika ve Brezilya ise birbirine paralel bir seyir takip etmiştir. Bu süreçte Türkiye'de borsa göstergeleri 2007'nin son çeyreğinden itibaren küçük düzeltme gayretlerine karşın iç siyasi gelişmelerin de etkisiyle %13,3 oranında kayıp yaşamıştır.

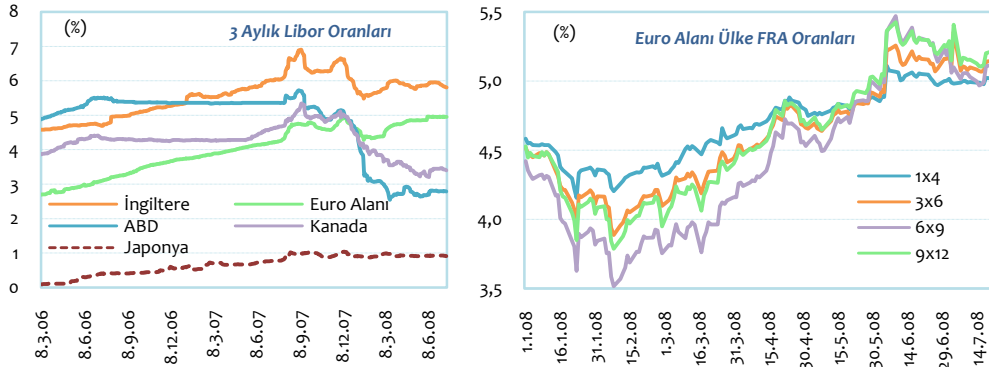
Grafik 1.1-7: Borsa Endeksleri

Kaynak: Reuters

2008 yılında gelişmiş ülkeler bankalararası borçlanma faiz oranları üç aylık libor için küçük oranlı değişimler içermektedir. İngiltere, ABD ve Kanada'da libor oranlarındaki kısmi düşüşü, Euro alanı ülkeleri ve Japonya'da durağanlık karşılamıştır.

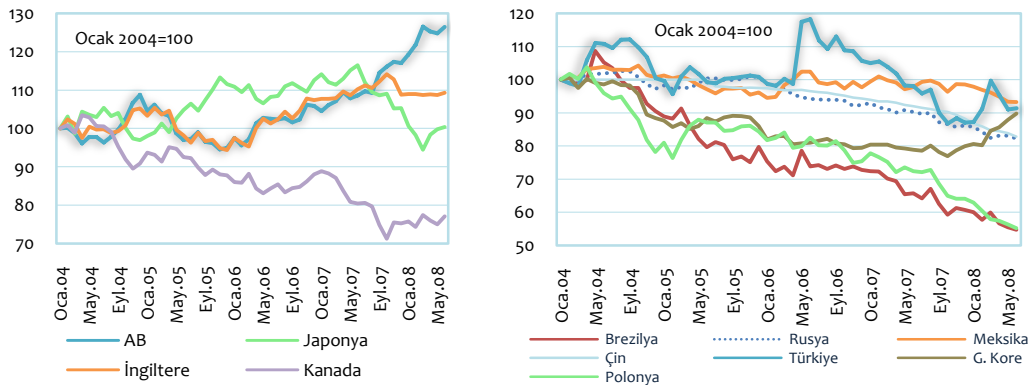
Grafik 1.1-8: Faiz Göstergeleri

Kaynak: Bloomberg

Küresel krizin etkileri, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin nominal kur eğrilerinde de görülmektedir. Gelişmekte olan ülkelere genel olarak kur seyirlerinin aşağıya doğru gittiği göze çarpmaktadır.

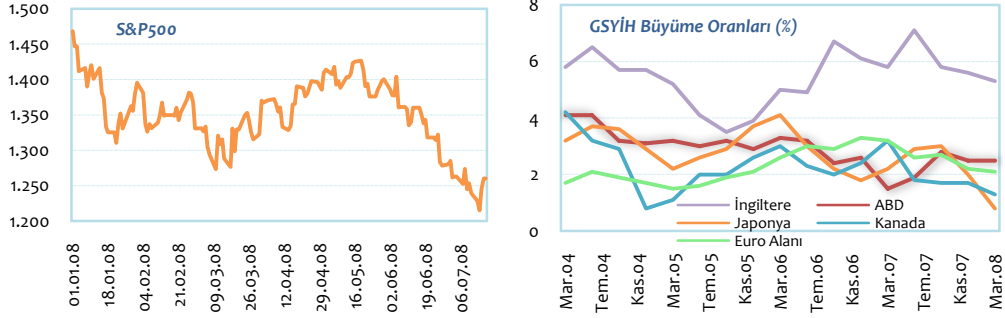
Grafik 1.1-9: Nominal Döviz Kuru Endeksleri

Kaynak: Reuters

S&P500 endeksinin 2008 yılındaki seyri ABD'deki stagflasyon beklentilerinin bir yansımasıdır. Özellikle son aylara doğru baş gösteren düşüşün ardından yaşanan toparlanma gayretleri henüz istenen seviyenin çok altındadır. Bu durumu gelişmiş ülkelerin GSYİH verilerinde de görmek mümkündür. Söz konusu ülkelere sadece Japonya'da toparlanma gözlemlenebilirken Kanada, ABD ve Euro Alanı içerisinde ciddi bir hareketlilik belirtisi görünmemektedir.

Grafik 1.1-10: S&P 500 ve Gelişmiş Ülkelerde Büyüme

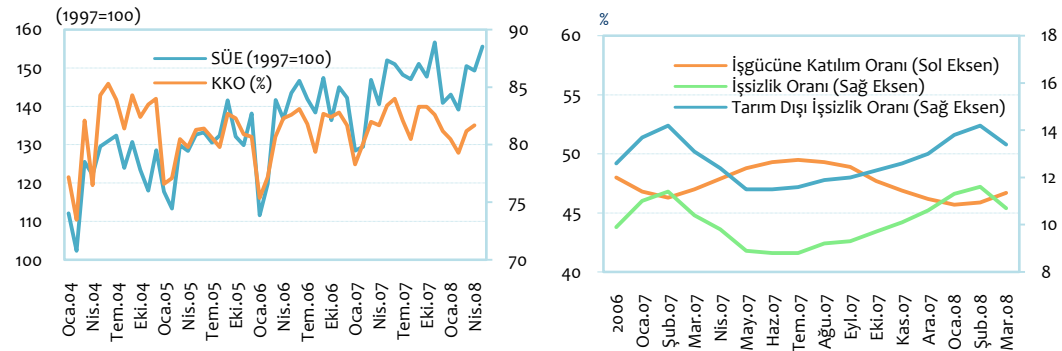
1.2 Ulusal Ekonomik Görünüm

Türkiye ekonomisi, 2008 yılının birinci çeyreğinde %6,6 ile piyasalarda oluşan beklentilerin üzerinde büyümüştür. Böylece, 2007 yılındaki nispi yavaşlamaya rağmen 2008'in ilk dönemindeki görece hızlı genişleme ile son 25 çeyrekte kesintisiz büyüme eğilimi devam etmektedir.

2008 yılının birinci çeyreğinde, iktisadi ana faaliyet kolları arasında milli gelire önemli ölçüde katkı yapan imalat sanayi, toptan ve perakende ticaret ile mali aracı kuruluşların faaliyetlerinin büyüme hızları, ekonomi genelinde yüksek gerçekleşmiştir. Bu sektörler söz konusu dönemdeki büyümeyi sürükleyen ana faaliyet kolları olmuşlardır. Ayrıca, tarım sektörünün bir önceki yılın aynı dönemine göre %5,6 büyümesi, inşaat sektöründeki %2,8'lik görece düşük büyüme hızının etkisine rağmen ekonomi genelinde tatmin edici bir performansın oluşmasına katkıda bulunmuştur. Ancak, 2007 yılında kuraklığa bağlı olarak küçülen tarım kesimi, 2008 yılının ilk çeyreğinde baz etkisi nedeniyle bu hızda büyümüş olsa bile, söz konusu sektörün 2008 yılının kalan kısmında da aynı hızla devam etmesi beklenmemektedir. Ayrıca, imalat sanayi ürünlerini ara mal olarak kullanan inşaat sektörünün hız kesiyor olması, 2008 yılının son üç çeyreğinde büyüme açısından risk oluşturmaktadır.

Diğer taraftan bankacılık sektörü verileri, kredi hacminin 2008 yılının ilk çeyreğinde artmaya devam ettiğini ve mali kuruluşların reel ve hanehalkı kesimini fonlamayı sürdürdüklerini göstermektedir. Nitekim büyümeye harcamalar yönüyle yaklaşıldığında, bir yıl öncesine göre yerleşik hanehalklarının yurtiçi tüketiminde %7,3, devletin nihai tüketim harcamalarında %4,2 ve gayri safi sabit sermaye oluşumunda -kamunun payı negatif olmasına rağmen özel kesimin makine teçhizat alımı ve inşaat sektörü yatırımlarının belirleyici olmasıyla- %9,5'lik artışlar gözlenmiştir. Dolayısıyla, özel tüketim ve yatırım kalemleri ile hizmetler, imalat sanayi ve tarım kesiminde görülen iyi performans sayesinde 2008 yılının ilk büyüme rakamları son 5 yılın ortalamasına yakın çıkmıştır.

Grafik 1.2-1: Sanayi Üretim Endeksi, Kapasite Kullanımı ve İşgücü Göstergeleri

Kaynak: TÜİK

Milli gelirden belirleyici rol oynayan imalat sanayi üretim endeksi ve cari dönem üretimi hakkında fikir veren imalat sanayi kapasite kullanım oranı, 2008 yılının ilk beş ayında dalgalansa bile artış eğilimine devam etmiş ve bir önceki yılın aynı döneminin üzerinde gerçekleşmiştir. Bu öncü göstergelere göre, 2008 yılının ikinci çeyreğinde keskin olmasa bile üretimin artmaya devam etmesi beklenmektedir. Buna rağmen, büyüme ve üretim cephesindeki olumlu seyir istihdam verilerine yeterince yansımamaktadır. Ekonomideki rekabet, işgücü verimliliğini zorunlu kılmakta ve işgücü arzının işgücüne olan talepten daha hızlı artması, ekonomik aktivitedeki canlılığa rağmen, işsizlik oranının daha da aşağıya inmesine engel olmaktadır. Mart 2008'de Türkiye genelinde işsizlik oranı bir önceki aya göre düşmesine rağmen, bir önceki yılın aynı dönemine göre yükselmiştir. İşsizlik oranının yüksek seyretmesi, hanehalkı kesiminin gelir yaratma kapasitesi açısından olumsuz bir gelişmedir.

Dayanıklı tüketim mallarının üretimi ile beyaz eşya yurtiçi satışlarının azalma eğilimi göstermesi ve tüketici güven endeksindeki kötümserliğin devam etmesiyle yurtiçi talepte yavaşlama belirtileri görülmektedir. Ancak, gıda ve enerji fiyatlarındaki ivme, 2008 yılının başından itibaren enflasyon oranlarında yukarı yönlü bir harekete neden olmaktadır. Haziran 2008 itibarıyla yıllık tüketici enflasyonunun %10,61'e ulaşmasıyla, Merkez Bankasının hedeflediği orandan sapma devam etmektedir. Ayrıca, yükselen enerji ve gıda fiyatlarının yurtiçi talebi yavaşlatarak iktisadi büyümeyi olumsuz etkilemesi mümkündür.

Tablo 1.2-1: Merkezi Yönetim Bütçe Gerçekleşmeleri

Milyon YTL	Ocak-Mayıs			2008 Hedef	Ocak-Mayıs 08	% Pay	% Değişim 08/07
	2007	07	% Pay				
Bütçe Giderleri	203.501	17.689	8,7	222.553	15.823	7,1	-10,5
Faiz Hariç Giderler	154.769	13.071	8,4	166.553	14.141	8,5	8,2
Faiz Giderleri	48.732	4.618	9,5	56.000	1.681	3,0	-63,6
Bütçe Gelirleri	189.617	19.725	10,4	204.556	19.212	9,4	-2,6
Bütçe Dengesi	-13.883	2.036	-14,7	-17.997	3.389	-18,8	66,5
Faiz Dışı Denge	34.848	6.654	19,1	38.003	5.070	13,3	-23,8

Kaynak: Maliye Bakanlığı (Kamu Hesapları Bülteni)

Enflasyonun kontrolü açısından para politikası kadar önem taşıyan mali disiplinde ise, Ocak-Mayıs 2008 verileri bir önceki yılın aynı dönemine göre nispi bir iyileşmeyi göstermektedir. Söz konusu dönemde bütçe giderlerindeki azalma ve bütçe gelirlerinde (özellikle vergi gelirlerinde) sağlanan olumlu gelişmeler sayesinde, bütçe dengesi bir önceki döneme göre %66,5 artarak 3,3 milyar YTL fazla vermiş, ancak faiz dışı fazlada %23,8 azalış gerçekleşmiştir. Bununla birlikte, gündemde olan otomatik fiyat artışları ve bazı vergilerdeki düzenlemeler mali disipline katkıda bulunabilecek ancak aynı zamanda enflasyonu yukarı yönlü etkileyebilecektir.

Tablo 1.2-2: Ödemeler Dengesi Göstergeleri

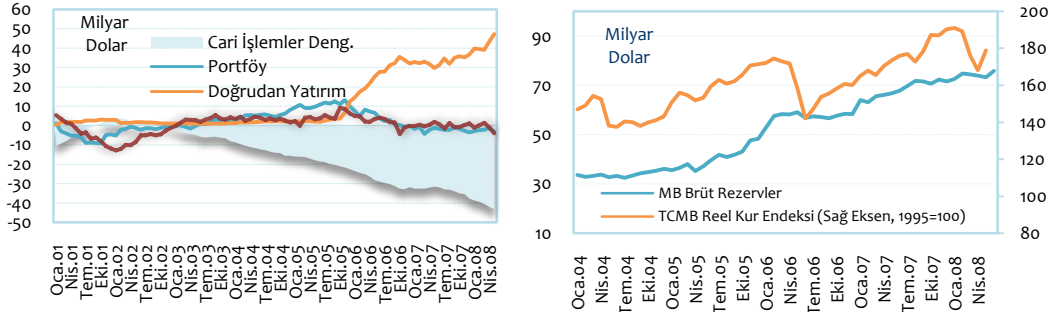
Milyon Dolar	2004	2005	2006	2007	Oca.-May.07	Oca.-May.08	% Değ.
Cari İşlemler Hesabı	-14.431	-22.137	-31.893	-37.753	-16.157	-21.541	33,3
Dış Ticaret Dengesi	-22.736	-32.988	-40.941	-46.705	-16.507	-22.036	33,5
Sermaye ve Finans Hesabı	13.388	20.302	32.066	36.612	11.355	21.947	93,3
Doğrudan Yatırımlar (net)	2.005	8.967	19.065	20.099	9.625	4.390	-54,4
Yurtdışında	-780	-1.064	-924	-2.106	-1.482	-1.663	12,2
Yurtiçinde	2.785	10.031	19.989	22.205	11.107	6.053	-45,5
Portföy Yatırımları (net)	8.023	13.437	7.373	717	7.014	-1.095	-115,6
Hisse Senetleri	1.427	5.669	1.939	5.138	2.018	927	-54,1
Borç Senetleri	7.984	9.001	9.463	-2.358	5.744	-1.948	-133,9
Diğer Yatırımlar (net)	4.184	15.745	11.742	23.828	-190	17.563	-9.343,7
Ticari Krediler (Yük.)	4.201	3.074	674	4.228	1.487	3.200	115,2
Krediler (Yükümlülükler)	6.133	11.610	19.601	27.353	11.694	18.698	59,9
Genel Hükümet	-267	-4.637	-5.223	-3.901	-2.438	2.219	-191,0
Bankalar	5.708	9.248	5.814	5.608	3.110	3.001	-3,5
Diğer Sektörler	5.106	9.880	19.010	25.646	11.022	13.478	22,3
Rezerv Varlıklar	-824	-17.847	-6.114	-8.032	-5.094	1.089	-121,4
Cari Açık/GSYİH (%)	-3,7	-4,6	-6,1	-5,7	-	-	-

Kaynak: TCMB

Mayıs 2008 itibarıyla dış talep görece olarak güçlü seyretmekte ve bir önceki yılın aynı dönemine göre ihracat büyürken ithalatın da artmasıyla dış ticaret açığı artmaya devam etmektedir. Ancak olumlu bir gelişme olarak ihracatın ithalatı karşılama oranında ılımlı bir yükselme mevcuttur. Diğer taraftan cari açık, ekonominin yapısal sorunu olarak gündemdeki yerini korumaktadır.

Nitekim Ocak-Mayıs 2008'de cari açık 2007'nin aynı dönemiyle kıyaslandığında %33,3 artmıştır. Söz konusu dönemde, doğrudan yatırımlar kaleminde gerçekleşen net sermaye girişi %54,4 azalmış ve portföy yatırımlarında net çıkış yaşanmıştır. Küresel belirsizlikler, yurtdışı yerleşik kişilerin hisse senedi ve devlet iç borçlanma senedi piyasalarında net satıcı olmalarına yol açmaktadır. Cari açığın finansmanında önemli rol oynayan doğrudan yatırımların artması için küresel belirsizliklerin azalması gerekmektedir.

Grafik 1.2-2: Cari İşlemler, Sermaye Hareketleri, Rezervler ve Reel Kur Endeksi

Kaynak: TCMB

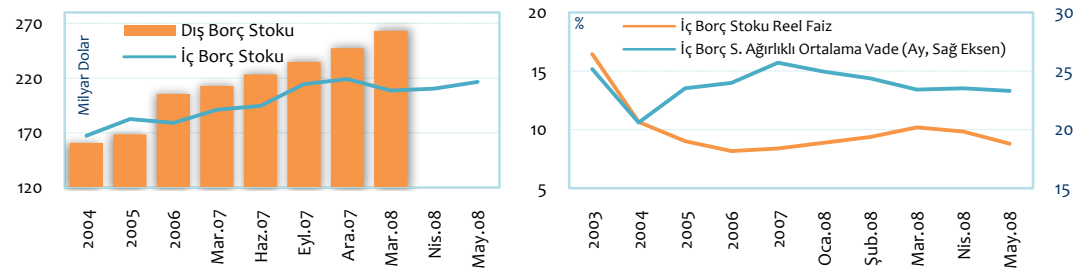
Büyüme, enflasyon ve cari açık ile eşanlı önem taşıyan diğer bir husus iç ve dış borcun gelişimidir. Bu çerçevede, Mart 2008'de 263 milyar dolara erişen brüt dış borç stokunun %42,6'sını özel kesime ait finansal olmayan kuruluşların borçları oluşturmaktadır. Bu oranın 2004 sonunda %26,3 olduğu dikkate alındığında, reel kesimin küresel kredi piyasasına olan bağımlılığının giderek arttığı anlaşılmaktadır.

Tablo 1.2-3: Brüt Dış Borç Stoku Göstergeleri

(%)	2004	2005	2006	2007	2008/1
Kısa Vadeli /Toplam Dış Borç	19,8	22,0	19,7	16,9	16,9
Uzun Vadeli/ Toplam Dış Borç	80,2	78,0	80,3	83,1	83,1
Kamu Kesimi/Toplam Dış Borç	60,4	51,0	42,5	36,1	34,6
Özel Kesim/Toplam Dış Borç	39,6	49,0	57,5	63,9	65,4
Özel Finansal Kuruluşlar /Özel Kesim	33,4	38,7	40,0	36,3	34,9
Öz. Kes. Finansal Olmayan Kuruluşlar /Özel Kesim	66,6	61,3	60,0	63,7	65,1
Öz. Kes. Finansal Olmayan Kuruluşlar /Toplam Dış Borç	26,3	30,1	34,5	40,7	42,6
Toplam Dış Borç Stoku/GSYİH	41,2	35,0	39,0	37,5	-

Kaynak: HM

Grafik 1.2-3: Borç Stokları, İç Borç Stoku Reel Faizi ve Ortalama Vadesi

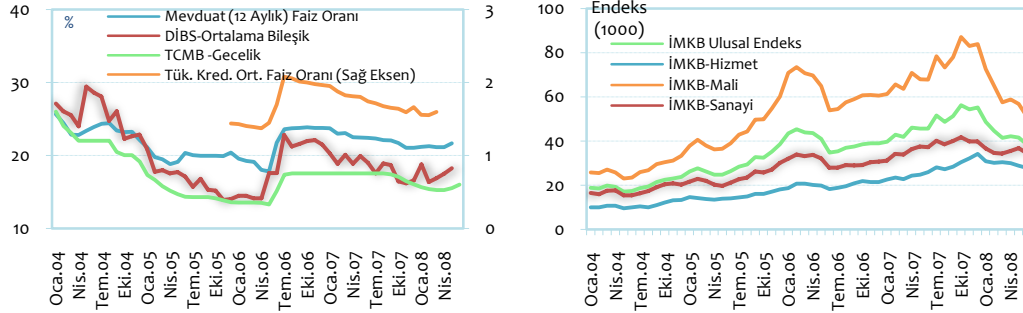

Kaynak: HM

Öte yandan, temel strateji olarak büyük ölçüde YTL cinsinden ve sabit faizli enstrümanlara dayanan iç borç stokunun reel faizinde belirgin düşüş kaydedilmiş, ağırlıklı ortalama vadesi ise hafif azalsa bile daha ziyade yatay bir seyir izlenmektedir. Yaşanan finansal dalgalanmalar ve belirsizlikler, iç borcun vadesinin uzaması ve faizin daha da aşağıya inmesi önünde önemli bir engel teşkil etmektedir.

Son dönemlerde yaşanan ekonomik gelişmelerin para ve sermaye piyasaları üzerinde de bir dizi etkisi hissedilmektedir. Nitekim 2007'nin sonunda daralan yurtiçi talebe paralel olarak indirilen Merkez Bankası politika faiz oranı 2008 başında %15,25 kadar gerilemesine rağmen, Mayıs, Haziran ve Temmuz 2008'de yapılan artırımlarla %16,75 kadar yükseltilmiştir.

Grafik 1.2-4: Faiz Oranları ve İMKB Endeksleri

Kaynak: TCMB

Küresel ekonomik koşullardan beslenen arz şoklarının devam etmesi enflasyon riski yaratmaktadır. Bu çerçevede, merkez bankası para politikasını bu riskleri dikkate alarak oluşturmakta ve gerektiğinde ölçülü faiz artışına gidebilmektedir. Diğer taraftan, iç ve dış şoklar İMKB'ye de yansımış ve ulusal endeks Aralık 2007'den Haziran 2008'e kadar düşüş eğilimi göstermiştir.

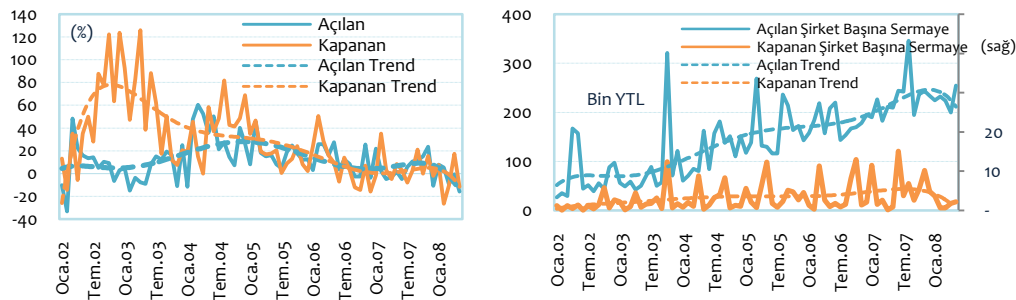
Netice itibarıyla, 2008 yılının ilk çeyreği beklenenden daha iyi bir performansla kapanmıştır. Küresel ve yurtiçi ekonomideki belirsizliklerin azalmasıyla birlikte ikinci çeyreğin de olumlu performansla kapanması muhtemeldir. Öte yandan, 2008'in kalan kısmında risklerin yoğunlaştığı alanlar olarak; küresel dalgalanmaların kontrol edilip edilemeyeceği ve enflasyon tehlikesi hususları ilk sıralarda yer almaktadır. Küresel sıkıntının aşılanması ve yurtiçindeki belirsizliklerin bertaraf edilmesiyle; sıkı maliye ve para politikasına devam edilmesi, mikro ekonomik reformların gerçekleştirilmesi ve AB üyelik sürecinin tekrar hızlanması halinde, güçlü bir bankacılık sistemine sahip olan Türkiye'nin, 2008 yılı için öngörülen %5,5 oranındaki büyüme hedefine yaklaşması mümkün olabilecektir.

1.3 Fon Talep Eden Kesimler

1.3.1 Şirketler Kesimi

Şirket demografisi istatistikleri, Türkiye'de şirketler kesiminin mevcut ve gelecek görünümü hakkında önemli bilgiler ortaya koymaktadır. Bu göstergelerin başında gelen, açılan ve kapanan şirket sayılarındaki yıllık değişimler son 5 yıllık dönemde incelendiğinde (Grafik 1.3-1), 2004 yılı başından itibaren iki serinin ortak bir büyüme trendine doğru yakınsamaya başladığı ve 2004-2007 yılları arasında paralel bir yapıda hareket ettikleri görülmektedir. 2006 yılı ikinci çeyrekteki ufak ölçekteki dalgalanmanın ardından 2007 yılı başında artış eğilimine giren kapanan şirket sayısı artış hızı, Ağustos 2007'den sonra yeniden düşüş seyrine dönmüştür. Açılan şirket sayısı büyüme oranı ise Şubat-Haziran 2007 döneminde kaybettiği ivmeyi 2007 Temmuz ayından Ekim ayına kadar toparlayabilmiş, ancak Ekim ayı sonrasında bu trendde görülen yavaşlama 2008 yılı başında da devam etmiştir.

Grafik 1.3-1: Açılan ve Kapanan Şirket Sayılarının Yıllık Değişimi ve Şirket Başına Sermaye Tutarı

Kaynak: TÜİK

Kutu 1: Finans Dışı Kesimlerin Finans Sektörü İçin Önemi

Finans dışı şirketlere ve hanehalkı kesimine kredi temin etmek bankaların temel hizmetlerinin başında gelmektedir. Bankalar kredi temin etmekle aynı zamanda kredi riskine maruz kalmaktadırlar. Finans dışı şirketlerin ve hanehalkının finansal davranışları, risk algılamaları ve olumsuz gelişmelere karşı dayanıklılıkları özellikle bankaların gelirleri ve bilançoları üzerinde dolayısıyla da finansal istikrar üzerinde büyük etkiler oluşturabilmektedir.

Bu açıdan değerlendirildiğinde, 2007 yılı sonu itibarıyla Türk Bankacılık Sektörünün aktiflerinin %49,1'ini teşkil eden kredilerin en önemli bölümünü bireysel krediler ve kredi kartları ile inşaat ve toptan ticaret sektörlerine verilen kredilerin oluşturduğu gözlenmektedir. Bankacılık sisteminin kredi risklerinin sektörel yapısı hakkında önemli işaretler oluşturan bu bilgiler, gerçekleşmeye başlayan riskleri ifade eden takipteki kredi verileriyle birlikte değerlendirildiğinde özellikle kredi kartları ile tekstil ve tekstil ürünleri sanayine verilen kredilere ilişkin güçlü risklilik sinyalleri vermektedir.

Yüksek risk oluşturan kesim ve sektörler için bu bilgilerin önemi açık olmakla birlikte, sadece bankacılık sistemi bilgileriyle yetinmeyip, sözkonusu taraflar için yapısal bilgilerin yanısıra likit ve/veya çözülebilirlik göstergelerinin de izlenmesi özellikle sistem düzeyindeki risklere yönelik güçlü analizler üretilmesine olanak sağlamaktadır. Bu nedenle, bankacılık dışı kesimlerin daha belirgin bir çerçeve ve yaklaşımla izlenmesi büyük önem arz etmektedir.

Tablo 1.3-1: Kredilerin Dağılımı 2007

Sektörler	Nakdi Krediler								Gayrinakdi Krediler	
	Kısa Vadeli		Orta ve Uzun Vadeli		Toplam		Takipteki		Pay(%)	Biri-kimli Pay(%)
	Pay(%)	Biri-kimli Pay(%)	Pay(%)	Biri-kimli Pay(%)	Pay(%)	Biri-kimli Pay(%)	Pay(%)	Biri-kimli Pay(%)		
Ferdi Kredi Konut	0,2	0,2	20,6	20,6	11,1	11,1	2,1	2,1	0,0	0,0
Ferdi Kredi Diğer	4,6	4,8	14,8	35,4	10,1	21,2	5,1	7,2	0,0	0,0
Kredi Kartları	19,8	24,6	0,2	35,6	9,3	30,5	17,8	24,9	35,9	35,9
Diğer	9,4	34,0	8,7	44,3	9,0	39,5	12,4	37,3	4,6	40,5
Toptan Ticaret ve Komisyonculuk	6,5	40,5	4,0	48,2	5,1	44,7	6,1	43,4	5,2	45,7
İnşaat	5,4	45,9	4,1	52,3	4,7	49,4	3,9	47,3	13,1	58,7
Tekstil ve Tekstil Ürünleri San.	5,4	51,3	2,2	54,5	3,6	53,0	15,5	62,7	2,8	61,5
Parasal Kurumlar (Banka, Öfk, Leasing, Faktoring, Finansman Şirketleri)	4,7	55,9	3,2	57,6	3,8	56,8	0,7	63,4	3,7	65,2
Gıda, Meşrubat ve Tütün San.	4,8	60,7	2,0	59,6	3,3	60,1	5,2	68,6	2,0	67,1
Metal Ana San. ve İşlenmiş Maden Ürt. San.	4,3	65,0	2,6	62,2	3,4	63,5	1,0	69,6	5,0	72,1

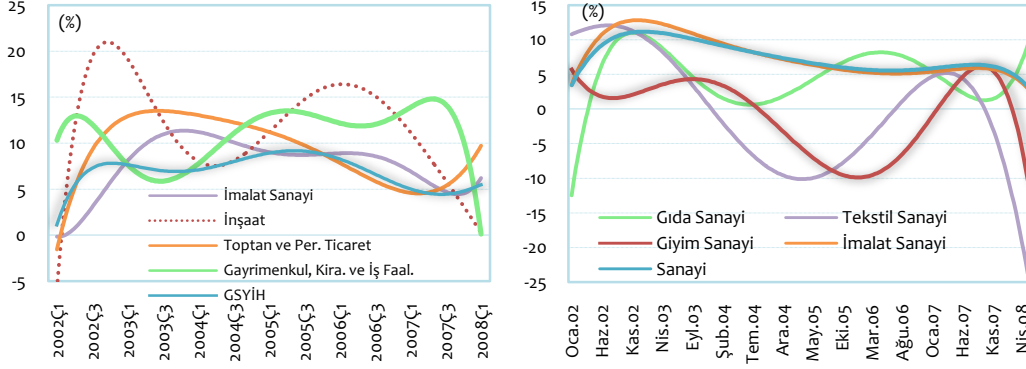
Kaynak: BDDK

Şirketler kesiminde bir başka önemli eğilim, açılan şirket başına ortalama sermaye tutarının özellikle 2003 yılı ilk çeyrek sonrası istikrarlı bir artış göstermesidir. Nominal değerlerle, 2003 ilk çeyreğinden 2007 son çeyreğine kadar olan sürede, şirket başına ortalama sermaye rakamı trend tahmin değeri %400'e varan bir artışla 250 bin YTL seviyesine ulaşmıştır. Enflasyondan arındırılabilir hale halen yüksek bir artış ifade eden bu eğilim, 2006 yılı ikinci çeyreğinde önemli bir duraklama göstermiş, daha sonraki dönemlerdeki canlanma ile 2007 son çeyreğinde tepe noktasına ulaşmıştır. Eğilim grafiğinde 2007 sonrasındaki gözlemlenen güç kaybının, gelecek aylarda bir gerilemeye dönüşüp dönüşmeyeceği ise ancak gelecek dönem verileriyle ortaya çıkacaktır.

Şirket demografisi verilerinin ifade ettiği bu görünüm, iş ve girişimcilik dünyasının temel makro değişkenlerdeki (döviz kuru, faiz oranı v.b.) şokların yanısıra siyasi konjoktüre (özellikle seçimlere ve siyasi iktidar gücündeki değişimlere) güçlü tepkiler verdiğini açıkça ortaya koymaktadır. Yine aynı eğilimler şirketler kesiminde, 2003 yılı sonrası şirketlerin iş hayatında kalma sürelerinin (ortalama ömürlerinin) artmaya başladığına ve sermayenin sektörler arası hareketliliği ile girişimcilik anlamında ani başlama-vazgeçme hareketliliğinin azaldığına işaret etmektedir.

Bu bilgilerle uyumlu bir şekilde, sabit fiyatlarla GSYİH yıllık büyüme eğilimleri de benzer dönemsel hareketlere işaret etmektedir. 2002 yılının ikinci yarısından itibaren %5'in üzerine çıkan yıllık GSYİH büyüme oranı, 2003 ikinci çeyrekte 2007 üçüncü çeyreğe kadar %5-10 aralığında hareket etmiştir. Ancak, özellikle 2006 ikinci çeyrekte belirginleşen yavaşlama, 2007 ikinci çeyrek sonrasındaki toparlanmaya rağmen, 2008 yılında %5 civarında seyredecek bir eğilimin oluşması ihtimalini arttırmıştır.

Grafik 1.3-2: Temel Sektörlerde ve İmalat Sanayi Sektörlerinde Yıllık Büyüme Eğilimleri

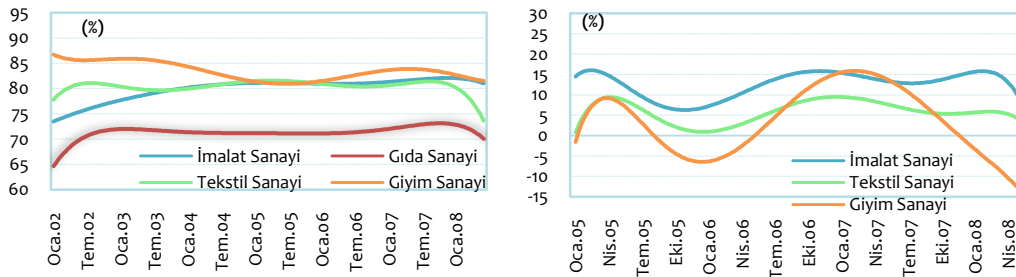
Kaynak: TÜİK

Sektörlerin katma değerlerinin yıllık büyüme rakamları da, önemli eğilim değişikliklerine işaret etmektedir. 2006 ikinci çeyrekteki duraklama imalat sanayi ve inşaat sektörlerinde büyüme hızında yavaşlamaya dönüşürken, inşaat sektöründe negatif büyüme yönünde bozulma olasılığı gözlenmektedir. 2006 yılının ikinci çeyreğindeki dalgalanma sonrasında toparlanan ve 2007 üçüncü çeyreğe kadar olan dönemde büyüme eğiliminin güçlendiği gayrimenkul, kiralama ve iş faaliyetleri sektöründe ise 2007 üçüncü çeyrek sonrası hızlı daralma sinyalleri görülmektedir. Toptan ve perakende ticaret sektöründe 2007 ikinci çeyrek sonrasındaki hızlı güçlenme ise, imalat sanayindeki toparlanmayla birlikte GSYİH büyüme trend tahmininin %5 üzerine yükselmesinin temel faktörü olarak ortaya çıkmaktadır.

Yukarıda çizilen bu görünümün bir benzeri imalat sanayi aylık üretim endeksleri tarafından ortaya konmaktadır. 2002 yılı son çeyreğinde %13'leri bulan imalat sanayi yıllık büyüme değerleri 2006 yılı üçüncü çeyreğine kadar bir gevşeme göstermiş, bu dönemden Ağustos 2007'ye kadar olan aylarda toparladıktan sonra büyümenin negatife dönmesi ihtimalini de içeren bir hızlı yavaşlama dönemine girmiştir. Bu yapıda kurlara sert tepki verdiği düşünülen tekstil ve giyim sanayileri etkili olmuş ve bu sanayilerin Mart 2006 sonrası pozitif dönmeğe başlayan büyüme eğilimleri imalat sanayi üretimini 2007 üçüncü çeyreğe sonuna kadar desteklemiştir. İzleyen dönemde ise siyasi istikrarla değer kazanan YTL'nin etkisiyle hızla negatife dönen tekstil sanayi ve ardından giyim sanayi büyüme eğilimi, gıda sanayindeki hızlı yükseliş eğilimine rağmen imalat sanayi yıllık büyümesinin %5'in altına düşmesinde etkili olmuştur.

Sektör katma değer gelişmelerine ilişkin bu trend analizlerini, destekleyici yöndeki diğer bulgular ise aşağıdaki kapasite kullanım oranı ve ihracat eğilim grafiklerinde kolayca görülebilmektedir.

Grafik 1.3-3: İmalat Sanayi Kapasite Kullanım ve İhracat (Miktar End.) Eğilimleri

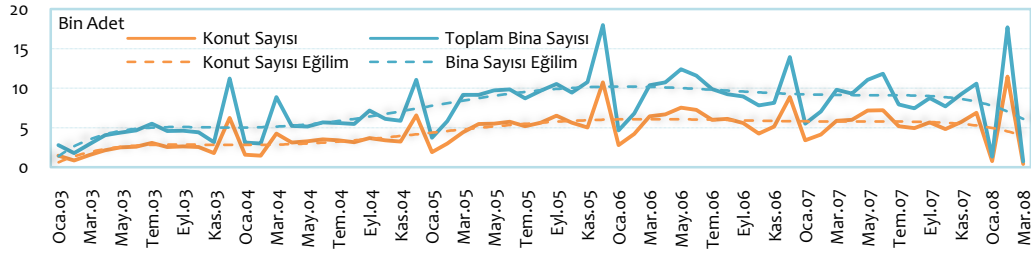

Kaynak: TÜİK

Yukarıdaki grafiklerin ortaya koyduğu üzere, giyim sektörünün, imalat sanayi ve diğer alt sanayilerindeki eğilimlerden farklı olarak, YTL'nin değer kayıplarına pozitif yönde güçlü tepkiler verdiği, ancak YTL değerlenmeleri olan süreçlerde, üretim kapasitesini koruyabildiği halde, ihracat kapasitesini hızla kaybettiği gözlenmektedir.

İnşaat sanayi de, imalat sanayi ve alt sektörlerine benzer bir şekilde, 2006 yılı ikinci çeyrekteki dalgalanmadan etkilenmiştir. 2003-2007 döneminde mevsimsel olarak Kasım-Aralık döneminde zirve yaptıktan sonra Ocak-Şubat döneminde düşüp Marttan sonra yükselerek devam eden bina inşaatı sayıları (inşaat izinlerine göre) 2006 ikinci çeyrek sonrası eğilim itibarıyla ivme kaybetmeye başlamıştır. Temmuz 2007 sonrası belirli bir toparlanma gösteren eğilimin, 2008 yılının ilk aylarında, özellikle mevsimsel olarak yüksek olması beklenen Mart ayı verilerindeki hızlı düşüş nedeniyle, önemli ölçüde güç kaybetmeye başladığı gözlenmektedir.

Grafik 1.3-4: Konut ve Bina İnşaatı Sayıları ve Eğilimler

Kaynak: TÜİK

2003 yılı başından 2006 yılı ortasına kadar istikrarlı bir yüksek büyüme platosunda hareket eden finans dışı sektörlerin (özellikle reel sektörün) büyüme gücünde, yurtiçi ve yurtdışı siyasi istikrar algılamasının, küresel ekonomideki olumlu koşulların ve pozitif beklenti oluşumuna dayalı olarak karar alma süreçlerinin kısa vadeden orta vadeye doğru genişlemesinin büyük etkilerle sahip olduğu farklı platformlarda paylaşılan ortak bir görüş olarak ortaya çıkmaktadır. Özellikle istikrar algılamasındaki olumlu gelişme ve küresel ekonominin olumlu etkileri, ekonomik birimlerin temel makroekonomik fiyatlara ilişkin öngörü ufkunu genişletmekte ve risk alma konusunda daha cesur davranmalarına olanak sağlamaktadır.

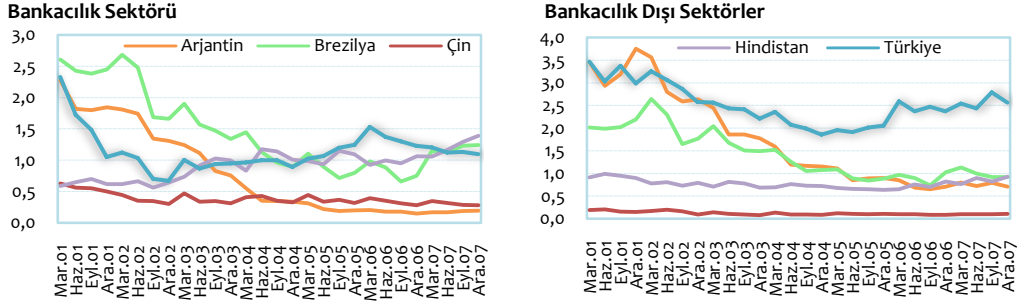
Bu tespite destek veren önemli bir bulgu bankacılık sektörü ve bankacılık dışı sektörlerin yabancı bankalardan aldıkları borç verilerinden gelmektedir. BIS verilerine göre, Türk bankacılık sektörünün yabancı bankalardan aldığı borç düzeyi, 2001 yılı başlarında toplam ihracatın iki katını aşarken, iki yıl içerisinde ihracatın %70'lerine inmiş, izleyen dönemde 2002 sonundaki seçimlerin ardından 2005 yılı ortasına kadar önce bir katına, sonrasında ise 2006 ilk çeyreğinde 1,5 katına yükselmiştir. 2006 yılı ikinci dönemdeki dalgalanma ile güçlenen risk algılaması, 2007 ortalarına doğru, bankacılık sektörünün yabancı bankalardan aldığı borcun ihracata oranının %100'lere doğru tedricen düşmesini sağlarken, düşüş eğilimi 2007 üçüncü çeyrekteki duraklama sonrası son çeyrekte de devam etmiştir.

Bankacılık dışı sektörler ise, bankacılık sektöründen farklı bir yapıda, 2001 1. çeyrek-2004 4. çeyrek dönemlerinde, yabancı bankalardan alınan dış borç tutarını tedrici bir şekilde ihracatın 3,5 katından 2 katına indirebilmiştir. Bankacılık dışı sektörlerin bu hızlı yapısal yeniden konumlanmasını etkileyen en önemli faktörlerin, 2001-2002 krizleri sonrası diğer sektörlerle görece daha güçlü devam eden risk algılaması ve 2001-2004 yılları arasında dış borçlanmayı doğrudan yabancı kaynaklardan yapma olanaklarındaki kısıtlılık olduğu anlaşılmaktadır. Özellikle son etkende, 2005 ve sonrasında oluşan gevşeme ve bankacılık dışı şirketler kesiminin risk algılamasındaki rahatlama, bu kesimin yabancı bankalardan aldıkları dış borcun toplam ihracata oranını, 2006 birinci çeyrek itibarıyla 2,5 katın üzerine çıkarmış, 2006 yılındaki dalgalanmanın ardından 2,5 kat etrafında yatay hareket devam etmiş, ancak 2007 üçüncü çeyrekte ihracatın 3 katına doğru bir güçlü borçlanma eğilimi belirlemiştir. 2007 son çeyrekte ise, Türkiye ihracatındaki hızlı artış, bankacılık dışı şirketler kesiminin yabancı bankalardan aldıkları dış borcun toplam ihracat oranını 2,6 düzeyine çekmiştir.

Başta istikrar ufkunun uzunluğu konusunda olmak üzere birçok konudaki olumlu beklentilerin bankacılık ve bankacılık dışı sektörleri daha fazla risk alabilme yönünde teşvik etmesi nedeniyle, her iki sektörün de 2003 yılı ve sonrasında Türkiye'ye benzer gelişmekte olan ülkelerin ilgili sektörlerine göre daha fazla risk alma eğiliminde olduğu gözükmektedir. Ancak, küresel etkileşim ve bilgi yapısının daha iç alanlarında yer alması nedeniyle bankacılık sektörü, küresel risk algılamasındaki değişikliklere daha hızlı uyum gösterebilmektedir. Bankacılık dışı sektörlerin diğer

gelişmekte olan ülkelerdekilerden farklı hareket ettiği ve risk algılamasının diğer ülkelerle karşılaştırıldığında bir hayli farklı olduğu ise aşağıdaki grafikte açıkça görülmektedir.

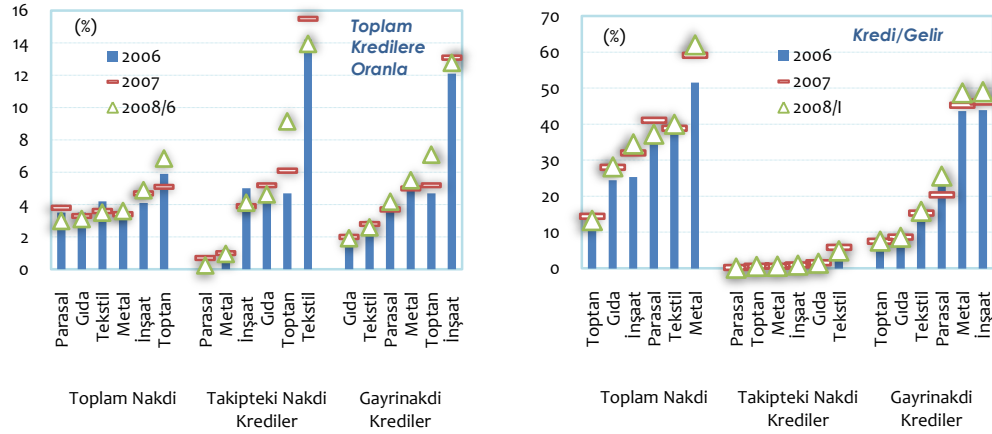
Grafik 1.3-5: Yabancı Bankalardan Alınan Borçların İhracata Oranı

Kaynak: BIS, CEIC

Bankacılık dışı sektörlerin risk alma istekliliklerinde 2006 sonrası düzeltmeye rağmen devam etmekte olan artış eğilimi, yurtiçi kredi kullanım payları ve kredi/gelir akımı oranları dikkate alındığında bazı alt sektörler için daha belirgin hale gelmektedir.

Grafik 1.3-6: Kredilerden Yüksek Pay Alan Alt Sektörler ve Kredi/Gelir Oranları

Kaynak: BDDK, TÜİK

TÜİK tarafından tahmin edilen GSYİH değerlerinin Türkiye ekonomisinin arz-kullanım ve girdi-çıkıtı tabloları kullanılarak sektörler dağıtılması yoluyla elde edilen, sektörel cari katma değer verileri sektörlerin gelirleri olarak kabul edildiğinde, nakdi ve gayri nakdi krediler içinde 2007 yılında ve 2008 ilk altı ayda en yüksek paya sahip toptan ticaret ve inşaat sektörleri kredi/gelir akımı oranlarının 2007 yılında 2006 yılına göre yükseldiği gözlenmektedir. Toptan ticaret sektörünün 2006 yılında %13,8 olan nakdi kredi kredi/gelir akımı oranı, 2007 yılında %14,5'e yükselirken, inşaat sektörünün nakdi kredi/gelir akımı oranı %25,4'ten %32'ye çıkmıştır. İnşaat ve metal ana sanayi kredi/gelir oranlarında 2006 ve 2007 yılları ile 2008 ilk 6 aydaki düzenli artış bu sektörlerin risk iştahının 2008 yılında da devam ettiğine işaret etmektedir.

Gayri nakdi krediler açısından bakıldığında ise metal ana sanayi ve inşaat sektörünün 2008 ilk altı ay sonu itibarıyla %50 oranını yaklaşan kredi/gelir akımı oranları benzer bir risklilik tablosuna işaret etmekte olup, tekstil sektörünün takipteki kredilerdeki yüksek payı, takipteki kredi tutarının bu sektör katma değerinin %5'lerine yaklaşmasıyla birarada değerlendirildiğinde dikkate değer bir risk görünümü ortaya koymaktadır.

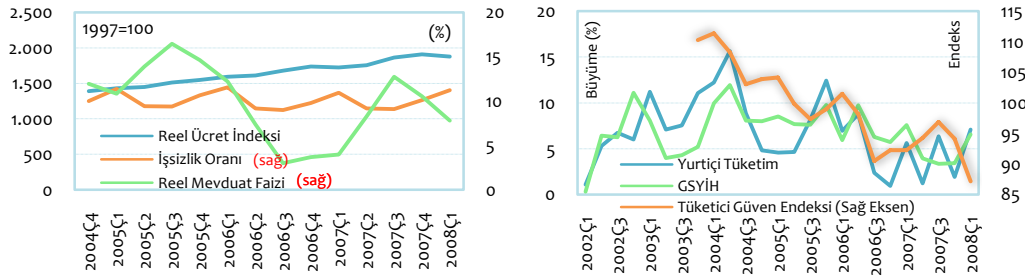
Yukarıda genel hatlarıyla betimlenmeye çalışılan bu eğilimlerin finansal piyasalara yönelik olarak ortaya koyduğu temel bulgu, bankacılık sektörünün ve bankacılık dışı şirketler kesiminin, 2002 sonrası istikrar ve öngörülebilirlik açısından benzer olumlu beklentilerle hareket ettiği, ancak bu iki kesim arasında küresel piyasalarla yakınlık ve etkileşim anlamındaki fark nedeniyle bankacılık ve bankacılık dışı kesimlerin birbirinden farklı risk algılaması içinde olduğudur. Bu bulgu aynı

zamanda, riskleri yönetme açısından gerek disiplin avantajı gerekse bilgi gücü bulunan bankacılık sektörünün, bankacılık dışı sektörlerle doğru sinyaller aktarmak yoluyla Türkiye ekonomisine büyük katkılarda bulunabileceğine de işaret etmektedir.

1.3.2 Hanehalkları Kesimi

Türkiye'de hanehalkının ekonomik koşulları 2002 sonrası iyileşme göstermiştir. İşsizlik sorununda olumlu gelişmeler çok kısıtlı kalmakla birlikte, 2002 sonrası enflasyonun düşürülmesi anlamında sağlanan başarı hanehalkının reel gelirlerinin artmasını sağlamıştır. Bu gelişmenin tespiti açısından önemli bir bilgi reel ücretin 2002 sonrası dönemde seviyesini koruduğunu gösteren TÜİK reel ücret indeksidir.

Grafik 1.3-7: Makro Göstergeler, Üretim-Tüketim Büyümesi ve Tüketici Güveni

Kaynak: TÜİK

İstikrarın güçlenmesi ve karar alabilme ufkunun genişlemesi hanehalklarının finansman kaynaklarına erişim maliyetini azaltırken, ödeme vadelerini arttırmıştır. Reel ücret verilerine paralel olarak, reel hanehalkı gelirlerinin de 2002 sonrası dönemde en azından azalmadığı varsayılırsa, reel gelir artışı, reel faiz oranlarında geçmişe oranla önemli düşüş ve uzayan ödeme vadeleri bir araya gelerek yurtiçi hanehalkı tüketimindeki yüksek artışları açıklayan bir yapı ortaya koymaktadır.

Tablo 1.3-2: Özel Tüketim Harcamalarının Gelişimi

(1998 Fiyatlarıyla Yıllık Reel % Değişim)	Üç Aylık					Yıllık			
	2007Ç1	2007Ç2	2007Ç3	2007Ç4	2008Ç1	2004	2005	2006	2007
Yurtiçi Tüketim	5,6	1,2	6,3	1,9	7,1	10,2	7,5	4,6	3,8
Gıda, İçki ve Tütün	7,0	3,7	3,6	0,2	5,8	1,7	8,7	3,9	3,5
Giyim ve Ayakkabı	-0,7	-10,8	-4,3	0,8	7,7	5,2	-10,7	-3,9	-3,9
Konut, Su, Elek., Gaz ve Diğ. Yakıt.	3,0	4,2	3,4	2,9	4,4	4,6	5,3	4,6	3,4
Mobilya, Ev Alet. ve Ev Bak. Hizm.	7,3	-3,9	2,7	1,0	3,0	16,3	22,2	5,3	1,5
Sağlık	6,3	6,6	22,8	11,8	15,9	20,2	23,2	20,7	11,6
Ulaştırma ve Haberleşme	3,1	-1,8	12,9	4,9	17,7	18,5	6,0	7,4	4,6
Eğlence ve Kültür	-1,8	-4,7	-0,8	-1,8	-2,4	24,8	-0,7	-3,5	-2,2
Eğitim	12,6	4,5	5,6	-9,1	0,5	16,5	19,0	14,3	4,5
Lokanta ve Oteller	7,3	0,3	4,3	-6,6	5,2	6,8	0,4	2,5	1,8
Çeşitli Mal ve Hizmetler	15,5	12,8	18,2	3,8	4,3	17,1	15,2	7,0	12,3
GSYİH	7,6	4,0	3,4	3,4	6,6	9,4	8,4	6,9	4,5

Kaynak: TÜİK

2002 sonrası negatif değerlerden pozitifte dönen yurtiçi tüketim büyüme hızı, 2004 yılındaki %10'u aşan oran ile zirveye ulaşmış, sonraki yıllarda tedrici olarak azalmakla birlikte 2006 yılı ikinci çeyreğe kadar gücünü korumuştur. 2006 ve 2007 yıllarında sırasıyla %4,6 ve %3,8'e gerileyen tüketim büyüme hızı 2008 birinci çeyrekte %7,1'lik artışla önemli ölçüde ivmelenme göstermiştir.

Büyüme hızında 2002 sonrası gözlemlenen ivmelenmenin yanı sıra, tüketimde harcama grupları açısından da değişimler ortaya çıkmış ve yurtiçi tüketim, 2002 sonrası reel gelir artırıcı faktörlerin etkisiyle, gelir esnekliği daha yüksek olan mobilya, ev aletleri ve ev bakım hizmetleri, sağlık, ulaştırma ve haberleşme, eğlence ve kültür, eğitim ve lokanta ve oteller gibi harcama gruplarına yönelmiştir. 2003-2007 döneminde, harcama grupları içerisinde yurtiçi tüketimin gıda dışındaki en önemli bileşenlerini, hanehalkı için iki temel varlık olan konut ve taşıt araçlarıyla ilintili mobilya, ev aletleri ve ev bakım hizmetleri ile ulaştırma ve haberleşme grupları oluşturmuştur.

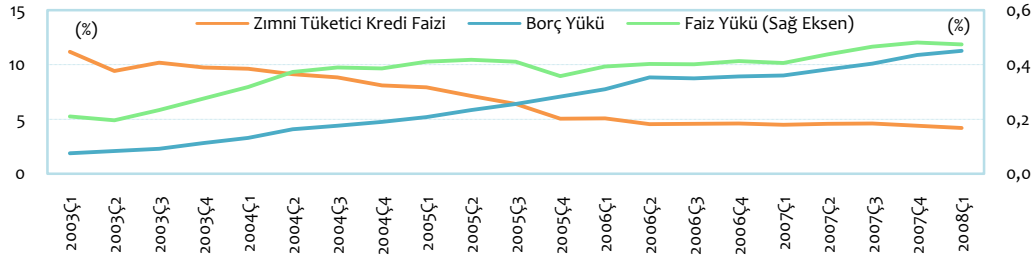
Yurtiçi tüketim ile tüketici güven endeksi arasında ilişki istikrarlı bir yapı izlememekle beraber (öncül veya ardıl gösterge niteliği taşıma anlamında) birbirleriyle etkileşimli şekilde devam etmektedir. Yurtiçi tüketimin büyüme hızı 2004 ikinci çeyrekte ulaştığı %16'lar zirvesinden 2006

GSYİH'nın reel büyüme performansına rağmen 2006 yılı üçüncü çeyreğe kadar istikrarlı bir şekilde artmaya devam etmiştir. 2006 yılı üçüncü çeyrekteki düzeltmeyi takiben 2007 birinci çeyreğe kadar %9 civarında yatay hareket gösteren borç yükü oranı, 2007 ikinci dönem ve sonrasında artışını sürdürürerek 2008 birinci çeyrek itibarıyla %11'i geçmiştir.

Hanehalkları üzerindeki faiz yükünün gelişimini (uluslar arası düzeyde karşılaştırılabilir bir yaklaşım içinde olmamakla birlikte) analiz edebilmek amacıyla tüketici kredileri ve kredi kartlarından elde edilen faiz gelirlerinin yıllıklandırılmış cari fiyatlarla GSYİH değerlerine oranlanması yoluyla elde edilen hanehalkı faiz yükü tahminleri, faiz yükünün borç yüküyle beraber artmaya devam ettiğini göstermektedir. Ancak borç yükündeki neredeyse kesintisiz yüksek hızlı artıştan farklı olarak, faiz yükünde, 2003 yılı birinci çeyrekte 2004 yılı ikinci çeyreğe kadar olan süredeki %0,2'den %0,4'e sıçrama, 2004 yılı üçüncü çeyrek ile 2007 birinci çeyrek arasında yerini %0,4 civarında dalgalanmaya bırakmış ve sonraki dönemlerde yeni bir yükseliş eğilimine girmiştir.

Tüketici kredileri ve kredi kartlarından elde edilen faiz gelirinin bu kredi gruplarına ait borç bakiyelerine oranı olarak türetilen üç aylık zımni tüketici kredi faiz oranının, 2003/I-2006/II döneminde %11'den %4,6'ya inmesi faiz yükündeki görece yavaş artışın en önemli nedeni olmuştur. 2006 yılı ikinci çeyrekteki dalgalanmanın etkisi ise zımni faiz oranını düşüşünü durdurarak %4-%5 aralığında dar bir kanala yerleştirmek şeklinde gelişmiştir.

Grafik 1.3-9: Hanehalkı Borç Yükü, Faiz Yükü ve Zımni Faiz Oranı

Kaynak: BDDK.

TÜİK'in 2002-2005 dönemi yıllık hanehalkı gelir dağılımı istatistiklerine göre harcanabilir hanehalkı gelirinin, GSYİH değerlerinin ortalama %35'ine denk geldiği dikkate alındığında ise hanehalkı borç ve faiz yükü, 2007 dördüncü çeyrek itibarıyla sırasıyla %31,1 ve %1,4 olarak tahmin edilmektedir.

Tüketici kredileri ve kredi kartları üç aylık dönem bakiyelerinin ve yıllıklandırılmış cari fiyatlarla GSYİH değerleri kullanılarak hesaplanan (2007/IV değeri %11) borç yükü göstergesi, benzer yaklaşımdaki 2005 yılı sonu IMF verileriyle karşılaştırıldığında, Türkiye'de hanehalkları borçluluk oranının, gelişmiş ülkeler ortalaması olan %58'in ve gelişmekte olan Asya ülkeleri ortalaması olan %27,5'in gerisinde kaldığı, ancak gelişmekte olan Avrupa ülkelerinin ortalamasına (%12,1) yaklaştığı görülmektedir.

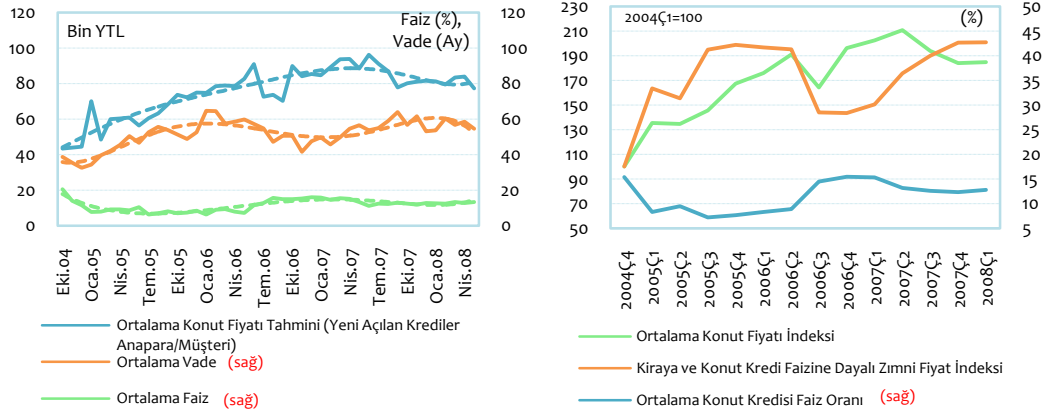
Bu düşük değerlerin başlıca nedenleri arasında kişi başına gelir düzeyleri, finansal derinlik ve faiz oranları gelmekle beraber, uluslararası karşılaştırmalar ipotekli konut kredisi (mortgage) vadelerinin uzunluğu ve azami kredi kullanma sınırının borçluluk oranının yükselmesinde büyük önem taşıdığını göstermektedir.

Tablo 1.3-3: Bazı Ülkelerde İpotekli Konut Kredisi Finansmanının Tipik Özellikleri, 2005

Ülkeler	Ortalama Kredi Vadesi (Yıl)	Ortalama Kredi Kullanma Oranı (%) (Parantez içi Azami Oran)	Hanehalkı Borcunun GSYİH'ya Oranı (%)
ABD	30	75 (97)	88
Almanya	25-30	67 (80)	70
Avusturya	20-30	60 (80)	50
Belçika	20	83 (100)	40
Danimarka	30	(80)	109
Finlandiya	15-18	75 (80)	41
Fransa	15	67 (100)	41
Hollanda	30	90 (115)	110
İngiltere	25	69 (110)	93
İspanya	15	70 (100)	65
İsveç	<30	77 (80)	62
İtalya	15	55 (80)	28
Norveç	15-20	(80)	74
Portekiz	15	83 (90)	80
Türkiye (Konut Kredisi)	<5	- (75)	11 (2007Ç4)
Yunanistan	15	75 (80)	32

Kaynak: Danmarks NationalBank

BDDK'nın bankalardan derlediği kredi verileri üzerinde yapılan analizler, Türkiye'de tipik vadenin 2004-2007 döneminde en fazla 5 yıla (60 ay) çıkabildiğini göstermektedir. Ayrıca, 2002 sonrası faizlerdeki hızlı gerilemeye rağmen, ortalama konut kredisi faiz oranı yıllık en düşük %6,34'e (Temmuz 2005) inebilmiş ve bu oranlar uzun süre sürdürülemez, 2006 ikinci çeyrek sonrası %10'ların üzerine çıkmıştır. Kredi verilerinin ortaya koyduğu diğer bir önemli gösterge ise ortalama konut fiyatı tahminidir. Yeni açılan konut kredilerinin anapara tutarlarının müşteri sayısına bölünmesi sonucu elde edilen bu göstergenin aylık ortalamaları ekonomik gelişmelerle uyumlu bir seyir sergilemektedir. 2006 yılı üçüncü çeyrekte konut fiyatlarında düşüşe işaret eden gösterge, Mart 2007'de yürürlüğe giren 5582 sayılı konut finansmanı sistemine ilişkin kanunla beraber Haziran 2007'ye kadar toparlanma gösterdikten sonra Eylül 2007'e kadar düşüş sergilemiş ve ardından yeniden artmaya başlamıştır. Ancak, göstergenin eğilim değerleri incelendiğinde yukarı doğru çıkışın çok kısıtlı olduğu ve sürdürülebileceği yönünde güçlü sinyaller taşımadığı görülmektedir. Konut kredisi ile ilgili diğer verilerin gösterdiği temel eğilimler son dönemde vade uzunluğunda artışın durduğuna, faiz oranında artışın ise devam ettiğine işaret etmektedir.

Grafik 1.3-10: Konut Piyasasındaki ve Konut Kredilerdeki Gelişmelere Dair Bazı Göstergeler

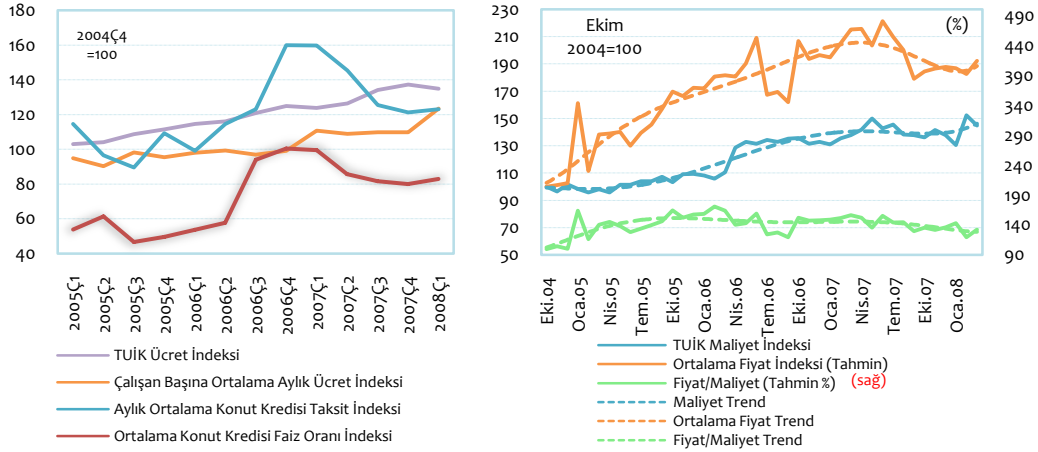
Kaynak: BDDK.

Çok güçlü bir gösterge olduğu şüphe arz etmekle birlikte, yukarıda tahmin edilen ortalama konut fiyatı göstergesi, diğer ilgili verilerle birlikte incelendiğinde sezgisel anlamlılığı olan görünlümlere işaret etmektedir. Ortalama konut fiyatları göstergesi ve BDDK verilerinden elde edilen ortalama faiz oranı, TÜİK tarafından üretilen kira endeksiyle ortak bir zeminde analiz edildiğinde (her ikisi de 2004/IV=100 olarak endekse dönüştürüldüğünde) dikkat çekici bir dönemsel değişiklik ortaya çıkmaktadır. 2005 birinci çeyrekte 2006 yılı üçüncü çeyreğe kadar ortalama konut fiyatı endeksinin üzerinde hareket eden 20 yıllık kira gelirlerinin bugünkü değerine dayalı fiyat endeksi, bu tarihte önemli bir düşüş göstererek ortalama konut fiyat endeksinin altında seyretmeye

başlamıştır. Kiraya dayalı fiyat endeksi 2007 üçüncü çeyrek sonrasında ise, yine konut fiyat endeksi üzerindeki konumuna dönmüş bulunmaktadır.

2006 üçüncü çeyrek ile 2007 üçüncü çeyrek arasındaki dönemde konut fiyatlarının ekonomik değerlendirme ölçütlerinin üzerinde artış gösterdiği anlamında yorumlanması gereken bu gelişmeyi, ekonomik yorum olarak destekleyen bir başka bilgi ise TÜİK reel ücret endeksi referans alınarak ortaya konulabilecektir.

Grafik 1.3-11: Ücret, Konut Kredisi Faiz ve Taksit Göstergeleri ile Konut Maliyet-Fiyat Göstergeleri

Kaynak: BDDK, TÜİK.

BDDK'nın bankalardan derlediği kredi bilgilerinden zımnî gösterge olarak hesaplanan ortalama konut kredisi taksit endeksi, yukarıda anılan dönemsel harekete paralel olarak 2006/III-2007/III döneminde TÜİK reel ücret endeksinin üzerinde bir seyir göstermiştir. Bu gelişme, konut fiyatlarının spekülâtif şekilde yükselişle sonuçlanan bir risk iştahı artışı olarak değerlendirildiğinde, hanehalkının siyasal ve ekonomik konjonktürdeki gelişmelere, anlık ekonomik değerlemelerin ötesinde cevaplar verdiği sonucuna düşündürmektedir. Her ne kadar irrasyonel olarak adlandırılmaması da bu anlık ortalama fiyatlandırma davranışını aşan tepkinin, ekonomik değerlendirmelerden çok, uzun dönemli beklentilere ve bekleminin yaratabileceği fırsat maliyeti hesaplarına dayalı gerçekleştiği, maliyet ve fiyat arasındaki ilişkiyle de ortaya konulabilmektedir.

Maliyet endeksinin, 2006 yılı ikinci çeyrek başındaki sıçramanın ardından 2007 birinci çeyreğe kadar durağan bir seyir göstermesine rağmen, ortalama fiyat endeksinin Haziran 2007'ye kadar daha yüksek bir hızla artış gösterebilmesi yukarıda beklenti esaslı fiyatlandırma düşüncesini destekler nitelikte gözükmektedir.

2 FİNANSAL SEKTÖR GÖRÜNÜMÜ

2.1 Finansal Sektörün Genel Görünümü

2.1.1 Finansal Sektörün Aktif Gelişimi

Mart 2008 itibarıyla, TCMB dâhil Türk finans sektörünün aktif büyüklüğü bir önceki yılın aynı dönemine göre %21 oranında artarak 844,6 milyar YTL seviyesine ulaşmıştır. 2007 yılında tüm finansal kesimde genel ekonomik faaliyetlerle uyumlu bir büyüme eğilimi gözlenmiştir. Aynı dönemde, Türk finans sektörünün toplam varlıklarının GSYİH'ye oranının %95,0, bankaların aktiflerinin söz konusu büyüklüğe oranının ise %71,3 düzeyinde olduğu gözlenmektedir. Söz konusu oranlar, TÜİK tarafından yeni açıklanan 1998 bazlı milli gelir rakamları dikkate alınarak yapılan hesaplama dayandırılmaktadır. Öte yandan, finans sektöründe bankacılık kesiminin görece yapısal ağırlığı devam etmekte olup, Mart 2008 itibarıyla finans sektörünün toplam aktiflerinin %75,1'ini bankacılık sektörü varlıkları oluşturmaktadır. Buna ilaveten; banka dışı mali kesimin başlıca kuruluşları olan finansal kiralama şirketleri, faktoring şirketleri ve tüketici finansman şirketlerinin payı ise söz konusu dönemde %3,3 düzeyinde gerçekleşmiştir. Dolayısıyla aktif büyüklüğü açısından bakıldığında, finansal sektörün %78,4'ü BDDK'nın denetimi ve gözetimi altındadır.

Tablo 2.1-1: Finans Sektörünün Aktif Büyüklüğü

(Milyar YTL)	2002	2003	2004	2005	2006	2007	Mar.08	% Dağılım Mar.08	Aktif/GSYİH (%) Mar.08
Bankalar	216,7	255	313,8	406,9	499,5	581,6	634,0	75,1	71,3
Finan. Kiralama Şirketleri	3,8	5,0	6,7	6,1	10,0	13,7	15,3	1,8	1,7
Faktoring Şirketleri	2,1	2,9	4,1	5,3	6,3	7,4	7,9	0,9	0,9
Tüketici Fin. Şirketleri	0,5	0,8	1,5	2,5	3,4	3,9	4,3	0,5	0,5
Sigorta Şirketleri	5,4	7,6	9,8	14,4	17,4	20,5	22,7	2,7	2,6
Emeklilik Şirketleri	0,0	3,3	4,2	5,7	7,2	9,9	11,0	1,3	1,2
Menk. Kıym. Aracı Kur. (1)	1,0	1,3	1,0	2,6	2,7	3,9	3,9	0,5	0,4
Menk. Kıym. Yat. Ortaklıkl.	0,1	0,2	0,3	0,5	0,5	0,7	0,6	0,1	0,1
Menk. Kıym. Yat. Fonları	9,3	19,9	24,4	29,4	22,0	26,4	26,6	3,1	3,0
Gayrimnk. Yat. Ortaklıkları	1,1	1,2	1,4	2,2	2,5	3,9	3,8	0,4	0,4
TCMB	74,1	76,5	74,7	90,1	104,4	106,6	114,5	13,6	12,9
Toplam	314,1	370,4	437,7	560,0	668,6	768,6	844,6	100,0	95,0

Kaynak: BDDK, TCMB, HM, SPK, TSSRB, TSPAKB, TÜİK

(1) TSPAKB üyesi kuruluşları kapsamaktadır ve Aralık 2007 verisidir.

TCMB verileri, TCMB analitik bilançosundan elde edilmiştir.

2.1.2 Yurt İçi ve Yurt Dışı Yerleşiklerin Yatırım Tercihleri

Mart 2008 itibarıyla yurt içi yerleşiklere ait portföy yatırımlarının toplam büyüklüğü 483,5 milyar YTL'ye yükselmiştir. Portföyün dağılımına bakıldığında mevduatın, toplam portföyün %74,7'sini oluşturduğu görülmektedir. Aynı dönemde, yurtiçi yerleşiklerce elde tutulan kamu borçlanma senetlerinin toplam portföy içindeki payı %13,3 iken hisse senedi yatırımları ve yatırım fonlarının payları sırasıyla %4,9 ve %5,5 olmuştur. Oransal olarak incelendiğinde, 2007 yılsonuna kıyasla en büyük düşüş %23,3 ile hisse senedi yatırımlarında gerçekleşmiştir. 2008 yılının ilk üç aylık döneminde repo yatırımları %14,2, eurobond yatırımları ise %3,8 azalmıştır. Yurt içi yerleşiklerin yatırımlarında en büyük paya sahip olan mevduat yatırımlarına bakıldığında, son dönemdeki trendin tersine olarak YP mevduat (DTH) yatırımlarının TP mevduat yatırımlarına göre oransal olarak daha fazla arttığı dikkat çekmektedir. Mart 2008 itibarıyla, yurtdışı yerleşiklerin portföy yatırımları, geçen yılsonuna göre 27,3 milyar dolar azalarak 78,2 milyar dolar seviyesinde gerçekleşmiştir. 2007 yılsonuna kıyasla 2008 yılının ilk üç ayında yurt dışı yerleşiklerin yatırımlarının %25,9 oranında azaldığı görülmektedir. Yurtdışı yerleşiklerin yatırımlarında en büyük paya sahip olan hisse senedi yatırımları 2007 yılsonuna göre %35,8 oranında azalırken, mevduat yatırımları ise %13,5 oranında artmıştır.

Tablo 2.1-2: Yurtiçi ve Yurtdışı Yerleşiklerin Yatırım Tercihleri

Milyon YTL					K. % Dağılım	G. % Dağılım	07/12- 08/03
Yurtiçi yerleşikler	2005	2006	2007	2008/03	08/03	08/03	% Değişim
YTL Mevduat	141.716	168.943	206.081	221.222	45,8	39,4	7,3
DTH	82.128	108.754	111.619	123.875	25,6	22,1	11,0
Kıym. Mad. Hesap.	96	250	152	263	0,1	0,0	61,3
Kat. Bnk. Top. Fonlar	8.369	10.788	14.626	16.071	3,3	2,9	9,9
DİBS	55.276	55.781	56.852	60.329	12,5	10,7	6,1
Eurobond	5.348	5.413	4.309	4.146	0,9	0,7	-3,8
Yatırım Fonları	29.374	22.012	26.381	26.642	5,5	4,7	1,0
Repo	1.486	2.202	2.733	2.346	0,5	0,4	-14,2
Emek. Yat.Fonları	1.219	2.821	4.558	4.788	1,0	0,9	5,0
Hisse Senedi	23.020	26.256	31.070	23.842	4,9	4,2	-23,3
Ara toplam	348.032	403.220	458.381	483.524	100,0	86,1	5,5
Yurtdışı yerleşikler							
Hisse Senedi	33.483	35.083	69.876	44.890	57,4	8,0	-35,8
DİBS	17.528	24.512	30.375	27.304	34,9	4,9	-10,1
Eurobond	634	555	376	412	0,5	0,1	9,0
Mevduat	3.434	4.186	4.947	5.613	7,2	1,0	13,5
Ara toplam	55.079	64.336	105.574	78.219	100,0	13,9	-25,9
GENEL TOPLAM	403.111	467.556	563.956	561.743		100,0	-0,4

Kaynak: BDDK, SPK, İMKB, TCMB, MKK

Not: K. % Dağılım = Kısmi % Dağılım, G. % Dağılım = Genel % Dağılım

2.2 Bankacılık Sektörü Görünümü

2.2.1 Piyasa Yapısı Görünümü

Bankacılık sektörü, 2007 yılında olduğu gibi 2008 yılının ilk çeyreğinde de büyümeye devam etmiş, sektörde toplam şube sayısı 8.378'e; personel sayısı 173.075'e ve ATM sayısı 19.500'e ulaşmıştır. 2007 yılında artan kredi müşterisi sayısında ise bir miktar düşüş gözlenmektedir. Sektörde mevduat bankacılığı ağırlıklı bir yapı mevcuttur. Yabancı mevduat bankası sayısı 18'e ulaşmıştır.

Tablo 2.2-1: Bankacılığın Yapısal Göstergeleri

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	06-07	2008	07/12- 08/03
							Değiş.	/03	Değiş.
Banka Sayısı	59	55	53	51	50	50	0	50	0
Kamu Mevduat Bankaları	3	3	3	3	3	3	0	3	0
Özel Mevduat Bankaları	20	18	18	17	14	12	-2	11	-1
TMSF Bünyesindeki Bankalar	2	2	1	1	1	1	0	1	0
Yabancı Mevduat Bankaları	15	13	13	13	15	17	2	18	1
Kalkınma ve Yatırım Bankaları	14	14	13	13	13	13	0	13	0
Katılım Bankaları	5	5	5	4	4	4	0	4	0
Şube Sayısı	6.203	6.078	6.219	6.537	7.296	8.117	826	8.378	256
Mevduat Bankaları	6.169	6.046	6.186	6.220	6.898	7.653	760	7.886	228
Kalkınma ve Yatırım Bankaları	34	32	33	25	42	42	0	44	2
Katılım Bankaları				292	356	422	66	448	26
Personel Sayısı	124.009	124.030	127.944	138.724	150.793	167.760	16967	173.075	5315
Mevduat Bankaları	118.321	118.603	122.592	127.851	138.426	153.212	14786	157.942	4730
Kalkınma ve Yatırım Bankaları	5.688	5.427	5.352	5.126	5.255	5.361	106	5.395	34
Katılım Bankaları				5.747	7.112	9.187	2075	9.738	551
ATM Sayısı	12.035	12.726	13.556	14.836	16.513	18.795	2282	19.500	705
POS Sayısı (Bin Adet)		662	912	1.141	1.283	1.629	346	1.697	68
Mevduat Hesabı Sayısı (Bin Adet)	67.993	78.790	80.087	82.958	86.131	91.063	4932	94.400	3337
Katılma Hesabı Sayısı (Bin Adet)				1.202	1.414	1.623	209	1.697	74
Kredi Müşteri Sayısı (Bin Adet)	15.784	18.707	25.168	29.153	30.685	35.403	4718	34.343	-1060
Kredi Kartı Müşteri Sayısı (Bin Adet)				25.155	25.580	27.658	2824	24.284	-4121

Kaynak: BDDK, BKM

2.2.2 Performans Göstergelerinin Değişimi

Bankacılık sektörünün makro gözetimine katkıda bulunmak ve sektörün muhtemel kırılganlıklarını ve güçlü yanlarını takip etmek üzere oluşturulan finansal sağlamlık göstergelerinin gelişimine bakıldığında, bankacılık sektörünün yüksek seviyede sermaye oranına sahip olduğu gözlenmektedir. SYR'nin 2007 yılsonuna göre azalarak %17,2 düzeyinde gerçekleşmesine rağmen bu oran yasal limit olan %8 düzeyinin oldukça üzerinde seyretmektedir. Aktif kalitesinin ve bankaların risk yönetimine ilişkin performanslarının önemli bir göstergesi olarak değerlendirilebilecek olan tahsili gecikmiş alacakların brüt kredilere oranında 2007 yılındaki düşüş eğiliminin 2008 yılının ilk çeyreğinde de sürdüğü ve olumlu seyrin devam ettiği görülmektedir. Kârlılık göstergelerinin gelişimi finansal piyasalarda yaşanan dalgalanmaların sektör üzerindeki etkilerinin sınırlı olduğuna işaret etmektedir.

Tablo 2.2-2: Bankacılık Sektörünün Finansal Sağlamlık Göstergeleri

(%)	2005	2006	Mar.07	Haz.07	Eyl.07	Ara.07	Mar.08
Sermaye Yeterliliği Standart Rasyosu	23,7	22,3	22,2	18,7	19,4	18,9	17,2
Serbest Sermaye/Toplam Özkaynaklar	65,7	72,6	73,5	73,6	75,4	75,3	75,5
Yab. Para Net Genel Poz. /Özkaynaklar	-0,2	0,5	-1,3	-1,2	0,1	-0,3	1,2
Takipteki Alacaklar/Brüt Krediler	4,8	3,8	3,9	3,9	3,6	3,5	3,1
T.A. Karşılığı/Takipteki Alacaklar	88,7	89,7	88,4	87,7	87,6	86,8	84,8
Bireysel Krediler/Toplam Krediler	31,1	32,3	31,4	31,2	32,9	33,2	31,8
Kâr Eden Banka Sayısı/Toplam Banka Sayısı	45/51	41/50	44/50	45/50	45/50	46/50	40/50
Kâr Eden Bankaların Aktifleri/Toplam Aktifler	93,9	99,4	99,3	99,6	99,6	99,3	99
Vergi Sonrası Aktif Kârlılığı (ROA)	1,7	2,5	2,5	2,9	2,5	2,8	2,8
Vergi Sonrası Özkaynak Kârlılığı (ROE)	10,9	19,2	20,6	23,5	20,5	21,8	21,9
Prov. Son. Net Faiz Gel./Toplam Brüt Gel.(1)	30,8	26,9	26,7	26,2	26,8	26,7	27
Faiz Dışı Gelirler/Faiz Dışı Giderler	52,0	79,3	71,1	80,9	75,2	72,3	73,9

(1) Toplam Brüt Gelirler= Faiz Gelirleri+Faiz Dışı Gelirler

Bankacılık sektörünün performansını izlemek amacıyla oluşturulan Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu Performans Endeksi'nin (BDDK-PE) 2008 yılı birinci çeyreği itibarıyla gelişimi aşağıda değerlendirilmektedir.

- BDDK-PE 2007 yılsonundaki değerini korumuştur.
- Performans endeksinin bileşenleri incelendiğinde sadece özkaynak bileşeninin değerinde düşüş olduğu görülmektedir. Sektörde gerek sermaye yeterliliği rasyosunun, gerekse serbest sermayenin toplam aktiflere oranının düşmesi özkaynak bileşenini olumsuz yönde etkilemiştir.
- Sektörün likit kalma tercihi aynı seviyede devam etmektedir.
- Kur riskinin yönetimini değerlendirmek üzere oluşturulan bileşenin değeri, 2008 yılının ilk çeyreğinde 2007 yılsonuna göre bir miktar yükselmekle birlikte önemli bir değişim göstermemiştir. Yabancı para net genel pozisyonunun özkaynaklara oranının önceki aylara göre daha pozitif bir noktada olması kur riski bileşenini olumlu yönde etkilemiştir.
- Sektörde son iki yıldır yükseliş gösteren kârlılığın 2008 yılının ilk üç aylık döneminde de bu eğilimini sürdürdüğü görülmektedir. Söz konusu yükselişte sektörün aracılık fonksiyonunu daha etkili yerine getirmesi sonucunda kredilerden elde edilen komisyon ve faiz gelirlerindeki artış ve bu artış paralelinde özel bankaların aktif ve özkaynak kârlılıklarında meydana gelen yükseliş etkili olmuştur.
- BDDK-PE için baz yıl olan 2003'ten beri sürekli olarak artan aktif kalitesi 2008 yılının ilk çeyreğinde de bu olumlu seyrini devam ettirerek şu ana kadarki en yüksek seviyesine ulaşmıştır. Sektörün, kredi portföyündeki kaliteyi devam ettirmesi, aracılık fonksiyonu güçlendirmeyi sürdürmesi ve duran varlıkları azaltması aktif kalitesindeki olumlu seyrinde etkili olmuştur.

Kutu 2: Türk Bankacılık Sektöründe Sermaye Yapısının Analizi

MART 2008	Bankanın Toplam Aktifler İçindeki Payı (%)	Hissedarların Kamu, Özel ve Yabancı Dağılımı (%)				
		Kamu	Özel	Küresel Sermaye Payı (%)		
				Oransal Pay(*)	Borsa Payı	Toplam (**)
Banka Adı						
ABN AMRO BANK	0,2	0,0	0,0	100,0	0,0	100,0
ADABANK	0,0	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0
AKBANK T.A.Ş.	11,9	0,0	62,0	21,0	17,0	38,0
ALTERNATİFBANK	0,4	0,0	99,4	0,0	0,6	0,6
ANADOLUBANK A.Ş.	0,5	0,0	100,0	0,0	0,0	0,0
ARAP TÜRK B.	0,1	15,0	20,0	65,0	0,0	65,0
UNICREDIT BANCA DI ROMA	0,0	0,0	0,0	100,0	0,0	100,0
BANK MELLAT	0,0	0,0	0,0	100,0	0,0	100,0
BANKPOZİTİF KREDİ VE KALKINMA BANKASI A.Ş.	0,2	0,0	42,5	57,6	0,0	57,6
BİRLEŞİK FON BANKASI A.Ş.	0,1	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0
CALYON BANK T.A.Ş.	0,1	0,0	0,0	100,0	0,0	100,0
CITIBANK	0,8	0,0	0,0	100,0	0,0	100,0
ÇALIK YATIRIM	0,0	0,0	100,0	0,0	0,0	0,0
DENİZBANK	2,8	0,0	0,0	99,8	0,2	100,1
DEUTSCHE BANK A.Ş.	0,2	0,0	0,0	100,0	0,0	100,0
DİLER YATIRIM	0,0	0,0	100,0	0,0	0,0	0,0
FİNANSBANK A.Ş.	3,7	0,0	9,9	90,0	0,1	90,1
FORTIS BANK A.Ş.	1,7	0,0	4,5	94,1	1,4	95,5
GSD YATIRIM B.	0,0	0,0	100,0	0,0	0,0	0,0
HABİB BANK	0,0	0,0	0,0	100,0	0,0	100,0
HSBC BANK	2,3	0,0	0,0	100,0	0,0	100,0
İLLER B.	0,9	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0
JP MORGAN CHASE BANK	0,0	0,0	0,0	100,0	0,0	100,0
MERRILL LYNCH	0,0	0,0	0,0	100,0	0,0	100,0
MILLENIUM BANK	0,2	0,0	0,0	100,0	0,0	100,0
NUROL YATIRIM B.	0,0	0,0	100,0	0,0	0,0	0,0
ING BANK A.Ş.	2,2	0,0	0,0	100,0	0,0	100,0
SOCIETE GENERALE	0,1	0,0	0,0	100,0	0,0	100,0
ŞEKERBANK	1,1	0,0	47,7	34,0	18,3	52,3
T.C.ZİRAAT B.	13,6	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0
T.EKONOMİ B.	2,1	0,0	45,0	42,1	12,9	55,0
T.GARANTİ B.	11,4	0,0	48,3	20,9	30,9	51,8
T.HALK B.	7,1	75,0	2,4	0,0	22,6	22,6
T.İŞ BANKASI	13,3	0,0	76,8	0,0	23,2	23,2
T.KALKINMA B.	0,1	99,1	0,9	0,0	0,0	0,0
T.SINAI KALKINMA B.	0,9	8,4	86,5	5,1	0,0	5,1
T.VAKIFLAR B.	7,4	58,6	19,0	0,0	22,4	22,4
TAİB YATIRIM BANKASI A.Ş.	0,0	0,0	1,0	99,0	0,0	99,0
İMKB TAKAS VE SAKLAMA BANKASI A.Ş.	0,2	0,0	90,1	9,9	0,0	9,9
EUROBANK TEKFEN A.Ş.	0,5	0,0	30,0	70,0	0,0	70,0
TEKSTİL BANKASI A.Ş.	0,5	0,0	89,4	0,0	10,6	10,6
TURKISH BANK	0,1	0,0	54,9	45,1	0,0	45,1
TURKLAND BANK A.Ş.	0,1	0,0	9,0	91,0	0,0	91,0
TÜRKİYE İHRACAT KREDİ BANKASI A.Ş.	0,6	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0
WESTLB AG	0,0	0,0	0,0	100,0	0,0	100,0
YAPI VE KREDİ B.	8,7	0,0	47,1	40,9	12,0	52,9
ALBARAKA TÜRK KATILIM BANKASI A.Ş.	0,7	0,0	22,5	61,9	15,6	77,5
ASYA KATILIM BANKASI A.Ş.	1,1	0,0	61,3	0,0	38,7	38,7
KUVEYT TÜRK EVKAF FİNANS KURUMU A.Ş.	0,7	0,0	19,8	80,2	0,0	80,2
TÜRKİYE FİNANS KATILIM BANKASI A.Ş.	0,9	0,0	40,0	60,0	0,0	60,0
Toplam (%)	100,0	25,2	34,8	26,0	14,0	40,0

Yabancı (oransal ve borsa) ve kamunun (Türkiye) payları dışında kalan ve gerçek kişileri, vakıf, munzam sandık, yurt dışı yerleşiklerce tutulmayan borsa paylarını ve benzeri hissedarları da kapsayan paydır.

(*) Oransal hesaplama = (bankadaki yabancı hisse oranı * bankanın aktifleri) / sektörün toplam aktifleri

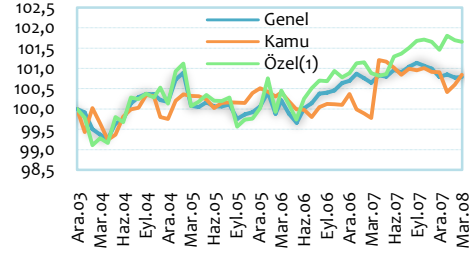
(**) Toplam = oransal hesaplama + borsa payları.

Kaynak: BDDK, MKK, Bankalardan Alınan Veriler. **Aylık veriler geçici olup**, yuvarlamadan ve bilgi kaynakları arası farklılıklardan oluşan ufak hatalar bulunabilir.

Mart 2008 itibarıyla aktif büyüklüklerine göre, Türk bankacılık sektöründe kamu sermayesinin payı %25,2, özel sermayenin payı %34,8 düzeyindedir. Diğer taraftan, aynı dönemde hisse devir süreci biten bankalar göz önünde tutularak ve değişen oranlarda yapılan yeni küresel sermaye yatırımları da dikkate alınarak yapılan hesaplamalara göre, Türk bankacılık sistemindeki küresel sermayenin payı %26 seviyesindedir. Bu paya, yurt dışı yerleşik yatırımcılar tarafından elde tutulan hisseler (%14 oranında borsa payları) eklendiğinde, toplam yabancı sermaye payı %40 olmaktadır. 2007 yılsonu ile karşılaştırıldığında toplam yabancı sermaye payında 1,1 puanlık bir düşüş görülmektedir.

Tablo 2.2-3: Bankacılık Sektörü Performans Endeksi

Dönem:	PE	Likidite	Öz-kaynak	Kur Riski	Kârlılık	Aktif Kalitesi
2003	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
2004	100,2	100,2	99,5	100,1	99,8	101,2
2005	100,1	100,7	99,3	99,8	98,6	102,2
2006	100,7	100,5	99,4	100,1	100,4	102,9
2007	100,8	101,8	99,6	99,0	100,9	103,3
2008/03	100,8	101,8	99,0	99,2	101,1	103,4

(1) Yerli Sermayeli Bankalar + Küresel Sermayeli Bankalar

2008 yılının ilk üç ayında faiz oranlarının yatay seyri, vergi oranlarının aynı kalması ve zorunlu karşılık oranlarında bir değişim olmaması nedeniyle aracılık maliyetleri 2007 yılına göre aynı seviyelerde kalmıştır. 2007 yılsonu itibarıyla %18,3 olan mudiye ödenen net faiz 2008 yılının birinci çeyreğinde %18,2 olarak gerçekleşmiştir. Müşteri üzerindeki toplam kredi maliyetindeki azalış ve faiz marjının aynı seviyede kalması nedeniyle kamusal yükümlülüklerin kredi maliyeti içindeki payı %22,5'ten %22,6'ya yükselmiştir.

Tablo 2.2-4: Aracılık Maliyetlerindeki Gelişmeler

(%)	2005	2006	Mar.07	Haz.07	Eyl.07	Ara.07	Mar.08
(a) Mudiye ödenen net faiz (c-b)	16,6	19,7	19,7	19,0	19,1	18,3	18,2
(b) Mudi tarafından ödenen vergi (puan)	3,6	3,5	3,5	3,4	3,4	3,2	3,2
(c) Bankaca ödenen faiz	20,2	23,2	23,1	22,4	22,4	21,5	21,4
(d) Mevduat üzerindeki kamusal yük (puan)	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2
(e) Kredi faiz oranı (c+d)	21,4	24,4	24,3	23,6	23,6	22,7	22,6
(f) Kredi müşterisine ödenen vergiler (puan)	0,7	1,0	1,0	0,9	0,9	0,9	0,9
(g) Müşteri üzerindeki top. kredi maliyeti (e+f)	22,1	25,4	25,3	24,5	24,5	23,6	23,5
(h) Faiz marjı (puan) (g-a)	5,5	5,7	5,7	5,5	5,5	5,3	5,32
(i) Top. kredi maliyeti içeri. kam. yük. payı (h/g)	25,0	22,4	22,3	22,3	22,3	22,5	22,6

(a) Söz konusu dönemlerdeki kamusal yükümlülükler düşüldükten sonra mudinin eline geçen net faiz oranıdır.

(b) Tasarruf sahipleri üzerindeki gelir vergisi stopajı gibi alınan kamusal yükümlülüklerdir.

(c) Banka tarafından mudiye verilen 1 ay vadeli yıllık YTL mevduat faiz oranıdır.

(d) Banka tarafından mudiden toplanan fonlar üzerindeki TMSF primi, BDDK giderlerine katılma payı, ve zorunlu karşılık yükümlülüklerinden oluşan kamusal nitelikli ödemelerdir.

(e) Banka tarafından kâr ve operasyonel gider marjları sıfır varsayılarak hesaplanan başabaş kredi faiz oranıdır.

(f) Kurumsal kredi müşterisi üzerindeki BSMV ile gider kabul edilen vergilerin vergi matrahından düşülmesinin maliyet azaltıcı etkisi dikkate alınmıştır.

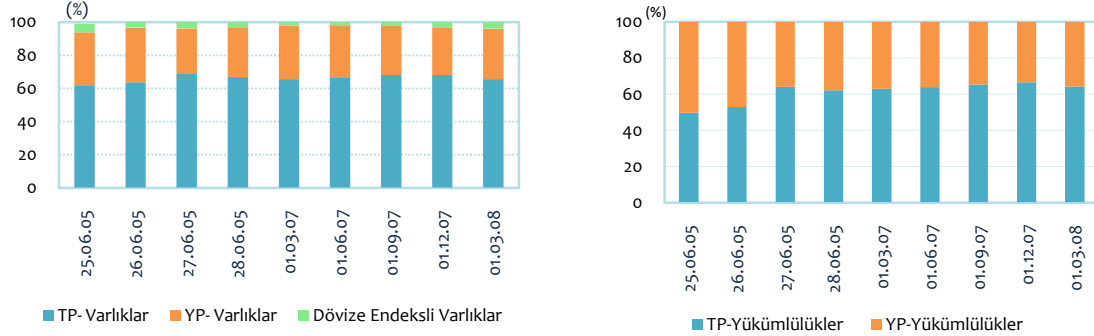
Bankacılık sektörü temel bilanço büyüklüklerine göre, bankacılık sektörü ilk çeyrekte %9 oranında büyümüştür. Bankacılık sektörünün toplam aktifleri içerisinde en büyük payı kredilerin aldığı görülmektedir. Bankaların, tasarrufların üretime kanalize edilmesinde üstlenmiş oldukları aracılık fonksiyonunu zaman içinde daha güçlü şekilde ifa etmeleri ekonominin sağlıklı gelişmesine olumlu katkıları olarak görülebilir. Öte yandan, toplam aktif içerisinde bir yandan kredilerin payı yükselirken diğer yandan menkul kıymetlerin payında azalma devam etmektedir.

Tablo 2.2-5: Bankacılık Sektörü Temel Bilanço Büyüklükleri

Milyar YTL	2005	2006	Mar.07	Haz.07	Eyl.07	Ara.07	Mar.08	(%) Mar.08
Aktif								
Nakit Değerler	3,1	4,5	3,3	3,3	3,5	5	4,7	0,7
Bankalar, TCMB ve Para Piyasası Alacakları	33,1	40,3	54,2	57,3	53,3	55,2	62,5	9,9
Menkul Kıymetler	143	158,9	165,6	166,8	166,5	164,7	136,4	21,5
Net TGA	0,9	0,9	1	1,2	1,2	1,4	1,5	0,2
Krediler	156,4	219	230,3	247,5	261,4	285,6	319,6	50,4
İşt, Bağlı ve Birl. Kontrol Edilen Ortaklıklar	11,1	9,2	9,6	9,8	10,1	10,8	10,0	1,6
Diğer	59,3	66,9	51,3	48	47,5	58,9	99,3	15,7
Toplam	406,9	499,7	515,3	533,7	543,5	581,6	634,0	100,0
Pasif								
Mevduat (Toplanan Fonlar)	251,5	307,6	319,5	331,9	336,3	356,9	389,8	61,5
Bankalara (Para piyasaları ve TCMB dahil)								
Borçlar	54,8	70,9	67,3	67,9	66,1	71,6	85,1	13,4
Özkaynaklar	54,7	59,5	64,2	66,4	71,6	75,9	76,0	12,0
Diğer	45,9	61,6	64,2	67,6	69,5	77,2	83,1	13,1
Toplam	406,9	499,7	515,3	533,7	543,5	581,6	634,0	100,0

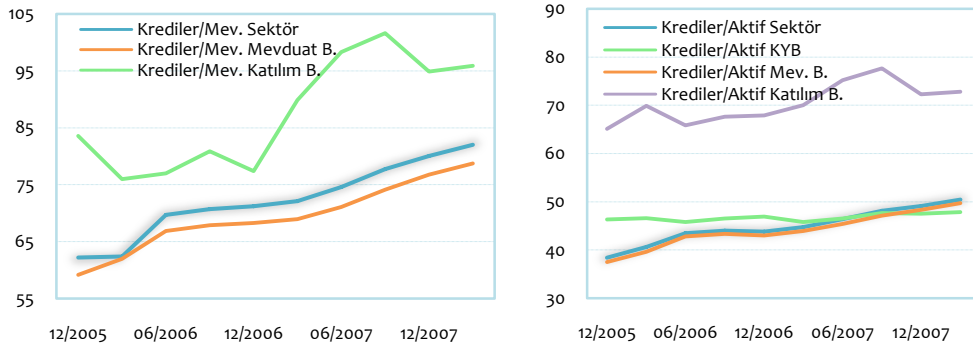
Bankacılık sektörü toplam varlıklarının %65,6'si; toplam yükümlülüklerin ise %64,3'ü Türk parası cinsindedir. Ancak, 2007 yıl sonu itibarıyla toplam varlık ve yükümlülüklerin Türk parası cinsinden olan bölümü sırasıyla %68,2 ve %66,5 olduğundan 2008 yılı ilk çeyreğinde bir azalma gözlenmiştir.

Grafik 2.2-1: TP-YP Varlıklar ve Yükümlülükler

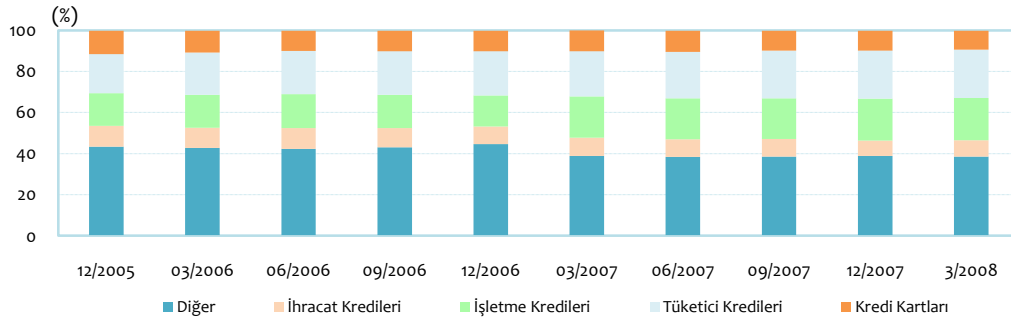

2008 yılı ilk çeyreğinde bankacılık sektörünün toplam kredi hacmi 2007 yılı son çeyreğe göre %12,2 oranında artarak 320,4 milyar YTL'ye ulaşmıştır. Reel kesim ve hanehalkının finansman ihtiyacının artmasına paralel olarak kredilerin toplam aktif içerisindeki payındaki artış devam etmiş ve Mart 2008 itibarıyla %50,4'e yükselmiştir. Bu kapsamda mevduatın krediye dönüşüm oranı da 2008 yılının ilk çeyreğinde artmaya devam etmiş ve % 80'den %82 seviyesine yükselmiştir. TP kredilerin 2007'nin son çeyreğinde %76,1 olan toplam krediler içindeki payı 2008 ilk çeyreğinde %73,1'e gerilemiştir.

Grafik 2.2-2: Kredilerin Gruplar İtibarıyla Toplam Aktif ve Mevduat İçindeki Payı

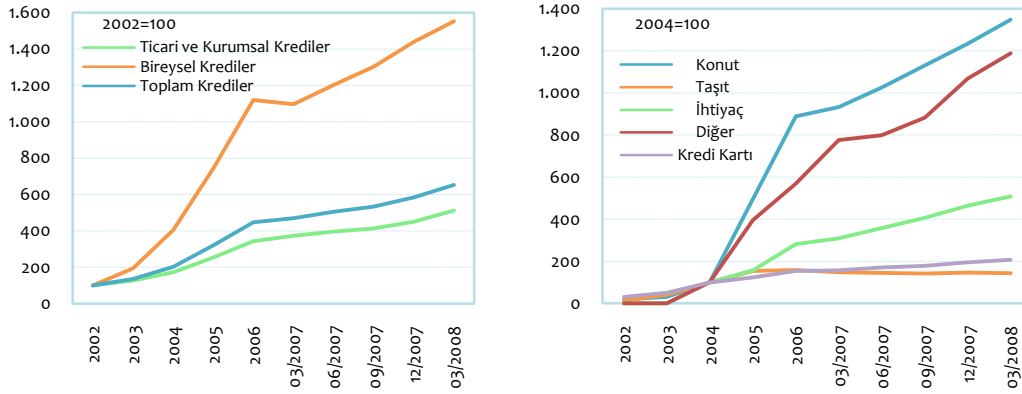

Grafik 2.2-3: Kredilerin Türler İtibarıyla Dağılımı

Bankacılık sektörü tarafından kullanılan toplam ve bireysel kredilere ilişkin değişim endeksleri incelendiğinde 2002 yılından 2008 yılı Mart ayı arasındaki dönem zarfında hem bireysel hem de ticari ve kurumsal kredilerdeki artışın özellikle 2007 yılında ivme kazandığı ve bu eğilimin 2008 yılında da devam ettiği görülmektedir. Özellikle bireysel krediler, 2002 yılından itibaren yüksek bir büyüme hızı sergilemiştir. Bireysel kredilerin türleri itibarıyla artış hızlarına bakıldığında en hızlı artışın konut kredilerinde yaşandığı görülmektedir.

Grafik 2.2-4: Kredi Endeksleri

Banka grupları bazında bireysel kredilerin dağılımı incelendiğinde, mevduat bankalarının kullandırmış olduğu 99,3 milyar YTL'lik bireysel kredinin %22,8'inin kamu sermayeli bankalarca; %23,9'unun yabancı sermayeli bankalarca ve %53,3'ünün özel sermayeli bankalarca kullandırıldığı görülmektedir.

Tablo 2.2-6: Banka Grupları Bazında Bireysel Krediler Dağılımı

Milyar YTL	2004	2005	2006	2007/03	2007/06	2007/09	2007/12	2008/03
Mevduat	26,44	45,52	67,16	70,35	77,17	83,7	92,6	99,26
-Kamu	5,37	8,73	14,21	15,39	16,75	18,11	20,57	22,63
-Yabancı	2,73	5,58	12,82	13,66	15,06	16,48	18,59	23,71
-Özel	18,34	31,21	40,13	41,3	45,36	49,11	53,44	52,92
Katılım	-	1,19	1,88	1,98	2,11	2,16	2,19	2,17
KYB	0,01	0,02	0,06	0,09	0,12	0,16	0,2	0,23

Bireysel kredilerde yüksek kredi kullandırmalarına karşın en yüksek takibe dönüşme oranı %3,5 ile özel mevduat bankalarında bulunmaktadır. Katılım bankalarında da %3,5 gibi bir takibe dönüşüm oranı görülmeyle beraber bu bankaların kullandırdıkları bireysel krediler de 2,7 milyar YTL gibi düşük bir düzeydedir. Kamu mevduat bankalarında ise, bireysel kredilerin takibe dönüşüm oranının %1,1 ile oldukça sınırlı olduğu görülmektedir.

Tablo 2.2-7: Banka Grupları Bazında Bireysel Krediler Takibe Dönüşüm Oranları

%	2004	2005	2006	2007/03	2007/06	2007/09	2007/12	2008/03
Mevduat	6,9	9,8	8,2	8,5	8,2	8,2	8,2	8
-Kamu	1,4	1,2	1,1	1,2	1,2	1,2	1,1	1,1
-Yabancı	2,4	5,2	3,7	3,7	3,4	3,4	3,6	3,4
-Özel	3,1	3,4	3,4	3,6	3,6	3,6	3,5	3,5
Katılım	-	5,3	6,8	7,6	7,1	5,7	3,2	3,5
KYB	0	0	4,1	2,8	1,2	1,8	0,9	0,8

Bireysel kredilerin gelişimine bakıldığında nominal olarak 2002 yılından itibaren artış eğiliminin devam ettiği ve 2008 Mart ayında 101,7 Milyar YTL'ye ulaştığı görülmektedir. Ancak bir önceki yılın aynı dönemine göre hesaplanan reel artış, 2004 yılından itibaren keskin bir düşüşle gerilemeye başlamış 2007 yılı Haziran ayından itibaren ise tekrar ılımlı bir artış eğilimine girmiştir.

2.3 Bankacılık Sektörü Dışındaki Finansal Sektörler

Mart 2008 dönemi itibarıyla 63 adet finansal kiralama², 84 faktoring ve 9 adet de tüketici finansman şirketi bulunmaktadır. Finansal kiralama şirketleri 1.553 personel ve 17 şubeye, faktoring şirketleri 3.088 personel ve 26 şubeye, finansman şirketleri ise 480 personele ve 3 şubeye sahiptir.

2.3.1 Finansal Kiralama Sektörü Faaliyetleri

Finansal kiralama sektöründe yılın başında yaşanan KDV oranları artışının olumsuz etkileri çabuk aşılmış ve özkaynak kârlılığı %20,1'e, aktif kârlılığı %3,5'a yükselmiştir. Buna paralel olarak sektörde zarar eden şirket sayısının 19'dan 10'a gerilediği, bilanço içi YP net pozisyonun eksiden artıya döndüğü görülmektedir. Bu gelişmelere karşılık takipteki alacakların toplam alacaklardaki payında 0,3 puanlık bir artış yaşanmıştır.

Tablo 2.3-1: Finansal Kiralama Sektörü Performansına Dair Başlıca Büyüklükler

	Mar. 06	Haz. 06	Eyl. 06	Ara. 06	Mar. 07	Haz. 07	Eyl. 07	Ara. 07	Mar. 08
Takipteki Alacaklar/Brüt Alacaklar %	3,3	2,9	2,9	3,1	3,4	3,5	3,5	3,7	4,0
Zarar eden Şirket Sayısı	20	17	19	18	19	24	22	19	10
Dönem Kârı/Özkaynak Toplamı %	5,3	9,0	14,6	19,1	5,5	9,1	12,8	14,1	20,1
Dönem Kârı/ Aktif Toplamı %	1,3	1,9	3,0	3,8	1,0	1,7	2,3	2,5	3,5
Bilanço içi YP net Pozisyon/Özkaynaklar %	-13,0	-11,0	-9,0	-5,5	-12,9	-9,2	-2,2	-9,4	4,9
İşlem Sınırı Rasyosu (< 30)	3,3	4,0	4,0	4,7	4,9	5,5	5,5	5,9	5,0

Mart 2008 döneminde finansal kiralama şirketlerinin aktifleri %11,9 oranında büyüme göstermiştir. Artan aktiflerin kaynağı mali ve ticari borçlar ile özkaynaklardaki artıştır. Alacakların büyüme oranı aktiflerin büyüme oranının üzerinde gerçekleşmiş ve bilanço içindeki payı %87,7'ye yükselmiştir. Buna karşılık şirketlerin ellerindeki nakit değerlerde ve menkul kıymetlerde azalış gözlenmiştir. Küresel belirsizlik ortamına rağmen sektörün dinamizmini koruduğu izlenmektedir.

Tablo 2.3-2: Finansal Kiralama Alacakları

(Milyon YTL)	Ara.07	Mar.08	Pay (%)	Büyüme (%)	Müşteri Grubuna Göre Dağılım			
					Birey. İşlt.	KOBİ	Mali Olm.Şrt.	Diğer
Tarım	899	951	7,2	5,7	7,6	3,9	2,1	37,3
Sanayi	5.122	5.762	43,6	12,5	47,6	48,4	44,9	13,5
Hizmetler	5.818	6.448	48,8	10,8	44,6	47,1	52,7	49,1
Diğer	43	58	0,4	33,8	0,2	0,6	0,2	0,1
Toplam	11.883	13.218		11,8	1.606	4.775	4.131	1.353

Bilançonun en önemli kalemini oluşturan finansal kiralama alacakları, alacak bildirim kayıtlarına göre 13,2 milyar YTL'ye ulaşmıştır. Alacakların %43,6'sı sanayi sektöründe, %48,8'i hizmetler sektöründe, ve %7,2'si tarım sektöründe yer almaktadır. Dönem itibarıyla sanayi alt sektörü tekstil, deri ve giyim sektöründe %16,5 oranındaki, hizmetler alt sektörü taşımacılık ve haberleşme sektöründeki ve sağlık eğitim ve sosyal hizmetler sektöründeki %16,1 oranındaki büyüme dikkat çekmektedir.

Alacakların müşteri grubuna göre dağılımı incelendiğinde bireysel işletmelerin %13,5, KOBİ'lerin %40,2, mali olmayan şirketlerin %34,8 ve diğer müşterilerin %11,4 oranında paya sahip oldukları görülmektedir. Müşteri grubu olarak sektörde önemli pay sahibi olan grupların inşaat sektöründeki paylarının yükselmesi dikkat çekmektedir.

Mart 2007 dönemine kıyasla Mart 2008 döneminde finansal kiralama gelirleri %28,8 oranında artış göstermiştir. Aynı dönemde faiz giderleri %72,4 oranında artmıştır. Olağandışı kârlar 2 milyon YTL'den 29 milyon YTL'ye yükselmiştir. Diğer taraftan personel giderlerindeki artış %32,1 ile sınırlı kalmıştır. Sonuç olarak finansal kiralama sektörü dönem net kârında %79,1 oranında artış gerçekleştirerek kârını 109 milyon YTL'den 195 milyon YTL'ye yükselmiştir.

2.3.2 Faktoring Sektörü Faaliyetleri

Mart 2008 döneminde faktoring şirketlerinin takipteki alacaklarının toplam alacaklar içindeki payının yükselmeye devam ettiği ve Aralık 2007 dönemine göre 2,1 puan arttığı gözlenmiştir. Aynı

² Ayrıca bünyelerinde finansal kiralama işlemi yapan 10 adet kalkınma-yatırım bankası ve 4 adet katılım bankası bulunmaktadır.

çerçeve, aktif kârlılıklarında 5,1 puanlık ve özkaynak kârlılıklarında 19,22 puanlık düşüş olmuştur. Sonuç olarak zarar eden şirket sayısı 13'den 24'e yükselmiştir. Diğer taraftan, alacakların özkaynaklara oranının (işlem sınırı rasyosu) 0,5 puanlık düştüğü ve bilanço içi YP net pozisyonun -12 puan yükseldiği görülmektedir.

Tablo 2.3-3: Faktoring Sektörü Performansına Dair Başlıca Büyüklükler

	Mar.06	Haz.06	Eyl.06	Ara.06	Mar.07	Haz.07	Eyl.07	Ara.07	Mar.08
Takipteki Alacaklar/Brüt Alacaklar %	2,5	2,0	2,1	2,3	2,5	2,7	2,9	3,2	5,3
Zarar eden Şirket Sayısı	10	18	11	11	14	11	15	13	24
Dönem Kârı/Özkaynak Toplamı %	4,4	3,4	25,1	27,9	7,2	6,2	11	21	1,8
Dönem Kârı/ Aktif Toplamı %	1,3	0,8	7,4	7,8	2,2	1,4	0,6	5,6	0,5
Bilanço içi YP net Pozisyon/ Özkaynaklar %	-37	-45	-35,1	-43,3	-41	-50	-49	-48	-60
İşlem Sınırı Rasyosu (< 30)	2,8	3,3	2,8	3,0	3,0	3,2	3,4	3,3	2,8

Faktoring şirketlerinin aktifleri Mart 2008 döneminde bir önceki yıla göre %14,7 oranında büyüme göstermiştir. Aktiflerin büyüme kaynağının ağırlıklı artan mali ve ticari borçların olduğu görülmektedir. Bilançoda mali ve ticari borçlar artarken, sağlanan fonların aynı oranda faktoring alacağına dönüştürülemediği, bankalarda tutulan nakdin yükseldiği, alacakların takibe alınma oranının %3,2'den %5,3'e yükseldiği görülmektedir.

Aktiflerde %82,1 paya sahip olan faktoring alacakları, bir önceki döneme göre %11 oranında büyümüş ve aktiflerdeki payında 2,7 puanlık azalma olmuştur. Sanayi sektöründe yer alan metal dışı madenler alt sektöründeki %22,4 oranındaki ve inşaat sektöründeki %21,9 oranındaki büyüme ile toptan, perakende ticaret, tamir ve komisyonculuk alt sektöründeki %25,8 oranındaki daralma dikkat çekmektedir. Alacaklar müşteri grupları açısından incelendiğinde, alacakların %82,8'inin KOBİ olmayan ticari işletmeler, %11,2'sinin KOBİ'ler ve %6'sının diğer müşteri grupları şeklinde dağıldığı görülmektedir. Bu dağılım bir önceki döneme kıyasla KOBİ'lerin alacaklardaki payının 3,3 puan azaldığını, diğer sektörlerin payının ise 2,5 puan yükseldiğini göstermektedir.

Tablo 2.3-4: Faktoring Alacakları

(Milyon YTL)	Ara.07	Mar.08	% Pay	Büyüme (%)	Ticari İşl.	KOBİ	Diğer
Tarım	102	107	1,6	4,3	1,5	2,0	2,1
Sanayi	4.378	4.501	67,9	2,8	69,1	68,1	50,9
Hizmetler	1.846	1.973	29,8	6,9	28,6	29,2	46,4
Diğer	55	51	0,8	-7,5	0,8	0,6	0,6
Toplam	6.381	6.632	100,0	3,9	5.491	745,2	395,9

Mart 2007 dönemine kıyasla faktoring gelirleri %23 oranında artış göstermiştir. Aynı dönemde faiz giderleri %37,9, personel giderleri %83 oranında, diğer faaliyetler sonucu net zarar %86 oranında artmış ve dönem sonu kârı %61,6 oranında azalma kaydetmiştir. Dönemsel olarak, faiz oranlarındaki artışın yol açtığı faiz ödemelerindeki yükseliş, takipteki alacaklar nedeniyle ayrılan karşılıklardaki artış ve kurların yükselmesiyle kambiyo zararlarının kambiyo kârlarını aşması dönem kârının düşmesine neden olmuştur.

2.3.3 Tüketici Finansman Sektörü Faaliyetleri

Mart 2008 döneminde finansman şirketlerinin takibe alınan kredilerin toplam kredilerdeki payında 2,4 puanlık yükselme görülürken, özkaynak kârlılığında 11,3 ve aktif kârlılığında 0,9 puanlık düşüş, bilanço içi net pozisyonda 221 puanlık negatif büyüme gözlenmiştir. Sonuç olarak, bir önceki dönem 1 olan zarar eden şirket sayısı bu dönem 4'e yükselmiştir.

Tablo 2.3-5: Tüketici Finansman Sektörü Performansına Dair Başlıca Büyüklükler

	Mar.06	Haz.06	Eyl.06	Ara.06	Mar.07	Haz.07	Eyl.07	Ara.07	Mar.08
Takipteki Alacaklar/Brüt Alacaklar %	1,4	1,6	1,7	2,4	2,0	1,7	2,0	2,2	4,6
Zarar eden Şirket Sayısı	2	0	1	0	1	1	1	1	4
Dönem Kârı/ Özkaynak Toplamı %	4,0	10,0	16	19	6,0	11,0	14,0	17,0	5,7
Dönem Kârı/ Aktif Toplamı %	0,3	0,7	1,2	1,4	0,4	0,9	1,1	1,3	0,4
Bilanço içi YP net Pozisyon/Özkaynaklar %	-167	-211	-113	-153	-157	-152	-163	-161	-381
İşlem Sınırı Rasyosu (< 30)	13,1	14,2	13,3	13,6	13,0	11,9	11,3	12,2	12,0

Mart 2008 döneminde finansman şirketlerinin aktifleri %10,2 oranında büyüme göstermiştir. Büyümenin başlıca kaynağının mali ve ticari borçlardaki artış olduğu görülmektedir. Kredilerin büyüme oranı %6,5 ile aktiflerin büyüme oranının gerisinde kalmış ve bilançodaki payı 3,2 puan gerilemiştir. Takipteki alacakların payı %2,9 olarak gerçekleşmiştir. Diğer taraftan, finansman şirketlerince elde tutulan nakit değerlerin kayda değer bir artış gösterdiği gözlenmektedir.

Kredilere ilişkin verilerin incelenmesinden finansman şirketi toplam kredilerinin Mart 2008 döneminde %5,2 oranında büyüdüğü, en yüksek büyümenin de %12,7 ile hizmetler sektöründe görüldüğü, bireysel ve KOBİ müşterilerinin kredilerdeki payının sırasıyla 1,6 ve 1,9 puan düştüğü, buna mukabil, ticari şirketlerin ve diğer müşterilerin payının aynı oranlarda yükseldiği tespit edilmiştir.

Tablo 2.3-6: Finansman Şirketleri Kredileri

(Milyon YTL)	Pay		Pay		Büyüme (%)	Müşteri Grubuna Göre			
	Ara.07	(%)	Mar.08	(%)		Bireysel	Ticari Şt.	KOBİ	Diğer
Tarım	12,8	0,3	12,6	0,3	-0,9	0,1	0,0	0,0	0,2
Sanayi	2.555,0	67,2	2.648,2	66,2	3,6	95,8	57,7	95,5	61,6
Hizmetler	579,6	15,2	653,0	16,3	12,7	1,7	17,5	3,4	7,2
Diğer	656,3	17,3	688,0	17,2	4,8	2,4	24,9	1,1	30,9
Toplam	3.804	100	4.002	100	5,2	1.243	988	440	1.331

Mart 2007 dönemine kıyasla Mart 2008 döneminde finansman şirketlerinin tüm gelir kalemlerinde azalma gözlenmektedir. Bu çerçevede, finansman gelirleri %67 oranında, faiz giderleri %73 oranında, personel giderleri %73 oranında ve dönem kârında %63 oranında azalma görülmüştür.

3 RİSK, SERMAYE ve KÂRLILIK DEĞERLENDİRMESİ

3.1 Bankacılık Sektörü Risk, Sermaye ve Kârlılık Değerlendirmesi

3.1.1 Kredi Riski

2007 yılının sonunda 285,6 milyar YTL olan toplam nakdi kredi hacmi, %11,9 artış kaydederek, 2008 yılının ilk çeyreğinde 319,6 milyar YTL'ye ulaşmıştır. Eylül 2007-Aralık 2007 döneminde %9,8 oranında bir artış görülen YP kredi hacmi Aralık 2007- Mart 2008 döneminde %25,4 oranında bir büyüme göstererek 86 milyar YTL düzeyine ulaşmıştır. Aralık 2007 itibarıyla 18,5 milyar YTL seviyesinde olan dövize endeksli krediler Mart 2008'de %23,3'lük bir artış göstererek 22,8 milyar YTL'ye ulaşmıştır. Bu çerçevede 2008 yılı ile birlikte YP kredilerde ve dövize endeksli kredilerde TP kredilere göre daha hızlı bir büyüme görülmektedir.

Aralık 2007 dönemine kadar düşük bir büyüme hızına sahip olan ve Eylül 2007-Aralık 2007 döneminde de %4 oranında büyüyen gayrinakdi kredi ve yükümlülükler 2008'in ilk çeyreği itibarıyla %15,9 oranında önemli bir büyüme göstermiştir. 2008 yılının ilk çeyreği itibarıyla 2007 yılında payı düşen YP gayrinakdi kredilerin payının tekrar arttığı ve gayrinakdi kredilerin %63'ünü oluşturduğu görülmektedir. Söz konusu oran 2007 yıl sonuna göre beş puanlık bir artış göstermiştir.

2008 yılının ilk çeyreğinde TGA 2007 yılsonuna göre %3,7 oranında azalarak 9,3 milyar YTL olarak gerçekleşmiştir. Söz konusu dönemde sadece katılım bankalarının TGA'sında yükseliş yaşanmıştır. Karşılıkların brüt TGA'ya oranında 2007 yılı boyunca yaşanan azalış 2008 yılının ilk çeyreği itibarıyla da devam etmektedir. Söz konusu oran 2007 yılsonunda %86,8 iken 2008'in ilk çeyreğinde %84,8 olarak gerçekleşmiştir. Aralık 2007 dönemine kıyasla Mart 2008'de hem brüt TGA'da hem de ayrılan karşılık tutarında bir düşüş yaşanmıştır. Karşılıkların brüt TGA'ya oranında yaşanan azalma kredi riski açısından olumsuz değerlendirilmektedir.

2008 yılının ilk çeyreği itibarıyla kısa vadeli kredilerin toplam krediler içindeki payı azalmaya devam etmektedir. Özellikle tüketici kredileri için orta ve uzun vadeli kredilerdeki artış hızı kısa vadeli tüketici kredilerindeki artıştan yüksek seyretmektedir. Para cinsi açısından incelendiği zaman hem kısa vade de hem uzun vade de YP kredilerin toplam içindeki payında artış olduğu görülmektedir.

Tablo 3.1-1: Krediler ve Kredi Kartlarında Vade ve Para Cinsi Dağılımı

%	Krediler			Kredi Kartları			Tüketici Kredileri		
	Ara. 06	Ara. 07	Mar. 08	Ara. 06	Ara. 07	Mar. 08	Ara. 06	Ara. 07	Mar. 08
Kısa Vadeli Toplam	46,8	45,9	44,9	94,6	98,8	99,4	9,8	9,8	9,3
TP	37,7	38,3	36,2	94,7	98,6	99,2	9,8	9,8	9,3
YP	9,1	7,6	8,7	0,2	0,2	0,2	0,0	0,0	0,0
Uzun Vadeli Toplam	53,2	54,1	55,1	5,1	1,2	0,6	90,2	90,2	90,7
TP	36,8	37,8	36,9	5,1	1,2	0,6	90,2	90,2	90,7
YP	16,4	16,3	18,1	0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Toplam	100,0	100,0	100,0	100	100,0	100,0	100	100,0	100,0
TP	74,6	76,0	73,1	99,8	99,8	99,8	100	100,0	100,0
YP	25,4	24,0	26,9	0,2	0,2	0,2	0,0	0,0	0,0

Bankaların kullandığı büyük kredilerin dağılımı incelendiği zaman 2008 yılı ilk çeyreğinde bankaların özkaynaklarının %10-%20 arası büyüklüğünde olan kredilerinin miktarında 2007 yılsonuna göre artış yaşandığı ve söz konusu kredilerin hem özkaynak hem de krediler içindeki payını arttırdığı görülmektedir. Bununla birlikte aynı dönem itibarıyla bankaların öz kaynaklarının %20-%25'i arası büyüklüğünde olan kredilerinin hem miktarında hem de kredi ve özkaynaklar içindeki paylarında düşüş yaşandığı görülmektedir.

Tablo 3.1-2: Bankaların Kullandığı Büyük Kredilerin Dağılımı

%	Ara.06		Ara.07		Mar.08	
	Özkaynaklara Oranı	Kredilere Oranı	Özkaynaklara Oranı	Kredilere Oranı	Özkaynaklara Oranı	Kredilere Oranı
10'dan Büyük	51,1	12,0	29,9	7,0	37,3	8,4
10-15 Arası	21,2	5,0	12,8	3,0	18,1	4,1
15-20 Arası	13,7	3,2	7,5	1,8	14,2	3,2
20-25 Arası	11,8	2,8	6,9	1,6	5,0	1,1

*Bir gerçek ya da tüzel kişiye veya bir risk grubuna öz kaynakların yüzde onu veya daha fazlası oranında kullanılan krediler büyük kredi sayılır.

2008'in ilk çeyreği itibarıyla 1 milyon YTL'den büyük miktarda verilen krediler toplamının toplam krediler içindeki payında yaklaşık 3 puanlık bir artış görülmektedir. Müşteri sayısının dağılımında önemli bir değişiklik meydana gelmemiş; 51 bin-100 bin YTL arası kredi verilen müşteri sayısının toplam içindeki payında ufak bir artış yaşanmıştır. Aynı dönem için müşteri başına kredi tutarı tüm kredi ölçeklerinde artmış özellikle 1 milyon YTL'den büyük krediler için söz konusu tutarda yaşanan hızlı artış dikkat çekmektedir.

Tablo 3.1-3: Kredilerin Büyüklük ve Müşteri Sayısı Açısından Dağılımı

Kredi Tutarı	Kredi Toplamı (%)			Müşteri Sayısı (%)			Müşteri Başına Kredi Tutarı (bin YTL)		
	Ara.06	Ara.07	Mar.08	Ara.06	Ara.07	Mar.08	Ara.06	Ara.07	Mar.08
1 milyon YTL'den büyük	42,36	40,55	43,19	0,05	0,06	0,07	6.146	5.494	6.083
501 bin YTL-1 milyon YTL	4,87	5,02	4,82	0,05	0,06	0,06	710	698	706
101 bin YTL-500 bin YTL	12,48	13,58	13,07	0,46	0,56	0,63	199	194	194
51 bin YTL-100 bin YTL	6,75	7,76	7,60	0,71	0,89	1,00	70	70	71
51 bin YTL'den az	33,55	33,09	31,32	98,72	98,43	98,24	3	3	3
Genel Toplam	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	7	8	9

2008 yılı ilk çeyreğinde tarım sektörüne kullanılan kredilerin payının arttığı, hizmetler ve sanayi sektörlerine kullanılan kredilerin toplam içindeki payında ise küçük azalışlar meydana geldiği görülmektedir. Sektörel bazda takibe dönüşüm oranları incelendiğinde ise tüm sektörler bazında takibe dönüşüm oranlarında azalış yaşandığı görülmektedir. Sanayi sektörünün alt sektörlerinin de aynı dönemde takibe dönüşüm oranlarında düşüş yaşanmıştır.

Tablo 3.1-4: Kurumsal ve Ticari Kredilerin Sektörel Dağılımı

Mar. 08 (%)	Nakdi Kredilerin Sektörel Dağılımı			Takibe Dön. Oranı	Gayrinakdi Krediler
	Kısa Vadeli	Orta-Uzun V.	Toplam (Brüt)		
Tarım	6,62	4,96	5,81	3,07	1,11
Sanayi	46,88	34,42	41,07	4,29	42,82
Madencilik	2,22	1,21	1,71	1,50	2,83
İmalat Sanayi	43,73	29,98	37,39	4,63	36,73
Elektrik-Gaz-Su	0,94	3,23	1,98	0,16	3,26
Hizmetler	46,49	60,62	53,12	2,41	56,07
Toplam	100,00	100,00	100,00	3,14	100,00
Top. Kur.ve Tic. Kred. (Milyar YTL)	109,10	110,28	226,14		112,09
Kur. ve Tic. Kred./Topl. Kredi (%)	75,87	62,25	68,38		66,23

Aralık 2007–Mart 2008 döneminde alt sektörler itibarıyla tahsili gecikmiş alacaklar incelendiğinde dikkat çeken en önemli husus tekstil ve tekstil ürünleri sanayi alt sektörünün TGA'sında meydana gelen yaklaşık 2 puanlık düşüştür. Bu durum, görünümün negatiften durağan hale dönüşünü işaret etmektedir. Bu gelişmeye paralel olarak söz konusu sektörün 2007 yıl sonunda %13,1 olan takibe dönüşüm oranı 2008 yılının ilk çeyreğinde gerileyerek %10,9'a düşmüştür.

Tablo 3.1-5: TGA İçerisinde En Yüksek Paya Sahip Alt Sektörler

	Ara.07			Mar.08		
	TGA İçindeki Payı (%)	TGA/Toplam Krediler (%)	Nakit Krediler İçindeki Payı (%) ve Sıralaması	TGA İçindeki Payı (%)	TGA/Toplam Krediler (%)	Nakit Krediler İçindeki Payı (%) ve Sıralaması
Kredi Kartları	17,76	6,34	9,3 (3)	18,12	6,12	8,74 (4)
Tekstil ve Tekstil Ürünleri San.	15,45	13,09	3,63 (8)	13,52	10,89	3,48 (7)
Diğer	12,39	4,64	9,03 (4)	11,46	2,80	12,51 (1)
Toptan Ticaret ve Komisyonculuk	6,05	4,00	5,14 (5)	5,95	4,04	4,44 (6)
Gıda, Meşrubat ve Tütün San.	5,17	5,28	3,29 (10)	5,16	5,01	3,08 (10)
Ferdi Kredi Diğer	5,06	1,75	10,05 (2)	6,12	1,88	10,02 (3)
İnşaat	3,90	2,86	4,7 (6)	4,07	2,62	4,75 (5)
Perakende Ticaret ve Kişisel Ürünler	2,74	4,27	2,18 (13)	3,23	4,70	2,06 (14)
Tarım*	2,67	4,86	1,85 (15)	2,95	3,02	2,98 (11)
Ferdi Kredi Otomobil	2,40	3,87	2,11 (14)	2,58	4,15	1,87 (15)

Balıkçılık ve avcılık dahil edilmemiştir.

Aralık 2007-Mart 2008 döneminde toplam donuk alacaklar %3 oranında azalarak 10,1 milyar YTL düzeyine inmiştir. Bununla birlikte söz konusu dönemde, teminatsız donuk alacakların tutarında ve teminatsız donuk alacakların toplam donuk alacaklar içindeki payında bir artış göze çarpmaktadır. Bu artışın özellikle son dönemde küresel kredi piyasalarında yaşanan gelişmeler çerçevesinde kredi riski açısından olumsuz bir durum olarak değerlendirilebileceği söylenebilir.

Tablo 3.1-6: TGA Teminat ve Garanti Bilgileri

	Brüt Bakiye (milyon YTL)			Teminata Göre Oransal Dağılım (%)			Toplam Teminat/Kredi (%)		
	Ara 06	Ara 07	Mar 08	Ara 06	Ara 07	Mar 08	Ara 06	Ara 07	Mar 08
Toplam Donuk Alacaklar	8.550	10.345	10.070	100,0	100,0	100,0	38,0	36,3	39,4
a) I. Grup Teminata Sahip Olanlar	19	54	27	0,2	0,5	0,3	52,6	85,0	54,3
b) II. Grup Teminata Sahip Olanlar	3.382	3.891	3.643	39,6	37,6	36,2	71,0	64,1	70,5
c) III. Grup Teminata Sahip Olanlar	1.374	1.739	1.728	16,1	16,8	17,2	51,1	62,5	73,8
d) IV. Grup Teminata Sahip Olanlar	224	243	242	2,6	2,4	2,4	61,4	50,7	46,1
e) Teminatsız Olanlar	3.552	4.417	4.430	41,5	42,7	44,0			
Yeniden Yapılandırılan Alacaklar	1.477	477	198						
Yeni İtfa Planına Bağlı Alacaklar	583	387	344						

2007 yılında genel olarak takibe dönüşüm oranlarındaki düşüş 2008 yılının ilk çeyreğinde de devam etmiştir. Sektörel bazda incelendiği zaman yılın ilk çeyreğinde dikkati çeken en önemli husus tarım kredilerinin takibe dönüşüm oranında yaşanan azalmadır. Bununla birlikte tarım sektörü için söz konusu oran diğer sektörlerle göre daha oynak olması göz önünde bulundurulmalıdır. Genel olarak Aralık 2007'de %3,42 olan takibe dönüşüm oranı Mart 2008'de %3,05'e düşmüştür.

Tablo 3.1-7: Sektörel Bazda Takibe Dönüşüm Oranları

%	Aralık 06	Mart 07	Haziran 07	Eylül 07	Aralık 07	Mart.08
Bireysel	2,98	3,12	3,07	3,02	2,88	2,84
Tarım	6,78	4,05	2,99	4,27	4,61	3,07
Sanayi	4,57	5,17	5,24	4,97	4,80	4,29
Hizmetler	2,80	2,66	2,47	2,51	2,49	2,41
Diğer	5,98	4,54	5,80	5,18	4,62	2,79
Toplam	3,71	3,65	3,64	3,58	3,42	3,05

Mart 2008 senaryo analizi sonuçları, SYR değişimi bazında Aralık 2007 dönemine göre önemli bir değişiklik içermemektedir. Buna göre, ortaya çıkan zarar tutarlarında ve bu tutarların özkaynaklara oranında bir artış yaşandığı görülmektedir. Söz konusu durumun kredilerdeki büyüme hızının özkaynaklara göre daha yüksek olması neticesinde ortaya çıktığı söylenebilir. Dolayısıyla kredi riskinden kaynaklanabilecek muhtemel zararların özkaynakları, dolayısıyla sermaye yeterliliğini daha fazla etkilemesi olası görünmektedir.

Tablo 3.1-8: Kredi Riski Senaryo Analizleri Sonuçları

Senaryo (Milyon YTL)	Ara.07				Mar.08			
	Zarar	SYR (%)	SYR Değişimi (Puan) *	Zarar/Özkaynak (%)	Zarar	SYR (%)	SYR Değişimi (Puan) **	Zarar/Özkaynak (%)
Nakdi Kredilerin %1'inin Zarara Dönüşmesi	2.329	17,62	-0,52	3,18	2.628	16,01	-0,50	3,41
Nakdi Kredilerin %5'inin Zarara Dönüşmesi	11.645	15,49	-2,65	15,92	13.142	13,95	-2,56	17,01
Gayri Nakdi Kredilerin %1'inin Zarara Dönüşmesi	674	17,99	-0,15	0,92	776	16,37	-0,14	1,01
Gayri Nakdi Kredilerin %5'inin Zarara Dönüşmesi	3.369	17,39	-0,75	4,60	3.879	15,77	-0,74	5,03

Not: İller Bankası verileri hariç tutulmuştur.

* Aralık 2007 dönemi ortalama SYR'si %18,14'tür.

**Mart 2008 dönemi ortalama SYR'si %16,51'dir.

3.1.2 Piyasa Riski

2007 yılsonu itibarıyla 124 milyar YTL'ye ulaşmış olan ticari portföy tutarı özellikle 2008 yılı Mart ayında satılmaya hazır menkul değerlerde gözlenen artış neticesinde 136 milyar YTL'ye ulaşmıştır. 2008 yılı ile birlikte türev finansal araçlarda da büyük bir artış görülmektedir. Türev finansal araçlar 2008 yılının ilk çeyreğinde 2007 yıl sonuna göre %45 oranında büyüyerek 232,3 milyar YTL'ye ulaşmıştır.

Piyasa faiz oranı riski açısından risk faktörlerine duyarlılığın değerlendirilmesinde, menkul kıymetlerin türler itibarıyla dağılımları dikkate alınacaktır.

Tablo 3.1-9: Ticari Portföyün Menkul Kıymet Türleri İtibarıyla Dağılımı

%	Ara.07			Mar.08		
	TP	YP	Toplam	TP	YP	Toplam
DİBS	73,39	12,33	85,72	69,58	15,08	84,66
Değişken Faizli	40,54	6,03	46,57	34,78	8,77	43,56
Sabit Faizli	32,85	6,31	39,15	34,80	6,31	41,10
Eurobond	0,00	10,95	10,95	0,00	12,21	12,21
Değişken Faizli	0,00	0,00	0,00	0,00	0,01	0,01
Sabit Faizli	0,00	10,94	10,94	0,00	12,20	12,20
Hisse Senedi ve Yatırım Fonu	0,37	0,06	0,43	0,35	0,07	0,41
Diğer	0,15	2,75	2,90	0,13	2,59	2,72
Değişken Faizli	0,03	2,44	2,46	0,02	2,33	2,35
Sabit Faizli	0,13	0,31	0,43	0,11	0,26	0,37
TOPLAM	73,91	26,09	100,00	70,06	29,94	100,00
Değişken Faizli	40,57	8,47	49,04	34,80	11,11	45,91
Sabit Faizli	32,97	17,56	50,53	34,90	18,77	53,67
Diğer	0,37	0,06	0,43	0,35	0,07	0,41

Aralık 2007 –Mart 2008 döneminde, YP menkul kıymetlerin, toplam içindeki payı artmıştır. Söz konusu husus toplam menkul kıymetlerin %85'ini oluşturan DİBS'lerden kaynaklanmaktadır. Bunun yanı sıra küresel piyasalarda yaşanan gelişmeler sabit faizli menkul kıymetlere olan ilgiyi arttırmıştır. Menkul kıymetler türleri itibarıyla incelendiği zaman kamu menkul kıymetlerinin toplam menkul kıymetler içerisindeki payında kısmi bir azalış görülmektedir. Söz konusu dönemdeki bu azalış eurobondların payında yaşanan 2,5 puanlık artışla dengelenmiştir.

Küresel piyasalarda yaşanan dalgalanmanın da etkisiyle 2007 yılının eylül ayında %16 seviyelerine düşen DİBS için ikincil piyasada gerçekleşen ortalama bileşik faiz oranı 2007 yıl sonunda %16,7 olarak gerçekleşmiştir. 2008 yılı ile birlikte tekrar yükselişe geçen faizler Mart 2008 itibarıyla %18,5 seviyesine ulaşmıştır. 2007 yılsonuna doğru dalgalanmanın etkisinin azalması paralelinde ılımlı bir seyir izlemeye başlayan faiz oranları, dalgalanmanın ikincil etkilerinin 2008 de tekrar ortaya çıkması sonucu Mart ayı itibarıyla daha oynak bir hal almıştır. 2008 yılı ile birlikte faiz oranındaki oynaklığın tekrar artması, sektörün maruz kaldığı piyasa faiz oranı riskinde bir artış yaşanmasına neden olmaktadır.

Portföylerinde bulundukları sabit faizli DİBS toplamının sermayelerine oranı yüksek olan mevduat bankalarının DİBS fiyatlarındaki değişimlerden en yoğun bir biçimde etkileneceği görülmektedir. Diğer taraftan Aralık 2007 – Mart 2008 döneminde ticari portföyde yer alan sabit faizli DİBS tutarında 9 milyar YTL tutarında bir artış meydana gelirken aynı dönemde toplam özkaynaklarda önemli bir değişim meydana gelmemesi, uygulanan senaryoların görece etkisinin daha belirgin olması sonucunu doğurmuştur.

Tablo 3.1-10: İkinci El DİBS Fiyatlarındaki Olası Değişimlerin Etkileri

Mart 2008 (Milyon YTL)			İkinci El DİBS Fiyatlarındaki Değişim				
	Ticari Porftöy	Sabit Faizli DİBS	Özk.	-5	-1	1	5
				Fiyatlardaki Değişimin Sermayeye Etkisi (%)			
Mevduat	122.841	53.959	64.198	-4,2	-0,8	0,8	4,2
KYB	1.803	1.301	9.307	-0,7	-0,1	0,1	0,7
Toplam	124.644	55.261	73.505	-3,8	-0,8	0,8	3,8

2007 yılsonunda 2007 yılı Eylül ayına göre azalan eurobond tutarı 2008 yılı ilk çeyreği itibarıyla tekrar yükselmiştir. Söz konusu yükselişe özkaynaklardaki kısmi ufak azalışın eklenmesi Mart 2008 tarihli veriler üzerinden yapılan senaryo analizlerinin önceki döneme göre bankalar açısından daha olumsuz sonuçlar üretmesine sebep olmuştur.

Tablo 3.1-11: Eurobond Fiyatlarındaki Olası Değişimlerin Etkileri

Mart 2008 (Milyon YTL)			Eurobond Fiyatlarındaki Değişim						
	Ticari Porftöy	Sabit Faizli Eurobond	Özk.	-10	-5	-1	1	5	10
				Fiyatlardaki Değişimin Sermayeye Etkisi (%)					
Mev. Bank	122.841	16.084	64.198	-2,5	-1,3	-0,3	0,3	1,3	2,5
KYB	1.803	299	9.307	-0,3	-0,2	0,0	0,0	0,2	0,3
Toplam	124.644	16.383	73.505	-2,2	-1,1	-0,2	0,2	1,1	2,2

Hisse senedi fiyat riski çerçevesinde incelenen İMKB endeksi 2008 yılına yükselişe başlayarak Şubat ayının ortasında yılın en yüksek seviyesine ulaşmıştır. Daha sonra küresel dalgalanmanın da etkisiyle inişe geçen endeks Mart ayı itibarıyla 39.000 seviyesine inmiştir. 2007 yılı Ağustos ayında kısa süreli bir sıçrama yaşanan endeks getirisi oynaklığında 2008 yılı başında bir yükselme yaşansa da, Mart ayı itibarıyla endeks daha ılımlı bir seyir izlemeye başlamıştır.

Grafik 3.1-1: İMKB-100 Endeksi Günlük Getiri Volatilitesi

Hisse senedi ve yatırım fonu fiyat değişimlerinin sektörün sermayesi üzerindeki etkilerinin DİBS ve eurobond fiyatlarına göre oldukça sınırlı olduğu görülmektedir. Diğer taraftan, ticari portföy ve hisse senedi yatırımlarındaki artışa özkaynaklardaki azalışın eklenmesi halinde bile, Mart 2008 tarihli veriler üzerinden düzenlenen senaryo sonuçlarının bankalar açısından Aralık 2007'ye göre önemli bir değişiklik içermediği görülmektedir.

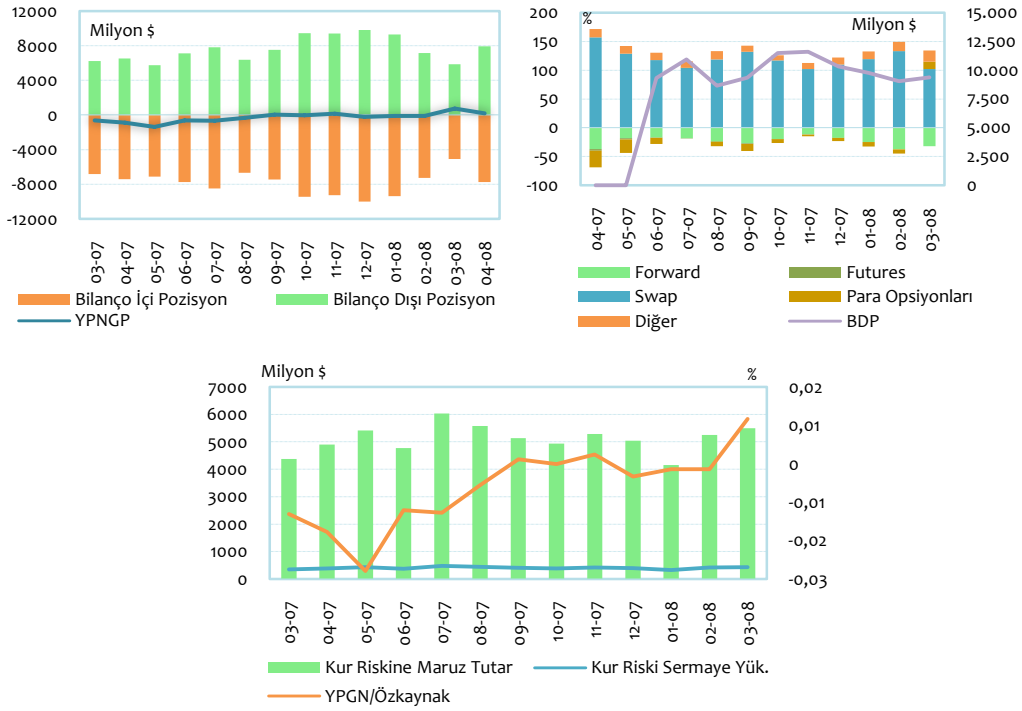
Tablo 3.1-12: Hisse Senedi ve Yatırım Fonu Fiyatlarındaki Olası Değişimlerin Etkisi

Mart 2008 (Milyon YTL)				HS+YF Fiyatlarındaki Değişim (%)					
	Ticari Portföy	Hisse Senedi ve Yatırım Fonu	Özk.	-10	-5	-1	1	5	10
Mevduat	122.841	522	64.198	-0,08	-0,04	-0,01	0,01	0,04	0,08
KYB	1.803	44	9.307	-0,05	-0,02	0,00	0,00	0,02	0,05
Toplam	124.644	566	73.505	-0,08	-0,04	-0,01	0,01	0,04	0,08

Aralık 2007 (Milyon YTL)				HS+YF Fiyatlarındaki Değişim (%)					
	Ticari Portföy	Hisse Senedi ve Yatırım Fonu	Özk.	-10	-5	-1	1	5	10
Mevduat	121.534	467	64.533	-0,07	-0,04	-0,01	0,01	0,04	0,07
KYB	2.320	44	8.952	-0,05	-0,02	0,00	0,00	0,02	0,05
Toplam	123.854	510	73.486	-0,07	-0,03	-0,01	0,01	0,03	0,07

Bilanço içi açık pozisyon (BİP) ve bilanço dışı pozisyon (BDP) 2007 yılını son çeyreğinde önemli bir artış göstermiş, fakat 2008 yılının ilk çeyreğinde azalma eğilimine girerek Mart 2008 sonu itibarıyla 5 ve 5,8 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. 2007 yılının ilk üç çeyreğinde \pm %3 bandında dalgalanan YPNGP/Özkaynak oranı Eylül 2007–Mart 2008 döneminde \pm %1,5 bandında dalgalandığı, görülmektedir. Bilanço dışı pozisyonun en önemli payını swap işlemleri oluşturmaktadır.

Grafik 3.1-2: BİP, BDP, YPNGP ve Kur Riski Sermaye Yükümlülüğü

Diğer taraftan, katılım bankalarının sermayesinin kur artışlarından olumlu, düşüşlerinden olumsuz yönde etkilenecek olması dikkat çekicidir. YPNGP/Özkaynak oranı mutlak değer olarak küçülen katılım bankalarının Mart 2008 verileri üzerinden uygulanan senaryo sonuçlarının önceki döneme kıyasen daha olumsuz sonuçlar ürettiği görülmektedir. Bu durum, söz konusu bankaların bilanço içi ve yabancı para net genel pozisyonu pozitif olmasından kaynaklanmaktadır. Sektör genelinde ise kur değişimlerine karşı duyarlılığın azaldığı görülmektedir.

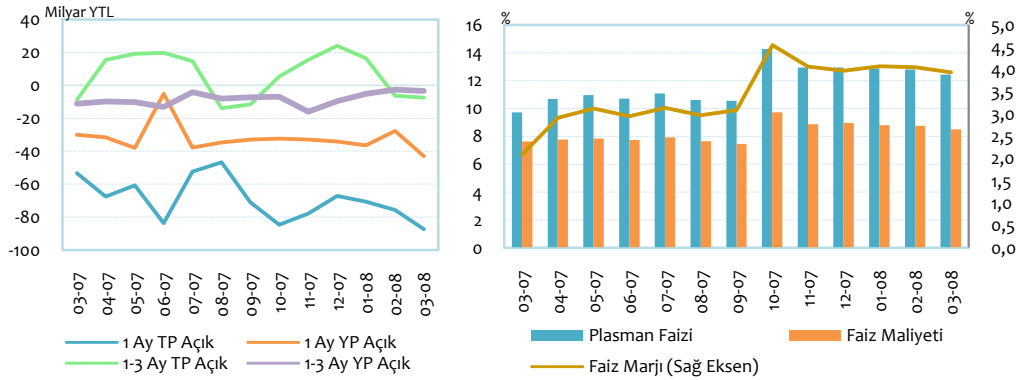
Tablo 3.1-13: Kurlardaki Olası Değişimlerin Etkileri

28 Mart 2008 itibarıyla (Milyon USD)	Bilanço İçi Pozisyon (BİP)	Özk.	BİP/Özk. (%)	YPNGP	YPNGP/Özk. (%)	Kurlardaki Değişim Oranı (%)					
						-20	-10	1	5	25	50
Mevduat	-5.730	62.050	-9,2	708	1,1	1,85	0,92	-0,09	-0,46	-2,31	-4,62
Kalkınma	201	7.322	2,7	-6	-0,1	-0,55	-0,27	0,03	0,14	0,69	1,37
Katılım	628	1.953	32,2	39	2,0	-6,43	-3,22	0,32	1,61	8,04	16,08
Toplam	-4.901	71.325	-6,9	741	1,0	1,37	0,69	-0,07	-0,34	-1,72	-3,44

3.1.3 Yapısal Faiz Oranı Riski

Dönem içindeki değişime bakıldığında, 1 aylık açık 2008 yılının ilk çeyreğinde TP'de mutlak değer olarak artmış, 1 aylık YP açık ve 1-3 aylık YP açık düzeylerinde ise, önemli bir değişim görülmemektedir. 1-3 aylık TP fazla 2008 yılının ilk çeyreğinde önemli oranda azalarak açığa dönüşmüştür. TP açıklarda son çeyrekte görülen artma yapısal faiz oranı riski açısından olumsuz bir gelişme olarak değerlendirilmektedir.

2008 yılının ilk çeyreğinde ortalama plasman faizinin yaklaşık 0,5 puan azalışla %12,4'e, ortalama faiz maliyetinin ise 0,4 puan azalışla %8,5'e indiği görülmektedir. Faiz marjında ise önemli bir değişiklik gözlemlenmemiştir.

Grafik 3.1-3: Faiz Açıkları, Faiz Marjı ve Bileşenlerinin Gelişimi

Sektörün maruz kaldığı yapısal faiz oranı riski seviyesinin belirlenmesi amacıyla yapılan çeşitli senaryo analizlerinde, bankanın varlık ve yükümlülüklerinin yeniden fiyatlamaya tarihlerine kalan süreler ve ortalama plasman faizi ile kaynak maliyeti veri iken, faiz değişimlerinin banka kârlılığı üzerindeki etkisi hesaplanmaktadır. Hesaplamalarda, bankanın varlık ve yükümlülüklerinin faize duyarlılığının analiz dönemi boyunca değişmediği varsayılmaktadır. Ayrıca analizlerde yeni kaynak girişinin olmadığı varsayılmış ve paranın zaman değeri ihmal edilmiştir. Aşağıdaki tabloda 3 numaralı senaryoda YTL faizler 1 ay sonra 1 puan, 1-3 ay arasındaki dönemde 2 puan, 3-6 ay arasındaki dönemde 3 puan ve 6-12 ay arasındaki dönemde 6 puan artmaktadır.

Tablo 3.1-14: Yapısal Faiz Oranı Riskine İlişkin Senaryolar

Senaryolar	TP Faizlerdeki Değişim (puan)				YP Faizlerdeki Değişim (puan)			
	1 ay	1-3 ay	3-6 ay	6-12 ay	1 ay	1-3 ay	3-6 ay	6-12 ay
Senaryo 1	1,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Senaryo 2	0,00	0,00	0,00	0,00	1,00	0,00	0,00	0,00
Senaryo 3	1,00	2,00	3,00	6,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Senaryo 4	0,00	0,00	0,00	0,00	0,25	0,50	0,75	1,50
Senaryo 5	1,00	1,00	1,00	1,00	0,50	0,50	0,50	0,50
Senaryo 6	10,00	0,00	0,00	0,00	5,00	0,00	0,00	0,00
Senaryo 7	0,00	0,00	10,00	0,00	0,00	0,00	5,00	0,00
Senaryo 8	-1,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Senaryo 9	0,00	0,00	0,00	0,00	-1,00	0,00	0,00	0,00
Senaryo 10	-1,00	-2,00	-3,00	-6,00	-0,25	-0,50	-0,75	-1,50

Uygulanan senaryolar sonucunda, TP ve YP kalemlerde ortaya çıkan alternatif kazanç ve kayıplar incelendiğinde, tüm senaryolarda toplam kazanç ve kayıp değerlerinin Mart 2008 döneminde Aralık 2007 dönemine kıyasla mutlak değer olarak daha yüksek olduğu görülmektedir.

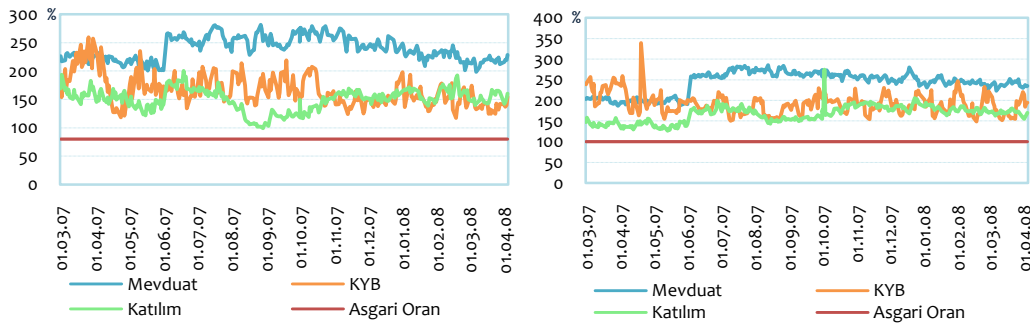
Tablo 3.1-15: Yapısal Faiz Oranı Riskine İlişkin Senaryo Sonuçları

Kazanç/Kayıp (Milyon YTL)	Eylül 07			Aralık 07			Mart 08		
	TP	YP	Toplam	TP	YP	Toplam	TP	YP	Toplam
Senaryo 1	-1.203	0	-1.203	-1.194	0	-1.194	-1.497	0	-1.497
Senaryo 2	0	-691	-691	0	-690	-690	0	-866	-866
Senaryo 3	-13.451	0	-13.451	-11.954	0	-11.954	-15.953	0	-15.953
Senaryo 4	0	-3.468	-3.468	0	-3.895	-3.895	0	-4.772	-4.772
Senaryo 5	-5.654	-2.254	-7.908	-4.830	-2.475	-7.305	-6.641	-3.022	-9.664
Senaryo 6	-12.035	-3.456	-15.492	-11.942	-3.451	-15.394	-14.973	-4.330	-19.303
Senaryo 7	-17.571	-7.728	-25.300	-18.316	-8.506	-26.822	-18.893	-11.218	-30.111
Senaryo 8	1.203	0	1.203	1.194	0	1.194	1.497	0	1.497
Senaryo 9	0	691	691	0	690	690	0	866	866
Senaryo 10	13.451	3.468	16.919	11.954	3.895	15.850	15.953	4.772	20.726

Faizlerdeki birim artışları ifade eden senaryolar incelendiğinde, 1 aylık dönemde 1 puanlık YTL faiz oranı artışını temsil eden Senaryo 1'de ortaya çıkan kayıp tutarı, Aralık 2007 dönemi için 1,194 milyon YTL iken Mart 2008 dönemi için 1,497 milyon YTL olarak hesaplanmıştır. Benzer şekilde 1 aylık dönemde 1 puanlık ABD Doları faiz oranı artışını temsil eden Senaryo 2'de ortaya çıkan kayıp tutarları, Aralık 2007 dönemi için 690 milyon YTL iken, Mart 2008 dönemi için 866 milyon YTL olarak gerçekleşmiştir. Bu sonuçlar, yapısal faiz oranı riskine duyarlılığı işaret etmektedir.

3.1.4 Likidite Riski

Banka grupları bazında günlük yabancı para ve toplam likidite yeterlilik oranlarının gelişimi dikkate alındığında, tüm banka gruplarında günlük yabancı para likidite yeterlilik oranlarının ve toplam likidite yeterlilik oranlarının bir önceki döneme göre azalma eğiliminde olmasına rağmen belirtilen alt sınırların üstünde gerçekleştiği görülmektedir.

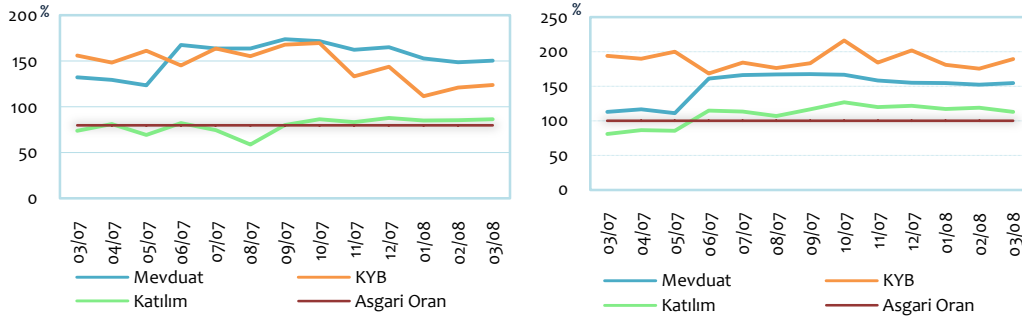
Grafik 3.1-4: Günlük YP ve Toplam Likidite Yeterlilik Oranlarının Gelişimi

Sektör genelinde ikinci vade dilimine ilişkin yabancı para ve toplam likidite yeterlilik oranları bir önceki döneme göre azalış eğilimi sergileyerek %147,2 ve %154,1 olarak gerçekleşmiştir. Bunun nedeni ise toplam varlıklardaki artış hızının toplam yükümlülüklerdeki artış hızından daha düşük olmasıdır.

Tablo 3.1-16: İkinci Vade Dilimine Dair YP ve Toplam Likidite Yeterlilik Oranı Bileşenleri

(Milyon YTL)	Aralık 07		Mart 08		(Milyon YTL)
	TP	YP	TP	YP	
Varlıklar					
Nakit Değerler ve TC Merkez Bankası	24.101	6.176	24.515	6.841	100.251
Gerçeğe Uygun Değer ve Satılmaya Hazır Menkul Değerler	2.097	298	2.169	27.772	3.299
Bankalar Yurtdışı Merkez ve Şubeler	21.931	17.865	23.594	19.890	3.419
Alacaklar	8.940	3.924	9.604	4.525	32.386
Krediler	71.885	11.192	77.544	13.571	11.934
Vadeye Kadar Elde Tutulacak Menkul Değerler	19.251	3.521	18.589	2.906	30.845
Türev İşlemler	30.850	24.876	38.056	27.610	182.133
Toplam	282.557	93.586	306.094	103.122	57.888
İkinci Vade Lik. Yet. Or.	155,1	161,7	154,1	147,2	198.606
					70.077
					Toplam

Banka grupları bazında 2008 yılının ilk çeyreğinde ikinci vade dilimine ilişkin yabancı para ve toplam likidite yeterlilik oranlarının gelişimine bakıldığında, bir önceki döneme göre azalma eğilimine rağmen alt sınırların hep üstünde gerçekleştiği görülmektedir.

Grafik 3.1-5: İkinci Vade Dilimine İlişkin YP ve Toplam Likidite Yeterlilik Oranları

3.1.5 Sermaye Yeterliliği

Aralık 2007 döneminde %18,9 olarak gerçekleşen sermaye yeterlilik rasyosu (SYR), Mart 2008 dönemi itibarıyla %17,2 olarak gerçekleşmiştir. Bankacılık sektörü toplam özkaynakları, Mart 2008 döneminde Aralık 2007 dönemine göre %4,3 oranında artarak 80,8 milyar YTL olmuş, buna karşın risk ağırlıklı varlıklar %15 oranında artışla 471 milyar YTL'ye yükselmiştir.

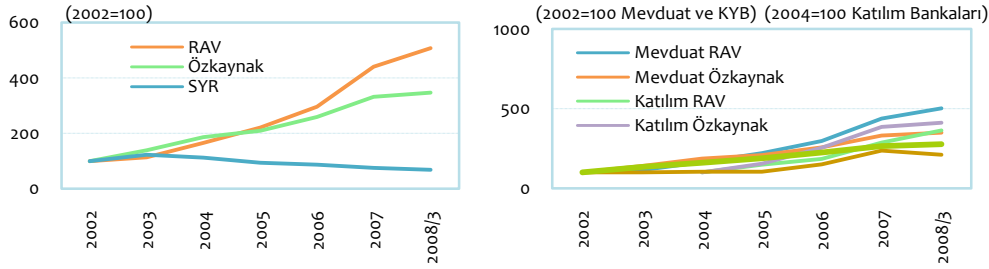
Tablo 3.1-17: Özkaynak, Risk Ağırlıklı Varlıklar ve Sermaye Yeterlilik Rasyosu

	Özkaynak (Milyon YTL)			RAV (Milyon YTL)			SYR		
	2007	2008/3	% değişim	2007	2008/3	% değişim	2007	2008/3	% değişim
Sektör	77.436	80.835	4,39	409.308	471.093	15,09	18,9	17,2	-9,30
Mevduat	66.087	69.635	5,37	380.469	435.754	14,53	17,4	16,0	-8,00
KYB	9.009	9.414	4,49	13.915	12.373	-11,08	64,7	76,1	17,51
Katılım	2.337	2.499	6,91	14.489	18.391	26,94	16,1	13,6	-15,78
Kamu	17.014	17.140	0,74	82.425	74.587	-9,51	20,6	23,0	11,32
Özel	39.058	39.291	0,60	229.970	206.955	-10,01	17,0	19,0	11,78
Yabancı	10.018	12.492	24,69	68.511	74.309	8,46	14,6	16,8	14,96
Büyük Ölçek	50.814	52.626	3,57	279.714	319.416	14,19	18,2	16,5	-9,31
Orta Ölçek	12.208	14.293	17,08	88.766	109.165	22,98	13,8	13,1	-4,80
Küçük Ölçek	11.952	14.627	22,38	39.170	43.617	11,35	30,5	33,5	9,90

Sektörün özkaynakları artarken SYR'nin düşmesinin nedeni risk ağırlıklı varlıklardaki artıştır. Risk ağırlıklı varlıklardaki artışın ana kaynağını ise kredi riskine esas tutardaki artış oluşturmaktadır. Bu durum hem kredi portföyündeki artıştan hem de Ocak 2008 itibarıyla geçici ve kesin teminat mektupları ile akreditiflerin risk ağırlığının artırılmasından kaynaklanmaktadır.

Mart 2008 itibarıyla 1,7 puanlık düşüşe rağmen bankacılık sektörünün SYR'si hedef rasyo %12 ve yasal oran %8'in üzerinde seyretmektedir. Bu durum yakın zamanda küresel piyasalarda görülen olumsuz gelişmelere karşı bankacılık sektörünün daha dirençli olmasını sağlayacak bir unsur olarak değerlendirilmektedir.

Grafik 3.1-6: Özkaynak, Risk Ağırlıklı Varlıklar ve Sermaye Yeterlilik Rasyosu Endeksi

Risk ağırlıklı varlıklar, özkaynak ve sermaye yeterlilik rasyosu endeksi olarak incelendiğinde; sektör ve mevduat bankaları için risk ağırlıklı varlıkların özkaynaklara göre daha hızlı bir artış eğiliminde olduğu ancak katılım ve kalkınma ve yatırım bankalarında özkaynaklardaki artış eğiliminin daha hızlı olduğu görülmektedir. Sektör geneli için SYR eğilimi incelendiğinde ise ılımlı düşüş yönünde bir gelişme görülmektedir. Bunun ana nedenlerinden bir tanesi Haziran 2007 itibariyle operasyonel risk için de sermaye yükümlülüğünün getirilmiş olmasıdır.

Tablo 3.1-18: Özkaynak Bileşenleri ve Risk Ağırlıklı Varlıklar

	2007		2008/3		Değişim %
	Tutar (Milyon YTL)	%	Tutar (Milyon YTL)	%	
Ana Sermaye	74.638	96,4	77.021	99,5	3,2
Katkı Sermaye	7.138	9,2	7.505	9,7	5,1
Üçüncü Kuşak Sermaye	0	0,0	0	0,0	-
Sermayeden İndirilen Değerler	4.339	5,6	3.690	4,8	-15,0
Risk Ağırlığı %0 Olanlar	229.759	34,6	166.646	26,7	-27,5
Risk Ağırlığı %20 Olanlar	63.714	9,6	41.534	6,7	-34,8
Risk Ağırlığı %50 Olanlar	78.755	11,9	80.370	12,9	2,1
Risk Ağırlığı %100 Olanlar	291.154	43,9	335.349	53,8	15,2

Özkaynağı oluşturan kalemlerin oransal payları incelendiğinde, sektör genelinde katkı sermayenin sermayeden indirilen değerlerden fazla olması nedeniyle, özkaynakların ana sermayeden daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu durum ana sermayenin risk ağırlıklı varlıklara oranından oluşan birincil sermaye rasyosunun, özkaynaklar esas alınarak hesaplanan SYR'den daha düşük olması sonucunu doğurmuştur. Mart 2008 itibariyle birincil sermaye rasyosu %16,3 seviyesinde gerçekleşmiştir.

Risk ağırlıklı varlıklardaki oransal olarak en büyük düşüşün %20 risk ağırlığına tabi varlıklarda gerçekleştiği görülmektedir. Bu durumun temel nedeni Ocak 2008'e kadar %20 risk ağırlığına tabi tutulan geçici ve kesin teminat mektupları ve akreditiflerin bu gruptan çıkarılıp daha yüksek bir risk kategorisinde değerlendirilmeye başlanmasıdır. %0 risk ağırlıklı varlıklardaki düşüşün nedeni ise Ocak 2008'den itibaren satılmaya hazır menkul kıymetlerin bilançodaki toplam menkul kıymetler içindeki payının %10'u aşması halinde alım satım hesaplarına dahil edilerek piyasa riskine esas tutar içinde değerlendirilmesidir.

Tablo 3.1-19: Yasal Sermaye Yükümlülüğünün Dağılımı

	Mevduat		KYB		Katılım		Toplam	
	Tutar (Milyon YTL)	Oran	Tutar (Milyon YTL)	Oran	Tutar (Milyon YTL)	Oran	Tutar (Milyon YTL)	Oran
2008/3								
Kredi Riski Sermaye Yük.	28.500	40,9	990	10,5	1.471	58,9	30.962	38,0
Piyasa Riski Sermaye Yük.	1.953	2,8	79	0,8	6,4	0,3	2.039	2,5
Operasyonel Risk Sermaye Yük.	4.407	6,3	188	2,0	181	7,3	4.775	5,9
Serbest Sermaye	34.775	49,9	8.157	86,6	840	33,6	43.772	53,7

Maruz kalınan risklere ilişkin bulundurulması gereken asgari sermayenin toplam sermaye yükümlülüğü içerisindeki payına ilişkin bilgiler incelendiğinde, sektör genelinde en yüksek payın kredi riskine ilişkin sermaye yükümlülüğü olduğu görülmektedir.

3.1.6 Kârlılık Analizi

Bankacılık sektörünün kârı, Mart 2008 döneminde Mart 2007 dönemine göre %26,2 oranında artmış ve sektörün kârı 3,9 milyar YTL seviyesinde gerçekleşmiştir. Uluslararası piyasalarda birçok bankanın zarar açıklamasına rağmen Türk bankacılık sektörünün kârlılığını artırması olumlu bir gelişme olarak değerlendirilmektedir. Küresel piyasalardaki dalgalanmanın önümüzdeki

dönemlerde bankalarımızı etkileme ihtimaline karşı, kârlılığın artması ve bunun özkaynaklara yansıtılması bankacılık sektörün sermaye yapısının ve dalgalanmaya karşı dayanıklılığının artması bakımından önemlidir.

Kârdaki artışın kaynağını; kredilerden alınan faizin etkisiyle artan net faiz geliri oluşturmuştur. Mart 2007 dönemine göre net faiz geliri %25,2 oranında artmıştır. Mart 2008 döneminde sektörün toplam gelir-gider yapısı incelendiğinde; sektörün toplam geliri Mart 2007 dönemine göre %20,4 oranında, toplam gideri ise %18,6 oranında artmıştır. Toplam gelir içinde bankacılık hizmet gelirinin payı artarken, MDP faiz gelirlerinin payın da azalma olduğu gözlemlenmiştir.

Tablo 3.1-20: Seçilmiş Gelir Tablosu Kalemleri ve Toplam İçindeki Payları

	Ara.05		Ara.06		Ara.07		Mar.08	
	Tutar (Milyon YTL)	Oran (%)	Tutar (Milyon YTL)	Oran (%)	Tutar (Milyon YTL)	Oran (%)	Tutar (Milyon YTL)	Oran (%)
Kredi faiz gelirleri	19.954	23,2	27.543	18,9	37.568	20,2	10.927	16,3
MDP faiz gelirleri	18.843	20,1	21.625	13,8	24.510	15,1	4.832	8,5
Sermaye piyasası işlem geliri	6.871	7,3	24.511	18,2	38.047	22,6	11.086	17,6
Bankacılık hizmet gelirleri	5.166	5,5	6.517	4,2	8.088	4,2	2.251	11,3
Kambiyo Zararı	34.151	38,7	65.209	44,8	67.970	39,0	38.520	56,7
Mevduat faiz giderleri	19.775	22,4	27.246	18,7	34.365	19,7	9.061	13,3
Operasyonel giderler	10.540	12,0	12.057	8,3	14.340	8,2	3.803	5,6
Karşılık giderleri	6.314	7,2	5.525	3,0	2.285	3,2	2.285	3,4
Sermaye piyasası işlem zararı	5.495	6,2	23.268	16,0	38.814	22,3	10.713	15,8
Mali piyasalara ödenen faizler	3.966	4,5	6.398	4,4	8.682	5,0	2.221	3,3
Mali yükümlülükler	3.742	4,2	3.575	2,5	591	0,3	226	0,3
Diğer faiz dışı giderler	2.650	3,0	1.760	1,2	1.773	1,0	403	0,6

- MDP Faiz Gelirleri: Alım Satım Amaçlı Menkul Değer + Satılmaya Hazır Menkul Değer + VKET
- Sermaye Piyasası İşlem Geliri: Menkul Değer Alım/Satım Kârı + Türev Finansal Araçlardan Gelir
- Sermaye Piyasası İşlem Zararı: Menkul Değerler Alım/Satım Zararı + Türev Finansal Araçlardan Zarar
- Bankacılık Hizmet Geliri: Havale Komisyonları + Tahsil ve Tediye Komisyonları + Kredi Kartı Ücret ve Komisyonları + Diğer
- Operasyon Giderleri: Personel Giderleri + Kıdem Tazminatı Karşılık Gideri + Diğer İşletme Giderleri + Amortisman Giderleri
- Mali Piyasalara Ödenen Faizler: Repo Faiz Giderleri + Bankalara Ödenen Faiz Giderleri + Para Piyasası İşlemleri Faiz Gideri

Bir önceki yılın aynı dönemine göre bankacılık sektörünün aktif ve özkaynak kârlılığı ılımlı bir şekilde düşmüş ve sırasıyla %2,8 ve %21,4 seviyesinde gerçekleşmiştir. Bu düşüşte orta ölçekli bankaların etkisi olurken, büyük ölçekli bankalar kârlılıklarını artırmışlardır. Orta ölçekli bankalardaki düşüşün sebebi ise kârlılık artış hızındaki yavaşlamadır.

Tablo 3.1-21: Fonksiyon Grubuna ve Ölçeğe Göre Aktif ve Özkaynak Getiri Oranları

	ROA %					ROE %				
	Ara.04	Ara.05	Ara.06	Ara.07	Mar.08	Ara.04	Ara.05	Ara.06	Ara.07	Mar.08
Sektör	2,3	1,7	2,4	2,8	2,8	16,4	11,8	20,0	21,7	21,4
Mevduat	2,3	1,5	2,4	2,7	2,7	17,7	11,7	21,1	23,1	22,8
Katılım	-	3,0	3,3	3,2	3,1	-	33,5	30,8	27,3	25,7
KYB	2,9	5,8	5,2	5,0	4,9	6,7	12,1	10,8	10,5	10,4
Büyük Ölçek	2,3	1,2	2,3	2,8	2,9	16,7	9,1	20,9	24,9	25,3
Orta Ölçek	2,1	3,0	2,6	2,2	1,8	15,0	22,7	23,1	18,1	15,2
Küçük Ölçek	2,8	3,5	2,5	3,5	3,3	16,0	13,9	9,6	11,8	11,3

Bankacılık sektörünün kârlılık açısından rasyo analizi yapıldığında Mart 2008 döneminde toplam gelirlerin ortalama toplam aktiflere oranı ve toplam giderlerin ortalama toplam pasiflere oranı, geçen yılın aynı dönemi ile paralel şekilde sırasıyla %4,3 ve %3,3 seviyesinde gerçekleşmiştir. İncelenen dönemde faiz dışı gelirlerin faiz dışı giderleri karşılama oranı geçmiş döneme göre artmakla beraber %74,1 düzeyinde gerçekleşmesi, faiz gelirlerinin faiz dışı giderlerin bir bölümünü de karşıladığını göstermektedir. Diğer taraftan, özellikle bankacılık sektörünün aracılık işlevini artırıp kredi faiz gelirlerini artırması faiz gelirlerinin faiz giderlerine göreceli olarak daha hızlı artmasını sağlamış ve Mart 2008 döneminde faiz gelirleri faiz giderlerinin 1,6 katı seviyesinde olmuştur.

Tablo 3.1-22: Rasyo Analizi

	Ara.03	Ara.04	Ara.05	Ara.06	Mar.07	Ara.07	Mar.08
Toplam Gelirler/Ort. Top. Aktif	20,7	17,5	15,3	15,5	4,2	16,2	4,3
Toplam Giderler/Ort. Top. Pasif	18,1	13,4	12,6	11,8	3,2	12,5	3,3
Faiz Gelirleri/Faiz Giderleri	140,8	177,6	176,3	160,9	156,7	158,0	163,9
Faiz Dışı Gelirler/Faiz Dışı Giderler	56,7	56,1	51,8	76,8	71,1	71,9	74,1
Faiz Gelirleri/Toplam Gelir	84,4	83,2	81,1	79,8	83,3	81,8	80,4
Faiz Giderleri/Toplam Gider	68,5	61,0	55,8	65,3	69,3	67,1	64,9
İşletme Giderleri/Toplam Gelir	27,6	29,9	36,4	26,4	23,5	25,4	26,5
Net Kar/Ort. Özkaynak	18,1	16,4	11,8	5,8	5,1	21,6	5,5
Mevduata Ödenen Faiz/Ort. Mevduat	16,6	11,0	9,5	10,0	2,9	10,8	2,7
Kredilerden Faiz Geliri/Ort. Krediler	19,92	18,87	16,71	15,15	4,26	16,09	4,34

